

DE GROENE KAMER

Rie
Reinderhoff

DOOR
C.T.H. JONGEJAN - DE GROOT

DE
GROENE
KAMER

C. TH. JONGEJAN-DE GROOT

DE
GROENE
KAMER

Illustraties van Rie Reinderhoff

G. F. CALLENBACH N.V. - UITGEVER - NIJKERK

Opgedragen aan mijn Moeder

HOOFDSTUK I

Annemarie van Batenburg wordt wakker. Ze rekt zich nog wat slaperig uit en kijkt naar het met krullen omringelde hoofd van haar slaapgenote, dat op het met Brussels kant omzoomde kussensloop naast haar ligt.

Maar Annemarie toeft niet lang in het grote langwerpige ledikant, waarin het donzen beddegoed hoog ligt opgestapeld. Haar wereldje is te begrensd door de geel damasten bedgordijnen, die door kleurige banden aan de gebeeldhouwde stijlen vastgebonden zijn en de schone slaapsters beschermen in hun nachtelijke rust.

Heerlijk, dat cousine Luitje bij haar te gast gekomen is. 't Werd maar saai zo alleen.

Wanneer ze haar bed uitgesprongen is, slaat ze het bedbekselsel opzij, maar sluit het ook weer. Cousine Luitje moest nog maar wat doorslapen. Ze heeft gisteren de vermoeiende reis in de diligence afgelegd en kan haar rust wel gebruiken.

Annemarie neemt van de stoel een wit neteldoeks négligé en steekt haar blote voeten in bevallige trippens.

Dan glipt ze naar de geruite vensters, die door de naarstige bezorgdheid van de maerte potdicht gesloten zijn.

Maar Annemarie deelt niet de angst van haar tijd voor alle mogelijke gevaren, die haar gezondheid bedreigen. Ze is een modern meisje, dat lacht om beddepannen en niet gelooft, dat een kopje thee een pestilentie is voor de borst.

Ze wrikt het raam open en ademt met volle teugen de heerlijke buitenlucht in.

„Costelijk,” fluistert ze, „costelijk. Alleen zou ik wensen, dat het nog zo ware als vroeger, toen Bloesemlust nog met reden haar naam droeg.”

Ze herinnert zich nog wel, hoe ze als kind de wilde zoetgeurende Meidoorn afplukte van de struiken, die zich opdrongen tot bij de Vecht.

Tuinlieden hebben zich gehaast de witte weelde te dwingen in het keurs van gekunstelde onnatuur. De bekwame tuinknutselaar is gekomen en heeft de ruige tooi weggekapt. Hij heeft volgens de tuinbouwkunst paden gemaakt, rechte paden en heggen gekweekt en ruitwerken gevormd.

En vader heeft nette gewitte beelden neer laten zetten en een verborgen fonteintje onder een laurierboom laten maken. En er is een doolhof aangelegd, zoals geen tweede gevonden wordt in de tuinen langs heel de Vecht.

Annemarie legt haar donkere krullen, die haar de naam van ‚schone brunette’ zeker waardig doen maken, tegen het damast van het overgordijn, dat van dezelfde rijkelijkheid getuigt als de beddehemel.

Die goeie vader! Hij doet alles om de eenzelvigheid van haar verblijf op het platteland te verjagen, maar ze blijft hunkeren naar het huis in Amsterdam. Naar het grote massieve koopmanshuis met de trapgevel en het beschilderde vensterglas.

Vader heeft al twee jaren zijn lustplaats aan de Vecht ook ’s winters niet willen verlaten. Hij had zijn schaapjes rijkelijk op het droge en wenste maar liefst zo weinig mogelijk te horen van het gedraai en gehuichel van het gladde Amsterdam met zijn corrupte Fransgezinde regering.

Vandaag of morgen zou het wel weer oorlog met Engeland geven.

„Il n’y a pas de tête en Hollande,” ¹⁾ had Frederik de Grote geschamperd.

¹⁾ Ze zijn haar hoofd kwijt in Holland.

Hier aan de rustige Vecht ergerde je je zo min mogelijk aan de heren regenten. Maar Annemarie wenst haar achttien jaren niet te verdrullen in de stilte van het platteland, al is Bloesemlust geen verwerpelijke plaats om te wonen.

Maar dan schatert Annemarie van de lach. Ze is daar plotseling getuige van zo een plaaisant tafereel.

Duifje, de ijverige maerte, is de moestuin ingetrokken en heeft en passant wat eieren uit het leghok willen rapen. Maar monsieur Haan heeft zijn gespoorde benen genomen en doet met een ferme sprong een aanval op Duifje's in de voorschoot vergaarde groenten.

„O, alle elemente,” roept de maerte en ze achtervolgt de snoodaard, die toegejuicht wordt door al zijn kakelende vrouwen. In de schermutseling zijn alle jonge groenten op de grond geroold. De booswicht verstopt zich in een bosje en als Duifje hem het vuur te na aan de schenen legt, vlucht hij de doolhof in.

En dan begint de achtervolging, een allerzotst tafereel, waar Annemarie zich tranen om lacht.

„O fij,” kreunt ze en ze kijkt naar Duifje, die één van haar sloffen heeft verloren en roepend: „O, mijn tripjen”, ketelorig en tierend de uitgang moet zoeken.

De haan wordt gevangen en Duifje raakt weer uit de perikelen. Daar zorgt Harm, de tuinbaas, wel voor.

En Duifje, in al haar besognes, is toch ook nog bezorgd om haar juffer, dat sotje, die daar bezig is kou te vatten op die tochtige plek. Ze roept een vermaning naar boven.

Annemarie, gehoorzaam, sluit haar raam, maar niet dan nadat ze baldadig haar tong heeft uitgestoken naar de bezorgde maerte.

„Ah cousine,” roept het nichtje, dat ondeugend haar hoofd door de bedgordijnen steekt, „wat doe je toch? Zal ik bij je komen?” Maar Annemarie, struikelend over het beddetrapje, is de beddekoets weer ingeglipt en duwt Luitje onder de dekens.

„Vlug, vlug, daar komt Duifje met koffie en beschuit.”

En de ondeugden schieten onder het dek om Duifje wijs te maken, dat ze nog slapende zijn.

Doch zo laat de maerte zich niet voor de mal houden. Ze opent de bedgordijnen en berispt de juffer, die bedelt om ziek te mogen worden.

„Is de haan weer in het hok?” informeert Annemarie schalks en blijft haar pret om het zotte avontuur uitschateren.

„Nou sel je zwijgen met je giterijen, ondeugd,” zegt Duifje en ze schuift het blaadje met de koffie en beschuit op het bed.

„Begrauw me maar niet, Duif, je meent er toch niets van. Zijn vader en moeder al beneden?”

De maerte knikt.

„k Zou maar opstaan, joffers. Ik ben drok voor 't ontbijt te zorgen en je vader houdt er zo zijn vaste regels op na. Hij raakt niet graag van zijn stuk door een paar dartele joffers.”

Maar Annemarie rept zich niet. Ze knabbelt aan haar Wormer beschuit en kout met cousine Luitje over de mode in de stad.

Luitje is de eerste, die haar bed uitspringt en zich gaat wassen in het water, dat Duifje klaargezet heeft op het mahonie toiletbuffet. Ze heeft meer ontzag voor moei Zwaantje en onkel Gerbrand dan de eigen verwende dochter.

Bewonderend kijkt ze naar haar cousine, die het gedamasceerd zijden jakje over de jonge boezem trekt en er de neteldoekse fichu met kant over plooit. De zwart fluwelen schoenen kijken zo coquet uit onder de rok van couleur de rose.

Haar eigen keursje van grijs laken, waarover ze het bont katoenen schort strikt, is heel wat simpeler en van een ietwat verouderde snit. Veel kleren heeft ze niet meegebracht in de linnen reiszak, die heel haar bagage uitmaakt.

„Doe maar een fichu van mij om, Luit,” noodt Annemarie, die de hunkerende blikken van haar stadse cousine wel voelt.

Och, Luitje heeft veel zusjes en broertjes en ze is een domineesdochter, wat wil je nog meer?

Onkel Ijsbrand hoort bij de Voetianen. Hij bidt voor de stadhouder en dat betekent, dat de heren regenten wel zullen zorgen, dat hij niet te ruim sopt.

Maar cousine Luitje is niet naijverig. Ze vertelt over de stad en over alle pikante zaken, waarover Annemarie maar horen wil.

Over de petits-maitres, dat zijn jonkers, die ieder mal wicht het hof maken.

„Je moet lang blijven deze reis, Luitje,” bedelt Annemarie. „Je moet me alles vertellen over de saletten en de elegante waereld.” Het nichtje doet niets liever dan snateren over al de dingen, waarvan ze op de hoogte is.

Maar juist als ze wil vertellen van het zotte avontuur, dat haar broeder Huig in de diligence beleefde, komt Duifje weer binnen. „Fij toch,” zegt ze, „jullie verbabbelen je tijd en beneden zijn ze al aan tafel gezeten.”

„Straks in de koepel moet je vertellen over die diligence, Luit.” En dat belooft de cousine, die zich voorneemt eens fijn te profiteren van de staat van haar deftige onkel.

HOOFDSTUK II

Mijnheer Van Batenburg drentelt af en aan in de tuinkamer van zijn Bloesemlust. De weelderige bloei van de zomermaand kan de gemelijke trek op zijn gezicht niet verjagen. Hij hoest en kucht en kijkt kregel naar de ramen, die niet op een kier geopend mogen worden, want de wind is Noord-Oost en de hatelijke damp van de heibrand in Drente trekt over de Zuiderzee en verpest deze zoete dag. Hij peinst over de andere morgens, dat hij in de hof zijn gouwenaar kan smoken, drentelend over de kaarsrechte paden van zijn tuin.

Hij hult zich dichter in zijn paars sitsen kamerjapon en schuift zijn gepluimd vaderliefje recht. Hij hoopt, dat zijn huisgenoten zich maar ras zullen laten zien, want hij wil de wrevel luchten, die deze ellendige morgen hem bezorgt.

Maar dan komt moei Zwaantje binnen en ze weet als altijd haar brompot wel te sussen. Ze begint naarstig de ontbijttafel van linnen te voorzien en schuift een schaal met knappende Wormer beschuiten naar haar man.

„Tast eens toe, Gerbrand. En na het maal zou ik de brand maar weer in mijn gouwenaar steken. Een pijpje in de baard te hebben, past je beter dan al dat gemopper.”

Duifje brengt het rijke Delftse blauw binnen en zet de room op tafel. De porceleinen schaal met de geurige aardbeziën staat naast de jonge en de belegen kaas.

En dan vindt moei Zwaantje, hoe geduldig ook, het toch warentig tijd dat de joffers zich vertonen.

„Duifje,” waarschuwt ze en deze spoedt zich naar boven. Even later komen de nichtjes na elkaar binnen.

Annemarie omhelst haar ouders met al de levendigheid van haar achttien jaren, maar Luitje maakt met de bedeesdheid van de gast een révérence voor haar statige moei en onkel.

„O vader, wat maakt u een magere vertoning zonder pruik,” plaagt Annemarie en ze pikt een bedauwde aardbei van de schaal.

„De kapper heeft zich nog niet laten zien,” sust moei Zwaantje.

„Vader heeft weer eens vergeten zijn gehairzakte pruik af te leggen en die was vanmorgen te verformfaaid om hem op te zetten.”

„Wat schort het in dit bijster afgelegen oord?” bromt mijnheer Van Batenburg.

Annemarie, die schamperheid in zijn toon speurt, klapt in haar handen.

„Dus mijn lieve vader krijgt zin om naar Amsterdam te vertrekken?”

Moei Zwaantje schudt bezwerend het hoofd en vraagt nog eens naar de welstand van Luitje's moeder.

Maar Annemarie, koppig als een ezel, houdt het onderwerp vast.

„Als we altemet niet naar Amsterdam gaan deze winter, dan ga ik naar Utrecht te waerdschap bij Luitje.”

„Met Kerstmis,” voegt ze er aan toe en kijkt uitdagend naar moeder.

„Alleen?.... Op reis?.... Met de diligence?” informeert moeder, geheel buiten zichzelf over de moderne opvattingen van haar dochter.

Annemarie schudt het hoofd.

„Alleen en met de trekschuit. Er is helemaal geen gevaar bij.” Luitje, die heel geen uitnodiging meegebracht heeft, bijt zich op de lip en scheidt wat room op de aardbeien.

En dan komt onkel Gerbrand los over de jonkheid van tegenwoordig.

Wat was selderement de reden, dat Annemarie zo vlakte om naar de stad te komen? Wat dacht ze voor nut te trekken uit dat uitgangetje? Wilde ze altemet de manieren leren van de nieuwbakken jongelui? Frans klappen te pas en te onpas en alles verheerlijken wat niet gekweekt was op eigen bodem?

Zich het hof laten maken door plomperds, die niets konden dan snuifjes nemen uit protserige snuifdozen en praten over hun hofmakerijen?

Moei Zwaantje heeft haar hand door de gleuf van haar wijde blauwgroen zijden rok gestoken en een zilveren doosje uit haar dijzak genomen.

„Over snuiven gesproken, Gerbrand, neem eens een kruidnageltje op je tong, dan kom je aan andere dingen te denken.”

En Annemarie, het dartele dochttertje, tilt van de standaard de zware juchtleren Bijbe! met de koperen hoeken en sloten en reikt hem haar vader toe. Deze leest, struikelend over zijn gekruide tong, het geslachtsregister waar de pauweveer bij ligt.

Harm, de tuinman, Pierre, de valet, en Duifje zijn ook binnengekomen en hebben zich eerbiedig op hun meegebrachte stoelen gezet.

Duifje neemt een bratte ¹⁾ kous om een paar ommegangetjes te breien. Ledigheid is des duivels oorkussen, zelfs als je onder het Woord zit.

Totdat de kapper zijn gepruikte hoofd om de deur steekt. Strijkages wil hij maken zoveel mijnheer maar wil, doch hij heeft nog een behoorlijk aantal visites af te leggen, voor hij terug kan gaan om te zien, of zijn pruikemakersjongens niet meer stoeien dan werken.

Hij schikt monsieur Van Batenburgs pruik weer opnieuw en poeiert hem wat langs de rand.

En ondertussen lonkt hij naar de jeunes demoiselles en vertelt van de kapsels, die hij heeft leren maken in Parijs, ah, si élégant, en die opgesmukt worden met bloemen, veren en kralen kettingen à la madame Fontange.

Maar moeder Van Batenburg is opgestaan en zegt, dat ze het niet kwaad zou keuren, als de joffers maar eens een loopje namen naar Duifje in de keuken. Ze zouden daar altemet wat bezigheden kunnen vinden.

„Ach moeder,” mort Annemarie, „onze cousine moet thuis altijd al zo bedrijvig zijn. Laat haar toch met vree.”

„Van wat stijven en strijken zullen jullie niet moe worden,” vindt moei Zwaantje. „Het is niet de bedoeling, dat jullie je vingers tot morsige dingen zullen lenen.”

„Ach,” zegt vader Gerbrand, die aanstalten maakt zijn kamerjapon te gaan verwisselen voor de jas met de kleurige bloemranken, die al klaar gelegd is, „ach, we kunnen het toch zo rijkelijk stellen. Waarom zouden we onze Annemarie lastig vallen met dat armzalige slaafse werk? Laat ze haar plezier met Luitje nemen. Er zal later nog genoeg tijd resten om te zorgen.”

„Al te mal of niemendal,” zucht moei Zwaantje en ze rept zich

¹⁾ Sajat.

naar de keuken om de podding met corinten te maken, die ze niet gaarne aan de bojen overlaat.

En de twee cousines glippen de tuin in en versteken zich in de koepel om te genieten van een onverdiende rust.

HOOFDSTUK III

Ziezo Luitje, hier behoeven we niet in vreze te zijn, dat we beuling moeten stoppen voor Duifje. Ik heb de brui van die keukenkarweitjes."

Annemie opent de deur van de hooggebouwde stenen koepel, die een kijkje geeft op de Vecht.

„Is het geen fraai uitzicht, Luit?"

„Costelijk," mompelt de cousine, maar ze heeft toch voorshands geen oog voor de pracht van het waterlandschap, welks landelijk schoon zo verfrissend werkt naast de geforceerde bloei van de stijf aangelegde tuin.

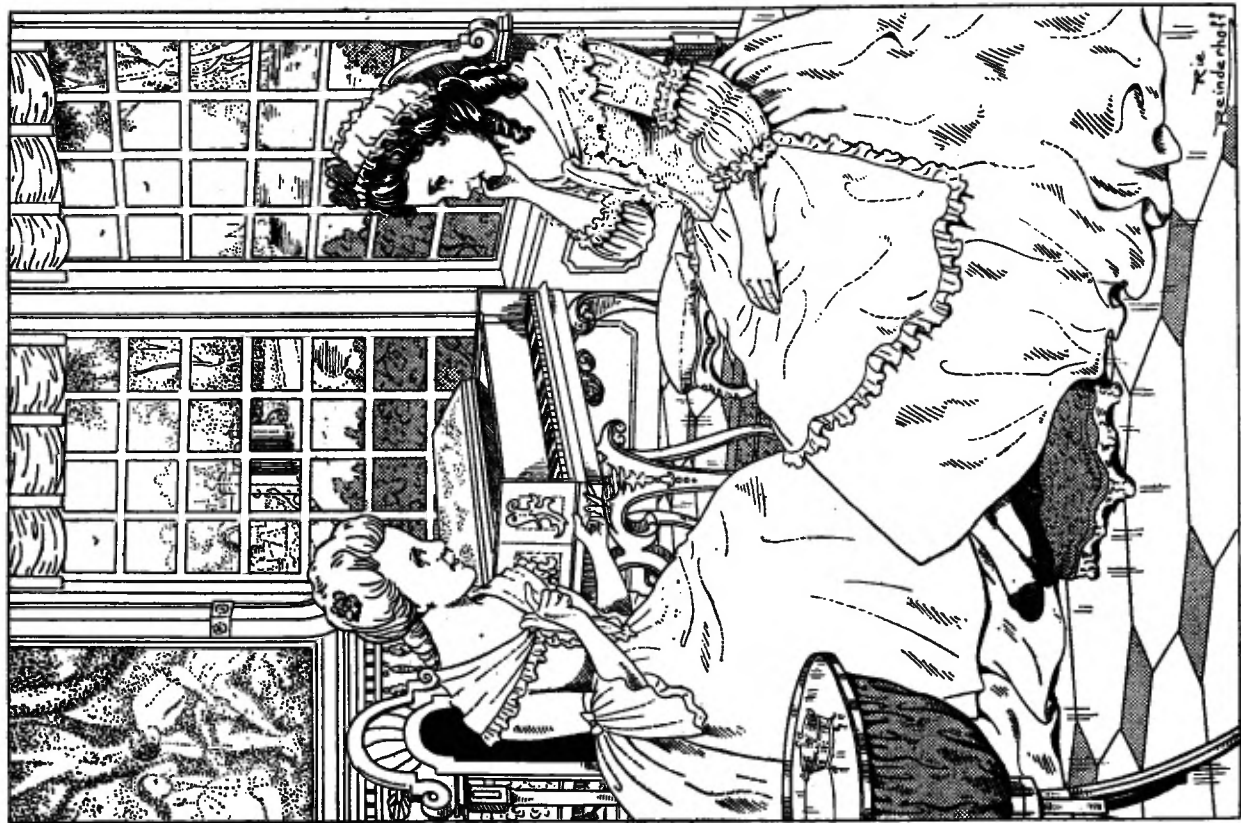
Ze moet eerst het fraaie interieur bekijken, dat haar zo rijkelijk voorkomt bij de pastorale soberheid thuis. Ze moet de muurschildering boven de schouw bewonderen en tokkelt daarna wat op de clavecimbel.

„Ma chère cousine," vleit Annemie, „nu ben je me de klucht schuldig, die je broer Hugo beleefd heeft in de diligence."

„O, die Huug!"

Luitje kan de zotte historie niet vertellen zonder lachen. Ze trekt één van de hoge notenhouten stoelen naar voren en als ze nedergezeten is, babbelt ze:

„Huug reisde met de koetse van Amsterdam naar Utrecht. Om de hoge kosten van zijn student-zijn moest hij dienen als gouverneur, zie je."

„En?” jacht Annemie.

„In de diligence ziet hij zo een lief soetje. Hij wil haar best een beetje het hof maken. Je weet wel, dat Huug al heel gauw in vuur en vlam staat.”

„Dat is mij onbekend,” zegt Annemie, die zich de tijd niet kan heugen, dat ze in de pastorie van haar oom te gast is geweest.

„Nu ja, mijn broer is een hofmaker,” knikt Luitje, „en daarom nam hij zijn plaats tegenover de beminnelijke mademoiselle en bewonderde haar met strikken versierde keursje. Maar de joffer bleef zo star onder zijn hoffelijke blikken. Zijn genegenheid had geen vat op haar. En o Annemie, toen verstond hij pas, dat hij het hof gemaakt had aan één van de wassen poppen, die ons de mode moeten aangeven en daarom verzonden worden van Parijs naar Amsterdam.”

Annemie schatert om het costelijk verhaal en is zeer benieuwd, of hij zelf verteld heeft hoe kinkelachtig hij zich gedroeg.

„O nee,” giechelt Luitje, „maar een andere student heeft gezien, hoe hij getracht heeft het met zijn reisgenote eens te worden door zijn lonkjes en ik beloof je, dat zijn lever geschud heeft.”

Maar haar cousine Annemie kan haar vrolijkheid om de klucht niet lang bewaren.

„Ach Luitje, ik vind het zo hatelijk om altijd aan de Vecht te zitten,” mort ze. „Ik maak hier nooit wat mee. Mijn leven bestaat hier uit beuzelingen en wissewasjes.”

„Als ik hier woonde . . . ,” mijmert Luitje, „dan zou ik me costelijk vermaken. Ik houd van het buitenleven.”

„Het heeft mijn genegenheid ook wel, maar wat versta je onder buitenleven? Keurig wandelen over de rechte lanen tussen geschoren heggen en het uitschateren van pret, als Harm op vaders verzoek een bedriegertje plotseling laat spuiten? Ik zou bloemen willen verplegen en willen rennen met Castor buiten de regelmatige paden, maar ik ben achttien en ik moet révérences maken en trippelen door de lanen, dewijl één van onze buurlieden wel

eens kan bedenken een landelijke rit te maken in zijn chais. Alles fraai en curieus en zo lief. Maar ik verveel me.”

„Maar Annemie, je hebt toch je boeken?”

„Ah, mijn boeken. Ik zal je zeggen wat voor ruimte en rijkdom er is in de keuze. Daar heb je dan mijn Bijbel en de gedichten van Vader Cats, het martelaarsboek en Hazarts kerkelijke historie en dan nog de onwijze geschiedenis van de vrijage van Judikje Rutten. Allemaal boeken, die uit de mode zijn.”

„Behalve dan het Woord,” haast haar cousine te corrigeren.

„Maar heeft onkel Gerbrand dan vermaak buiten zijn boeken? Vader vertelde ons, hoe grote boekerij jullie in Amsterdam hadden.”

Annemie barst uit in een gulle lach.

„Daar heb je de knoop,” zegt ze. „Ik zal je zeggen, wat die pronkerige boekerij beduidt. Certain, we hebben zo'n boek-vertrek. De boeken zijn allemaal keurig gebonden, er liggen vlin- ders en gesteenten en vader trekt er iedere middag na de noen heen. Ach en dan studeert mijn vader zo drok, dat de pruik hem scheef op het hoofd gezakt is, als ik hem overval.”

„Maar jij kunt er evenwel iets van je gading vinden, als je er bent.”

„Nee Luit, het is voor mij verboden terrein. Vader houdt er niet van om gestoord te worden tijdens zijn middagtukje en dan, ik heb de brui van die geleerde boeken.”

Ze buigt zich naar de geduldig luisterende cousine en zegt:

„Weet je, Luitje, wat ik treffelijke lectuur zou vinden? Boeken van Betje Wolff. Ach, kon ik maar alles lezen, wat ze te boek stelt. Weet je, ze leeft in de Beemster met een vriendin en ze schrijft. . . . ze schrijft comme une bonne génie. Het is precies, of je met haar praat. Wat zou ik geven, als ik haar konde bezoeken.”

„Ga naar de Beemster toe,” spot Luitje.

„Ik krijg niet eens verlof om naar de Domstad te reizen. Voors- hands moet ik haar boeken en verzen maar lezen. Maar vader

houdt er niet van, dat ik veel van haar lees. Hij zegt, dat ze hekelzuchtig is en dat ze. . . .” ze buigt zich weer naar haar nicht. . . . „dat ze een kwaad uitstapje beging op haar achttiende jaar. Ze heeft zich laten schaken door een vaandrig voor één nacht.”

„O fij,” zucht Luitje en ze bloost tot achter haar fijne oren.

„Na die nacht is ze teruggekomen.”

„Trouwde ze dan niet met hem?” informeert Luitje.

„Ze trouwde met een dominee, die wel dertig jaren ouder was dan zij.”

Het gesprek wordt afgebroken. Duifje komt binnen. Ze draagt een presenteerblad met een tinnen tuitkan er op en knort: „Zo lanterfanters, nu kan Duif jullie nog achterna sloffen ook.”

„Welkom Duif, zal 't koffie zijn? Ik had liever slemp gedronken.”

„Dit is een uur om aan 't koffie drinken te raken. Proef eerst eens een kopjen,” zegt Duif en ze schenkt het gloeiende bruine vocht in de koppen van Raviennies-porcelein.

„Ik heb er een snuijfe nagelen en kaneel aan toegevoegd, joffer. Het is zo een costelijke drank tegen het flerecijn.”

„Daar hebben Luit en ik nog in geen jaren hinder van,” zegt Annemie luchtig. „En ik houd nu eenmaal niet van die bittere bonendrank.”

De maerte neemt uit het buffet een zwartgelakt trommeltje met koekjes en houdt dat de meisjes voor.

„Ik een colombijntje,” zegt Annemie, maar ze neemt evenwel een paar bittere kockjes uit de trommel.

Luitje volstaat met een enkele krakeling, maar volgt met een baldadig oog het trommeltje. Wel, als het lekkers bereikbaar blijft, zal ze er straks een aanval op doen, daar kan Duif rekening op maken.

„Wel heden, dat is waar ook,” zegt de maerte, zich bij de deur omwendend. „Pierre moet in de nanoen naar Janneke Bartels.

Hij moet kruiden halen voor de aemborstigheid van meneer je vader. Als de joffers reisjens meekuerden.”

Annemarie springt op en legt haar witgemutste hoofd vleiend op Duifje's schouder.

„Duif, mogen we alleen gaan?”

De maerte schudt het hoofd.

„Daar komt altemet niks van in. Wie sel die zware sluitkorf dragen?”

„Wij nemen ieder een hengsel van de mand, Duif.”

„Onze valet is van de partij,” decideert de maerte en dan weet Annemarie wel, dat ze niet alleen weg zullen komen.

„Als de joffers zich vervelen, in de keuken zijn nog wel besognes.” Maar nu hebben de schatjes haast. Annemarie trekt de weifelende cousine mee.

„De schuit van elf uur moet welhaast aanleggen. Kom mee naar de steiger.”

Ze zetten zich op de aanlegsteiger en wachten op de trekschuit, die al in aantocht is.

Eerst komt dan het jagertje aansukkelen op zijn makke klepper en dan vaart langzaam de schuit nader. De schipper staat aan 't roer, de schuit stoot tegen de wal en de plank wordt uitgelegd.

Als eerste komt de dominee aan wal in zijn sobere statige kledij. Annemarie, die ietwat nonchalant tegen de steiger leunde, richt zich op en groet zedig haar herder en leraar, die niettegenstaande zijn collega's zo lang geketterd hebben tegen de lange haren, toch weer het „leeuwen- en bokkenhair” over de wat kale reismantel heeft golven.

De dominee groet vriendelijk maar wat stijfjes, zoals bij zijn ambt past en vraagt Annemarie, of ze de groetenisse aan meneer haar vader wil overbrengen en of ze wil zeggen, dat dominee met zijn drokke besognes geen tijd heeft om zijn schapen op te zoeken.

Wanneer de dominee weggebeend is, lonken de meisjes weer

naar de schuit. En als ze dan maar van plan zijn te berusten in het povere vertier, dat de schuit hun heeft geschonken, dan dwaalt er altemet nog een speelman over de plank. Er duikelt een klein ondeugend aapje over het tierelierend orgeltje en de joffers schateren van de pret om de kwinkslagen van de kleine guit.

Als het aapje uitgedold is en balorig zijn roodvilten sjako over zijn oude-mannetjes-gezicht trekt, dan grijpt Annemie naar haar reticule en laat een paar duiten in het opgeheven geldbakje glijden.

Weldra is de schuit verder gevaren tussen de grazige weiden onder de strakgespannen blauwe hemel, waartegen in de verte de Hollandse molens afsteken.

De cousines komen opgetogen thuis. Ze hebben een costelijke morgen gehad.

HOOFDSTUK IV

Gloeiend heet is de middag geworden. Loom en traag zoeken de logge koebeesten wat koelte onder een groepje bomen, die de enige beschutting vormen tegen de brandende zon.

Luitje leunt amechtig tegen de berm van de dijk en blaast pluisjes van een zaadbol.

Annemarie plukt onvermoeid bloemen, die ze verzamelt in de grove strohoed, welks zwart-fluwelen banden om haar arm gestrikt zijn.

Ze heeft de zijden borstlinten losgeknoopt, zodat de neteldoekse fichu wat lossier is komen te zitten. Haar zijden mitaines, die ze onder geen beding mocht achterlaten, liggen achteloos in de

mand boven op de goede gaven, die moei Zwaantje meegegeven heeft voor het kruidenvrouwtje.

„We moeten avanceren, Annemie,” waarschuwt Luitje. „Je weet toch wat we Pierre toegezegd hebben?”

En dan schateren ze weer van de lach om de poets, die ze Pierre gebakken hebben.

Daar aan de rand van Breukelen, in de herberg De Nadorst, zit Pierre, de valet, die de joffers onder geen beding uit het oog had mogen verliezen. Annemie heeft hem een daalder geschonken voor wat pottekens bier en hij heeft er dra zijn man gevonden voor een *hombre à deux*.

En alleen zijn ze verder getogen met de zware korf.

Op Annemarie's gebruinde wang zit dwaas hoog een moesje geplakt, dat Luitje geheimzinnig uit een doosje heeft genomen, toen de omtrekken van Breukelen wat vervaagd waren.

„Zie ik er nu uit als een dame uit de stad, Luitje?” vraagt Annemie naïef. Maar het cousientje schudt lachend het hoofd en strikt de zijden veters om haar enkel los om een steentje uit het bandschoentje te peuteren.

„Nee Annemie,” zegt ze. „Die moesjes behoren onder het hoge kapsel, waarvan de kapper sprak en de dametjes, die dat dragen, plukken geen bloemen in de wei. Die flaneren zó!”

Luit staat op en haar kinderlijk maagdelijke gestalte recht zich en ze houdt haar adem in om haar keursje te doen gelijken op het ingeregen middel van de steedse jonkvrouwen.

„Zo moet je lopen, Annemie,” zegt ze en haar vingers spitsen zich, alsof ze er een handschoen in draagt.

Maar dan nemen ze de sluitmand weer tussen zich in en gaan naar de arbeiderswoning van Janneke Bartels, het vrouwtje dat kruiden mengt voor zieke mensen en dat — Annemie vertelt het gewichtig fluisterend aan haar cousientje — met de helm geboren is en in de toekomst kan zien.

Binnen het kwartier zijn de meisjes bij Janneke gekomen.

Janneke is een oud vrouwtje met slimme oogjes onder grijzend haar. Ze is weduwe en leeft alleen in haar kleine propere huisje. Ze leunt over haar onderdeurtje en knikt Annemarie en haar cousine vriendelijk toe.

„Goedag mijn hartjes,” zegt ze. „Toch geen tegenheden in de huizinge? Is mijnheer je vader weer podagrisch?”

„Deze reis is het zijn aemborstigheid, Janneke,” antwoordt Annemieke. „En de kruiden van de laatste keer hebben hem veel deugd gedaan.”

„Dan gaan we hem van 'tzelfde laken weer een pak geven,” knikt het kruidenvrouwtje. „Maar de jonge joffers zelle d'r goed an doen, als ze d'r rust wat neme en wat smullen van mijn zure room met aardbeien.”

„Graag Janneke,” zegt Annemarie en troont het cousientje mee naar binnen, waar de hammen en de worsten in de schouw hangen. De goede gaven worden haar in dank gebracht en ze stroken niet bijster met de naaktheid van de tafel en het stro, dat uit de bedstee puilt.

Janneke loopt snaterend af en aan en bestrooit de zure room rijkelijk met suiker, maar Annemarie, die anders niet op haar bekje gevallen is, speelt nu stommetje. Ze zit op haar krukje te fribbelen en wikt en weegt of ze het zal wagen Janneke te vragen naar zaken, die ze te weten wil komen.

Janneke, immer vervuld van haar kruiden, babbelt argeloos over de wondere geneeskraft van het fenkel en van de blaren van de pimpernel.

Maar dan duwt Annemarie zo maar haar bruinverbrand polleke in Janneke's ruwe hand en zegt:

„Janneke, ik bid je, laat me in de toekomst schouwen.”

Maar Janneke staat schielijk op. Ze is niet op de hoogte met duivelskunsten en in trouwe, ze kan geen minnedranken mengen, zoals de goe-gemeente fluistert. Ze doet niet aan toverspul of andere geheimzinnigheden.

Doch als Annemieke haar mond ietwat pruilerig vertrekt, neemt Janneke toch het handje en buigt er zich overheen.

„Wat zie je, Janneke?” jacht Annemie, terwijl ze haar asem inhoudt.

Het kruidenvrouwtje knikt.

„’t Is goed wat ik zie, mijn lammetje. Je bent een joffertje, zoet van zeden en heel niet groots in je wapen.”

„De toekomst, Janneke.”

„Veel geluk en veel liefde. Ja, dat zie ik altemet.”

„En geen verdriet?”

Janneke spitst het gekrulde mondje.

„Ietewat alsem tussen het levenskruid. Ja, dat zie ik. D’r bloeit geen roosje zonder dorens, mijn hartje.”

„En Luitje?”

„Voor Luitje wacht er ook liefde en een eigen huis en ze zal een reis doen.”

„En kinderen?” vraagt Luitje blozend.

„Veel kleintjes,” beaamt Janneke.

De gaven uit de mand worden achtergelaten: de tweebak, de boter en de kaas.

„In voorraad mijn dank, soetjes,” zegt Janneke en ze brengt ras de zaken in de sponde.

De kruiden en de zakjes liggen nu in de korf. Annemie luistert maar met een half oor naar de gebruiksaanwijzing. Moeder zal heus wel weten hoe ze het grauwe papier, bestreken met de sterk riekende zalf, op vaders borst moet plakken.

Annemarie is vervuld van de rooskleurige voorzeggingen, die haar zijn gedaan.

Druk babbelend, de hoofden naar elkaar toegebogen, kuieren ze tussen de weiden terug. De margrietten liggen al wat verflenst in de mand.

Annemieke krabt aan het onwennige moesje en praat over haar toekomstkansen.

En Janneke, dat ondeugende Janneke, verschuift het zwarte mutsje op haar zilveren haren en lacht guitig. Twee joffers, die alles gekregen hebben, wat de goede Schepper maar te vergeven had, zullen heus wel de uitverkoornen zijn van een paar jonkmannen. Twee welgevormde lijven: kinderen in overvloed.

Wat alssem tussen het levenskruid: de goede God zorgt voor schaduw en zon. Eilieve, het was geen zware taak deze twee gansjes wat over hun toekomst te voorspellen.

En dan gaat Janneke weer aan het brouwen van haar kruiden, die kranken zullen doen zweten en het lichaam zullen moeten behoeden tegen de venijnige kwaadaardigheid van de pokken.

De blijde middag neemt een droevig einde. Wie kan ook denken, dat die ingetogen valet zoveel bier zou drinken, dat hij joelend en zwaaiend naar Bloesemlust is gedwaald, toen het wachten hem te lang viel.

De speelman, die hem dronken heeft gevoerd, heeft hem nagekeken. Hij kent de gulle heer van Bloesemlust wel, die om den drommel niet met zich laat spotten.

De cousientjes vinden in de herberg De Nadorst de vogel gevlogen en reppen zich zwijgend naar het buiten.

Duifje, die in de brandende hitte toch haar omslagdoek nu thuisgelaten heeft, komt hen tegemoet en begroet hen met een duchtige reprimande.

Ze dochten zeker, dat ze dat handigjes gedaan hadden. Fij, twee joffers, die alleen dolen op een eenzame weg.

Ze hadden er zeker geen rekening op gemaakt, dat dat kwade uitstapje uit zou komen. Deze reize hadden ze 't d'r nog goed afgebracht, maar wat moesten de jonkers in de buurt d'r van denken, als ze d'r kennis van kregen, dat het jong-volk van Bloesemlust als lichtekooien onbewaakt langs 's Heeren wegen dolen. Ach, wat zag die Duif een beren op de weg. Waren ze dan enig verdacht individu tegengekomen?

In de tuinkamer krijgt Annemie een tweede sermoen. In de eerste plaats moet het verzakte lichtzinnige moesje op haar wang het ontgelden.

Moet ze soms in haar kleren en manieren net zo verwijfd worden als die Haagse poppen? Docht ze haar vader te pieren? Moest ze meedoen aan die malle fratsen om van je facie een corintenbrood te maken?

En als haar vader het van belang achtte om een valet mee te sturen, dan moest zij proberen alleen haar weg te gaan zeker. Kende ze de manieren niet van verdwaalde doortrapte saletjonkers?

Annemie, stomgepraat en beduusd, trekt haar doodverlegen cousientje mee naar de slaapkamer om zich wat te verfrissen. De doorweekte fichu verwisselt ze voor de versgestreken halsdoek, die Duifje klaargelegd heeft.

Onkel Gerbrand gaat voort zijn hart te luchten over de moderne jeugd. Had hij niet voorleden week in een uitspanning aan de Vecht beluisterd, hoe halfwassen brasempjes malkander de naam van ‚meneer’ naar ’t hoofd smeten?

Men schaamde zich tegenwoordig om mijnheer te heten. Nu, hĳ was meneer en hij wilde het weten ook, want hij had dubbel en dwars zijn schaapjes op het droge.

Moei Zwaantje sust haar gemaal. Ze laat hem vertederd de inhoud van de sluitmand zien: kruiden en zalven om de benauwdheden van zijn borst te verlichten en och. . . . de hartjes, daar hadden ze me toch een ruiker bloemen meegebracht als een bloemkool.

Onkel Gerbrand bindt wat in. De voortreffelijke geuren van het dampende vlees dat Duifje opdient, zijn er niet vreemd aan.

Moei Zwaantje heeft het — omdat er een gast aanzit — zelf aan het spit rondgedraaid.

Annemie’s olijke kijkers gluren even onder de lange wimpers

naar haar goedige brombeer van een vader. Het laakbare moesje is van haar gebruinde wang geweekt.

„k Heb een honger als een weerwolf,” zucht ze.

„Dat is dan in orde,” zegt vader Van Batenburg en daarmee is alles weer pais en vree.

De enige zwarte noot in de geschiedenis van die middag is dan nog de valet, die in zijn verformfaaide livrei van vermiljoen laken zijn roes ligt uit te slapen.

De heer Van Batenburg heeft het vaste voornemen zo'n onbetrouwbare en onnutte dienstknecht te ontslaan, maar daar weet Annemieke wel een mouw aan te passen.

Wanneer ze na het avondmaal van zeer gecompliceerde gerechten zich de geconfijte oranjebloesem heerlijk heeft doen smaken, laat ze zich op vaders stoel glijden en vlijt haar krullebol op vaders gemoedelijke kalotje.

En dan bedelt ze om vergeving voor de uit de band gesprongen valet.

Vader knikt al, dat het goed is. Annemie weet dan wel, dat hij niet boos meer is en dat het alleen zijn bezorgdheid voor haar was, die hem zo hoog van de toren deed blazen. Hij zal nu genade voor recht laten gelden en Annemarie kan rustig nog wat wandelen in de tuin, waar ze haar argeloze cousientje plotseling zal laten bespuiten door het fonteintje, waarover ze die morgen zo schamper gedaan heeft.

Maar het is vroeg nacht aan de Vecht. Om negen uur gaan ze ter ruste, weggebracht door Duifje, die bezorgd de gordijnen om het bed sluit.

De meisjes protesteren niet. Ze weten, dat tocht schadelijk is en dat hun slaap beschermd moet worden tegen de kwade dampen, die er 's nachts zijn.

Wanneer het gehele huis in rust is, doet onkel Gerbrand de laatste ronde. Hij controleert de sloten en dooft de kaarsen.

Vertederd kijkt hij naar de margrietten, die verlept als ze waren,

toch weer hun amechtige gouden hartjes oprichten.
In trouwe, zijn Amieke was een sotje, maar toch een lief wezentje.
Geen greintje hoogmoedig en het kwade uitstapje van vandaag
moest hij haar maar vergeven.
Zo'n dartel joffertje had het recht wat speels te zijn en als je de
hele historie van vanmiddag nog eens overpeinsde . . . ach, dan
waren het maar zuchten van een dood peerd.

HOOFDSTUK V

Herfst aan de Vecht.

Annemie dwaalt onrustig door de hof en prikt met haar vinger kregel het met diamanten bezette kanten weefsel van vrouw kobbe ¹⁾ stuk.

De harkerigheid van de perken wordt nu niet meer verlevendigd door de bloei van de keurig geplante gladiolen, riddersporen en duizendschonen.

Zelfs de laatbloeiende bruine Morleyne-rozen, de glorie van mijnheer Van Batenburg, hebben hun trotse kronen nu laten vallen.

De witgekalkte cupido's zijn van hun voetstuk getild en houden hun winterslaap in de geteerde schuur, waar de tuinman zich buigt over de bollen, die zorgvuldig weggeborgen worden in zaagsel.

Moeder Zwaantje kijkt misprijzend door het keukenraam. Ze heeft Annemarie gevraagd haar te helpen bij het bereiden van het wild, dat hun door een vriendelijke nabuur geschonken is. Maar Duifje slaat de spijker op de kop, als ze zegt dat de joffer te ongedurig is om zich nuttig te maken.

¹⁾ spin.

Zo dwaalt het meisje in de hof en tokkelt wat op de clavecimbel in de koepel en wacht op haar vader, die nu toch wel haast thuis kan komen van zijn Amsterdamse reis.

Maar Annemie kijkt vergeefs uit. Na een saaie avond, waarop ze haar moeder heeft voorgelezen uit de avonturen van Don Quichot, begeeft ze zich ter ruste. De knopen van haar flanellen nachthemd laat ze dienst doen als orakel.

Wat zal vader besluiten? Zal hij eindelijk decideren naar de stad te gaan?

Annemarie kan de slaap niet vatten, maar als de hoeven van de postkoetspaarden aankletteren en mijnheer Van Batenburg uit de koets stapt en door de valet bijgelicht zijn weg zoekt naar zijn huis, waakt zij niet meer.

Moeder Zwaantje is haar man tegemoet gelopen en neemt hem de almaviva¹⁾ van donkergroen laken af. Hoofdschuddend bekijkt ze zijn verformfaaide kledij, maar mijnheer Van Batenburg strekt zijn voeten naar het opgepookte haardvuur en zegt, dat hij zich op reis heus niet kan bekommeren om gekreukte kanten lubben. Hij is blij, dat hij weer thuis is. Hij praat lang en veel.

Hij is naar Amsterdam geweest en heeft hun huis in goede staat bevonden. Maar hij denkt er niet aan er heen te trekken. Het is onrust en woeling al wat de klok slaat.

De Franse gezant De la Vauguyon konkelde maar raak met zijn regenten. Het was nu altemet op het randje van een oorlog met Engeland en de Prins . . . ach, de Prins! Hij had niets in de melk te brokkelen, omdat hij een ledepop was.

„We blijven aan de Vecht, moeder,” herhaalt mijnheer Van Batenburg en hij wipt het glaasje klare brandewijn naar binnen, dat zijn zorgzame huisvrouw voor hem klaargezet heeft.

„Het zal een grote teleurstelling voor onze Annemarie zijn, vader,” zegt mevrouw Van Batenburg en laat door een be-

¹⁾ reismantel.

dwongen geeuw merken, dat ze het gesprek over de politiek wel beëindigd wil zien.

Ze weet wel, dat in haar huis haar mans haan koning moet kraaien.

Mijnheer Van Batenburg haalt de schouders op.

„Ik ben op de terugreis eerst doorgedaan naar Utrecht. We zullen ons kind bij open water dan maar met de Kerst naar Utrecht laten gaan. 't Is altijd zo'n lijdelijk hartje. Cousientje Luitje was in de wolken, toen ik haar zei, dat Annemarie te gast zou komen.”

„Als 't water dan maar open blijft,” zegt mevrouw Van Batenburg nu openlijk geeuwend.

„Als de trekschuit uit de vaart genomen wordt, laat ik ons kind niet alleen gaan. Dan reist ze per koetse en zal ik haar vergezellen.”

De heer des huizes staat op. Hij klopt zijn pijp uit en zijn vrouw geeft hem een voorzichtige nachtkus op zijn voorhoofd onder zijn ietwat verschoven pruik.

Dan begint hij zijn avondlijke rondgang weer en moeder Van Batenburg gaat nog even naar de slaapkamer van haar dochter. Ze schut het licht van de kaars met haar hand en kijkt naar het blozende gezichtje.

„Mijn soetje,” fluistert ze. „Mijn soetje. Morgen zul je blij zijn, omdat je alleen mag uitvliegen. Maar het is zo goed en zo warm in het ouderlijk nest.”

Zo slaperig als ze straks was, nu kan ze niet tot rust komen wanneer ze in bed ligt. Aan haar zijde snurkt haar gemaal zijn vermoeidheid uit, maar in haar hoofd tuimelen al de stoffen, het tooisel, de mutsen en fichu's, die gekocht zullen moeten worden om Annemie presentabel te maken op haar reis.

De volgende morgen springt Annemie al vroeg haar bed uit. Met grote ijver is ze bezig de kreuken uit haar vaders lubben te wasemen en Duifje knipt amicaal een oogje tegen haar.

„Hei, hei, de joffer is ijverig. Ik sel je maar zeggen, dat vogeltjes

die zo vroeg kwinkeleren door de kat gepakt worden. Maar 't verdriet me niet, hoor hartje. Zing maar toe."

Als haar moeder beneden komt, kan Annemie haar nieuwsgierigheid niet langer bedwingen. Ze vat de slippen van haar moeders muts en vlijt haar hoofd vertrouwelijk tegen de bonte bouquetjes van moeders overjapon.

„Kwam vader in huis, moeder? En was hij wel?"

„Je vader is thuis, soetje, maar ik heb een kwaad tijdinkje voor je. We verhuizen niet naar Amsterdam. Vader is bang, dat er oorlog gaat komen met Engeland."

„Maar wat ter wereld hebben wij van doen met een oorlog," zegt Annemarie. „Die heren in Amsterdam zijn immer aan 't bakkeleien met één of ander land."

„Vader krijgt last van vapeurs, Annemie, als hij zo ketelorig is."

„Dus ik moet de winter dan maar weer aan de Vecht doorbrengen?" zucht Annemie.

Moeder trekt haar naar zich toe.

„Je bent ons enig kind, Annemarie. Hunkert je hart zo om van ons te scheiden?"

Annemie heeft zich losgewrongen en vat schalks een slip van haar kleedje. Ze maakt een paar sierlijke passen en wuift zich koelte toe met een denkbeeldige waaier.

„Ik heb een toer gehad om op de Franse school een menuet te leren dansen en het is mij bekend, hoe ik het cierlijkst mijn waaier moet hanteren. Waar zal ik mijn kunsten nu eindelijk eens vertonen?"

Mevrouw Van Batenburg laat haar dochtertje niet uitpraten.

„En nu hoop ik, dat mijn soetje al die dwaasheden niet nodig zal hebben, als ze te gast zal gaan bij cousine Luitje."

„O moeder, mag ik gaan?"

„Omstreeks Kerstmis, liefje, als het water open blijft."

Annemie is uitgelaten van vreugde. Ze omhelst haar moeder en knuffelt haar vader, als hij quasi brommerig en knorrig beneden

komt. Ze trekt Duifje's schortebanden los en weet niet, wat ze doen moet van uitgelatenheid.

Maar dan krijgt ze weer een ijverige bui. Ze verwisselt de afgebrande kaarsjes in de kandelaars en ze legt vaders poederkleed gereed, wanneer de kapper in aantocht is.

Doch als ze klaar is met de huishoudelijke besognes, trekt ze zich

terug in haar geliefde koepel, waar de valet een knappend vuurtje heeft aangelegd.

Ze trekt een stoel bij de haard en neemt een boekje uit haar reticule. Een klein dik leren boekje.

Ze heeft het uit haar vaders kabinet geroofd en het is getiteld: Nauw-keurig Reysboek door de Vereenigde Provinciën.

Annemarie bladert het boekje door en zoekt naar de vertrektijden van de schuit. Ach, ze kan niet wijs worden uit de veelzijdige gids. Ze verdooft in de tabellen van de jaarmarkten en belandt uiteindelijk bij de zedelessen op rijm, die waarschuwen tegen verdacht gezelschap in trekschuit en koets.

Ze is gevorderd tot het kapittel kwade rampen bij het reizen, als Duifje binnenkomt. Dit keer brengt ze slemp mee, Annemie's geliefkoosde drank.

Ze klampt Duifje aan om over de reis te spreken.

„Zeg zelf, Duifje, van een neusbloeding bij het hotsen van de reiskoets kan geen sprake zijn. Ik ga per schuit. Het komt maar zelden voor, dat de schuit met Kerstmis niet meer vaart. Er zijn maar weinig ouderwetse winters meer.”

Duifje luistert hoofdschuddend naar het gesnap over de reis. Ze is vol bekommering over het avontuur en als het háár kind was, ze liet haar niet gaan. Maar ze is d'r voorshands ook nog en ze neemt zich voor een oogje in 't zeil te houden.

Maar Annemarie is jong en heeft deze eigenschap gemeen met de jeugd van alle eeuwen: ze kan zich met de beste wil van de wereld geen zorgen maken, voordat de tijd gekomen is en het oor lenen aan de zwartgalligheden van het reisboek.

Wanneer ze somwijlen een kwade keel zou oplopen op reis, wel, dan is er de veilige pastorie van moei Wijntje om haar te verzorgen met de smeerseltjes en potjes, die Janneke Bartels op moeders verzoek zal bereiden.

Janneke Bartels!

Annemieke speurt in haar kleine witte hand, waarvan het zomer-

bruin verbleekt is. Geluk en liefde. Ze is al achttien. De zaken, die het vrouwtje voorzgd heeft, moeten uitkomen en wijl de waereld niet naar de langwijlige Vecht komt, zal ze zelf naar de waereld gaan.

Annemie droomt over al de dingen, waar door alle eeuwen heen de jonge joffers over gedroomd hebben.

HOOFDSTUK VI

Hebben de kooplieden geroken, dat hun komst gewenst wordt op Bloesemlust? Annemarie kijkt met hunkerende ogen naar de linten en zijden kousen en kleurige muiltjens, die de marskramer uitstalt.

Maar moeder klimt ook met haar man in de reiskoetse en bezoekt de koopman, die in zijn tabberd en met slaapmuts haar een modejournaal voorlegt en haar verzekert, dat hij haar alle stoffen kan zenden, ook de gebrocheerde zijde, waar Annemie's rood-zijden schoentjes zo mooi bij zullen passen.

Tevens wordt de met rood fluweel gevoerde reismantel en passant besteld, die het kind nodig zal hebben.

Mijnheer Van Batenburg knort en zegt, dat het lijkt of het wezentje naar een kasteel te waerdschap gaat in stede van bij een oudbakken dominee. Evenwel koopt hij al grommend de met bont gevoerde kaper en het bijpassend mofje en draagt zelf de vierkante doos naar de koetse, alhoewel zijn degen en steek in het gedrang komen.

Annemie past het garnituurtje en jubelt en zo verglijden de maanden aan de Vecht en hoe donkerder de dagen worden, hoe lichter het in Annemie's hart wordt.

Er is al een brief verzonden naar haar „seer vereerde cousientje” en er is al antwoord terug ook. Ze zullen de blommetjes eens recht gezellig te pronk zetten, wanneer Annemie in de Domstad komt.

De corinten en rozijnen voor het kerstgebak zijn al ingeslagen en Luitje zal met één van de cousins een huurspulletje mogen nemen om haar af te halen. Ze moet maar afstappen bij de laatste aanleg voor de Domtoren.

En onkel Gerbrand en moei Zwaantje moeten niet boos zijn, als het vertoef van cousientje Annemarie wel een maand in Utrecht zal duren.

Mevrouw Van Batenburg schudt het hoofd. Het zal een langwijlige Kerst worden aan de Vecht. Zou het niet kunnen zijn, dat de hele familie naar Utrecht te logeren ging? Er zou wel geen plaats zijn in de pastorie, maar ze zouden in een logement kunnen verblijven en na Kerstmis terugkeren.

Annemarie trekt een pruillip, wanneer haar moeder met dit voorstel komt. Ze heeft het in haar hoofd gezet alleen op reis te gaan en niet als een soetje verwend te worden.

Als de grote dag nadert, neemt mijnheer Van Batenburg zelf het reisboek ter hand. Annemie zal met de schuit gaan, die om vijf uur voor Bloesemlust aanlegt.

Om vier uur zit Annemie al kant en klaar. Het weer is zacht en druilerig en dat is jammer, want nu kan Annemarie niet pronken met haar bontkaper en haar mofje.

Maar de luifelhoed van donkerblauw fluweel omlijst het frisse gezichtje even lief.

„Zijn alle dingen nu gereed, mijn hartje?” vraagt moeder.

Ach, zij is vol bekommernis voor haar dochttertje en ze zal haar zo droevig missen.

Duifje troost haar mevrouw en zegt, zelf een traan wegwissend, dat moei Wijntje toch zo'n alderbraafste vrouw is en dat hun Annemieke wel in goede handen zal zijn.

Om tien minuten voor vijf komt Pierre melden, dat het jagertje al te horen is.

Gejaagd slaat Annemarie haar reismantel om en grijpt haar reticule. Vader zal haar uitgeleide doen. De valet loopt met een grote lantaren voor het gezelschap uit en mevrouw en Duifje blijven bedroefd achter.

De maerte vertelt geheel te onpas, dat ze Annemie nog in de wieg heeft zien liggen. Och, wat was het een minlijk wezentje.

Mijnheer Van Batenburg komt korzelig en overdreven foeterend op de donkerte even later terug. Hij vertelt de vrouwen, dat hij het kind zelf in de roef heeft gebracht om te zien, of ze somwijlen in kwaad gezelschap zou komen te verkeren.

En op het jagertje had hij ook gelet. Heus geen rijder, die gekke capriolen zou maken om de aandacht te trekken.

Duifje beweert, dat dat in 't donker toch aan niemand plezier zou bezorgen.

Zij moet dan nog een smeerseltje halen om op de buil te leggen, die mijnheer Van Batenburg zich heeft gestoten, toen hij de kajuitstrap weer opliep.

Hij zegt ook, dat het maar goed is, dat het kind zijn borst niet heeft. Kolossaal, wat een smook had er in het vooronder gehangen. De schipper had op zijn verzoek het deurtje open gehouden tot de schuit vertrok.

„Waren er dan manslui aan boord?” informeert Duifje, die zich plots alle verschrikkelijke verhalen uit het reisboek herinnert.

„Alleen een boertje,” zegt mijnheer Van Batenburg. „En dat leek me een uitmuntend mannetje. Dan reisden er bovendien nog twee dames mee. Ze kortten zich de tijd met een ommegangetje te breien en leken me zeer hups en net. Ze moesten ook tot Utrecht.”

„Wanneer kunnen we bericht hebben, dat ons kind goed gearriveerd is?” vraagt mevrouw Van Batenburg.

„Als ze bij aankomst naar de veer grijpt, dan kan de missive over

twee dagen hier zijn. Ik heb haar op 't harte gebonden, dat ze op het postcomptoir dubbel briefloon moet betalen. Een jaar of wat geleden zou het een week geduurd hebben, eer we wat hoorden.”

Monsieur Van Batenburg maakt het zich gemakkelijk. Hij begint weer wat op te luiken. Hij hult zich in zijn kamerjapon, schuift zijn pruik op één oor en troost zich met een snuifje voor de stilte, die er nu zal heersen, nu Bloesemlust zijn winterslaap gaat houden zonder het vrolijke Annemieke, hun soetje.

Rustig en kalm glijdt de schuit door de Vecht. 't Jagertje kent zijn weg en anders de potige hengst wel, die de knusse kajuit achter zich aantrekt.

De knusse kajuit, die voorshands nog zonder een sikkepitje romantiek is.

Annemie, die de laatste dagen boven haar peil opgewonden is geweest, zit nu weggezakt in haar hoekje en kijkt naar het boertje tegenover haar, dat met twee burgerjoffers haar enige gezelschap uitmaakt.

Het boertje is onderuit gezakt op de bank. Het is jammer van zijn feestelijke kledij, die er overigens wel tegen kan. Zijn hemd-rok is glad geperst en op de mouwen, met passement bezet, pronken een paar zilveren knopen. Hetzelfde versiersel blinkt ook aan de hals. Zijn gedoofde pijpje is uit zijn kwijlende mond gegleden.

De onderbreking van de reis heeft hem even wakker gemaakt, maar nu zet hij zijn tukje voort.

Ja, dan blijft Annemie niets anders over dan te luisteren naar de joffers, die bij elkaar schijnen te horen.

Annemie's binnenkomst heeft het gebabbel even doen verstommen, maar nu gaan ze weer verder een gezamenlijke kennis over de hekel te halen.

„De vrouwe was gewend van huis te gaan als een pauwin en de menage liet ze dan maar over aan de maerte.”

Er wordt hard en venijnig aan de draad van het breiwerk getrokken.

„Je zel met zo'n prij gezegend zijn, mens,” zegt de ander, de toertjes van haar halfgemaakte polsmof tellend.

De kajuitsdeur wordt open gestoten en de schipper drentelt binnen. Hij trekt zijn vettige beurs uit de wijde broek en vraagt, of het de joffers altemet gelegen komt de vracht eens te passen.

Annemarie neemt het vaarloon uit het zilveren beursje, dat om haar hals hangt en telt de vracht in de eeltige hand.

„Ik wil naar Utrecht, schipper,” zegt ze zacht.

De schipper antwoordt, dat het in orde zal komen en klautert vlug naar boven, want er nadert een aanlegplaats. Hij zwaait zijn brandende lantaren in de richting van het steigertje, maar er meldt zich geen nieuwe passagier.

Op 't laatste ogenblik echter hoort hij snelle voetstappen en een gejaagde stem roept: „Heul, heul schippertje, mag ik ook gebruik maken van je schuit? Ik moet naar de Domstad.”

„Ga maar in de kajuit, jonker. Het is er beter dan hier,” knikt de schipper en geeft de jager het teken, dat de klepper weer verder kan gaan.

Hij kijkt de nieuwe passagier goedkeurend glimlachend na. Een jonkman, deftigjes gekleed, in een overjas van fijn donkergroen laken, daar schoot wel een footje op over.

En Annemarie, die kleurend rechttop schiet, heeft geen tijd meer om nog te luisteren naar de dametjes, die nu praten over het bereiden van cider en de manier, waarop ze bier dat zuur geworden is, weer goed kunnen laten smaken.

Vaatjes zuur bier, dat leken ze zelf wel. In ieder geval maalt Annemie geen sikkepitje om die wissewasjes over de huishouding. Ze heeft al haar aandacht voor de nieuwe passagier. Ze kijkt naar de jas van groen laken en het vest van geelgestreept rips-

fluweel, het costuum dat verborgen heeft gezeten onder de overjas.

De joffers hebben elkaar toegeknipt: geen verklede vagebond, waartegen het reisboek waarschuwde. Een heer van treffelijke afkomst, een uitmuntend man.

Let maar op zijn lichtgele zeemleren broek en zijn kanten chabot. Het was alles van een onberispelijke snit.

Annemie gluurt op haar beurt naar de wandelstok, die de degen vervangt. Ze worden bijna nog niet gedragen in Holland. Ze zag ze afgebeeld in het Franse modetijdschrift, dat haar vader toegestuurd kreeg van zijn tailleur.

De jonkman heeft een hoofse buiging gemaakt en zich neergezet tegenover de breiende joffers.

Annemie is weer teruggekropen in haar hoekje en repeteert alle wijze lessen, die haar bijgebracht zijn op de Franse kostschool. Niet gluren en niet proberen de aandacht te trekken. Ze zou immers wel een hofmakend saletjonkertje tegenover zich kunnen hebben.

„Ik geloof, dat we reisjes op zelle motte winde,” zegt de breister. Maar dan ontpopt de jonkman zich als een olijke gast.

„Ik ben niet onwillig de sajete voor u op te houden,” zegt hij.

„Maar dan moeten de joffers mij ook een dienst bewijzen.”

„'t Is me onbewust waarmee 'k je van dienst kan zijn, jonker,” zegt één van de dames.

En dan opent hij zijn hand en laat een blinkende knoop zien, die van zijn mouw is geraakt.

Maar wat voor schelmse streek haalt de jonkman dan plotseling uit? Hij wendt zich tot Annemarie en zegt: „Ik hoop, dat de joffers niet misnoegd op me zijn, maar ik geloof dat ik die ruil maar niet zal sluiten. De jonge sterke ogen van deze joffer kunnen wis de draad nog beter in de naald krijgen.”

O, die complimenteur! Annemie wil blozend weigeren, maar hij zegt:

„Geen flosjes, ¹⁾ joffer. Ik kan niet zo slordig in Utrecht aankomen.”

Hij laat niet af voor Annemarie haar zilveren naaidoosje uit haar reticule genomen heeft.

„Zet uw hoed er bij af, mademoiselle,” raadt hij en met zorg vlijt hij de kostbare kaper op de bank.

Annemarie bloost en buigt zich over zijn lubben, waar geen vals plooitje in zit. Hij grijpt naar haar schaatje en maakt plagerig knipbewegingen naar de krullen, die over zijn hand kringelen.

¹⁾ uitvluchten.

Waar blijven nu de lessen, die de Franse mamselles Annemie gegeven hebben? Zij lacht zo luid, dat het boertje wakker schrikt. Hij kijkt verwonderd naar het olijke tafereeltje, daar vlak voor hem en zegt:

„Ei, ei, dat is geen verwerpelijke taak, die dat vrijstertje op zich genomen heeft. Ik mocht willen, dat dezelfde fortuin voor mij gereed lag en dat al de knopen van mijn jas op springen stonden.” Maar dan laat de jonkman plotseling alle scherts varen. Zijn rug recht zich en hij snauwt, dat het lofwaardig is van de made-moiselle om hem even te willen assisteren bij zijn toilet.

Doch nu krabbelt het boertje verlegen terug. Hij zegt, dat hij er geen rekening op had gemaakt, dat er nog zo goed gezelschap in de schuit zou komen.

„Ik zal optreden als tractant,” zegt hij en hij haalt uit zijn klep-
mand een Limburgse vlaai en verdeelt die onder de reizigers.

De breisters op hun beurt offeren een snuifje en ze babbelen over allerlei.

Totdat het boertje haastig zijn mantel moet grijpen en met een wildemansgroet verdwijnt, want de schuit wrijft reeds tegen de steiger, waar de buitenman moet uitstappen.

Na het gezellige tumult valt er een pauze, waarin de jonkman zich tot Annemie wendt.

„Uwe achting is mij seer waardig,” zegt hij. „Mag ik u mijn naam noemen? Ik heet Lodewijk Voorhagen en ik ben student en wel theologant.”

„Mijn onkel is dominee en ik ben op weg naar hem toe en ik heet Annemarie van Batenburg. Maar ziet. . . ik dacht dat een theologant altijd een ernstig wezen moest hebben. . . U zult nog erg moeten veranderen om een behoorlijke dienaar te worden,” voegt ze er ondeugend aan toe. „Mijn onkel is niet zo. . . niet zo wereldsgezind.”

Maar Lodewijk lacht niet om het grapje van zijn reisgenote.

„Ik ken predikanten van het slag, dat u bedoelt,” zegt hij. „Ze

proberen in schuiten en op wegen hun licht te doen schijnen. Ze vinden het een gruwel een vrolijk deuntje te neuriën. Zo'n predikant hoop ik niet te worden."

„Mijn oom is een uitmuntend man," haast Annemarie zich te zeggen, „maar hij is nu eenmaal Voetiaan."

De breisters hebben hun oren opgestoken, het woord Voetiaan opgevangen en ze hebben begrepen, dat er een theoloog in hun midden is. Dat is voldoende om hen breed uit te doen weiden over de Coccejanen en Voetianen.

Ze hebben zelf Coccejaanse neigingen. Ze vinden het niet zo zondig om wat ontspanning te nemen op de dag des Heeren, als ze ter kerke zijn geweest. Ze willen ook weten, wat de theoloog er van zegt.

Lodewijk Voorhagen geeft zijn mening met een milde glimlach. „Er wordt te veel gevochten op de wereld," zegt hij. „Soms strijden er Remonstranten en Contra-Remonstranten. De Doopsgezinden worden berispt dewijl ze niet zweren en geen wapens wensen te dragen. De Roomsers werden, nadat ze jarenlang de Protestanten vervolgd hadden, zèlf een achterbuurt ingejaagd om een verboden godsdienstoefening te houden. De voorgangers roepen: hier is het en dáár is het. En de Synoden vechten en verduisteren de zon van het Evangelie. De strijd van de Coccejanen met hun geloofsbroeders ligt gelukkig grotendeels achter ons. Er zullen weer nieuwe partijen komen met nieuwe namen. Het kan mij niet nadelig zijn. Ik denk me niet als een kempaans in de strijd te moeien. Ik acht slechts één ding nuttig en nodig, namelijk de énige Troost te kennen."

„. . . . Dat ik in leven en sterven mijns Heeren Jesu Christi eigen ben," vult zacht één van de vrouwen aan.

„Laten we daarvan zingen," zegt Lodewijk en hij zet met zijn klankvolle stem in: Nu sijt wellecome, Jesu lieve Heer. . . .

Annemarie doet weifelend mee en de breisters rollen hun breiwerk op.

De schipper, drentelend op het dek, staat luisterend stil. Een wonderlijk gezelschap, dat daar in de kajuit zit. Ze korten elkander op fraaie wijze de tijd. Een mens zou wel een heiden moeten zijn om deze avond niet te ontroeren bij de gedachte aan de kribbe van Bethlehem.

Ach, oorlogen en geruchten van oorlogen, pestilentiën en hongersnoden. 't Was altemet veilig voor een arm mens om zich maar dicht bij Bethlehem te houden, al begreep je niet veel van wat de hoge heren des Zondags in hun urenlange preken te vertellen hadden.

Zo'n simpel kerstliedje kon ieder mens verstaan.

Bij het tweede Kyrie Eleis neuriet hij mee en trekt zijn bontmuts even af en buigt het hoofd.

En Annemarie? Wat een wonderlijke avond beleeft ze. Vervuld van een andere bewogenheid dan ze verwacht had!

Annemarie is opgevoed in vrome kring. Ze heeft de Bijbel met de koperen hoeken na iedere maaltijd, die ze thuis nuttigde, aan haar vader gereikt. Ze heeft geluisterd naar de bekende woorden. Somwijlen zwierven haar gedachten ver weg en kon ze maar met moeite het laatste woord herhalen, als hij haar over zijn bril aankeek.

Annemarie heeft geluisterd naar de verhalen over de verwoede strijd tussen de verschillende theologen. En 's Zondags in de kerk heeft ze met haar voeten op een stoof en haar handen in haar mofje zitten lodderogen wanneer de dominees eindeloze onverteerbare vervolgpredken hielden en de hele Olympus op de preekstoel sleepten.

En nu wordt ze in deze mufte kajuit dicht bij de kribbe gebracht. Ze zingt mee, ze kijkt op naar Lodewijk Voorhagen, wiens ogen glanzen van een vreugdevolle verwachting.

Een wonder geluksgevoel vervult haar hart en roert haar tot in de diepste vezelen.

De ene breister verbreekt de betovering, als ze haar breiwerk in

de reticule pakt en zegt, dat ze er geen rekening op gemaakt had, dat ze zo'n heerlijk costelijk avondje zou hebben.

Nu het gezang opgehouden is, bemerkt het gezelschap het rumoer van de stad.

„Zijn we al in Utrecht?” schrikt Annemarie.

De schipper opent de deur.

„Belieft er ook iemand bij de Jeromee uit te stappen? Anders varen we allemaal maar naar de leste steiger.”

„Zijn we dan de Domtoren al voorbij?” vraagt Annemarie.

„Allang,” zegt de schipper, „en de schuif heeft aangeleid ook.” Hij heeft zich al verwonderd dat er geen uitstappers waren. Er wachtte daar een koetse.

Hulpeloos kijkt Annemie naar haar koffer en reiszak en hoeden-dozen.

„Nog al wat bagage voor zo'n joffer alleen,” denkt de schipper.

„Mag ik de ere hebben u naar uw onkel te vergezellen?” vraagt Lodewijk.

De schipper wrijft zich in de handen over deze oplossing. Mensen, die kerstliederen zingen in de roef, zijn mensen van krediet en de jonker zal wel een koetse bestellen en de bagage niet zelf dragen. Misschien wacht zijn eigen equipage wel bij de steiger.

Lodewijk heeft intussen zijn deftige jas aangetrokken en helpt Annemarie in haar reismantel.

Onder het zachtgekleurde gezichtje met de neergeslagen ogen knoopt hij de fluwelen linten van de reismantel.

Wat te veel vrijheid? Ach wat. Kijken de degelijke breisters, warm gehuld in hun wollen doeken en omgord met een tiental baaien rokken, niet toe?

De schipper helpt zijn passagiers de wal op. Hij maakt nog een buiging voor de jonkman, maar de fooi gaat zijn neus voorbij. Ach ja, neem het dat jong volk eens kwalijk, als ze alleen aan zichzelf denken, zodat het hem nadelig is.

Dacht hij aan pietluttigheden, toen hij vrijde naar zijn Saar en

ze iedere Dinsdag op de vismarkt kwam met haar malse zeebanket?

Met spijtig welgevallen kijkt hij zijn passagiers na, zoals ze daar een weg zoeken over de hobbelige keien van de kade.

Geen eigen koets wachtte de jonker. Belast en beladen als hij is, weet hij bijna geen raad met zijn modieuze stok, maar toch biedt hij zijn arm aan de joffer, die het handje gracieus op zijn arm legt.

En Annemie babbelt maar en vertelt alles wat hij maar weten wil. Tot ze bij het grote huis komen, dat onkel IJsbrand tot pastorie dient.

Nu zal haar ridder wel aankloppen en uitleggen, hoe het komt, dat Annemarie de laatste aanlegsteiger voor de Dom voorbij is gevaren.

Doch Lodewijk doet niet, wat van hem verwacht wordt. Hij legt de reiszak neer en stapelt daar de bagage bovenop en dan buigt hij zich over het handje, dat op zijn mouw gelegen heeft en zegt: „Adieu Amieke.”

Adieu Amieke. . . . Hij streelt de naam, terwijl hij die uitspreekt en toch. . . . 't klinkt als een afscheid.

Waarom laat hij het onherroepelijk adieu niet door een au revoir volgen? Waarom draagt hij haar niet op, haar onkel zijn respects over te brengen? Dat behoort toch tot de goede gewoonten!

Adieu Amieke. . . . Ja, het klinkt als een afscheid.

Annemarie wil hem vragen, waarom hij de klopper niet op de deur laat vallen, waarom hij geen verlof vraagt om een bezoek te mogen brengen aan de pastorie. Maar de lessen van de school voor jeunes demoiselles doen zich weer gelden.

Zij maakt een keurige *révérence* en bedankt haar begeleider, omdat hij zo vol bekommering voor haar was.

Maar dan verdwijnt hij met rasse schreden. En dan dringt het eerst recht tot Annemarie door, dat ze een raar figuur heeft geslagen.

„Ik heb me aangesteld als een sotje en gebabbeld als een klappei,” denkt ze geërgerd. „Alles is hij van mij aan de weet gekomen en wat weet ik van hem? . . . Niemand!”

Dag Amieke . . . zingt het dwars door haar ergernis heen . . .

Dag Amiekel

Ze tast naar de klopper, maar nog voor ze die heeft laten vallen, komen Luitje en haar broer de hoek om en het cousientje slaat de handen ineen van verbazing, als ze het verloren schaap op de stoep van hun huis ziet staan.

Ze omhelst haar. Ze doet het op zo'n wildemansmanier, dat Annemarie's kaper scheef komt te staan en dan duwt ze haar broer naar het nichtje toe.

„Huug, hier is ons cousientje. O heerlijk, dat het plaisante reisje nu doorgegaan is. Maar waarom ben je niet afgestapt bij de steiger aan de Dom. We hadden volgens afspraak een spulletje gehuurd om je af te halen, hè Huug?”

Maar Huug, zo plotseling geconfronteerd met zo'n soet cousientje, dat hij zich niet meer herinnert, kan zijn houding niet hervinden en weet geen enkel complimentje te maken.

Dan vraagt hij Annemarie, of zij een plaisante reis heeft gehad. Doch Annemie vindt geen weerwoord. Nog voor de voordeur opengaat, zegt ze rap: „Ik bidde u, zeg niet tegen onkel Ijsbrand en moei Wijntje, dat ik niet in de koetse gekomen ben. Ze zullen vinden, dat ik een sotje ben om te lang in de schuit te blijven. Ik ben niet alleen gekomen, zie je.”

„Maar moeder zal wis het geratel van de koetse gemist hebben,” weifelt Luitje.

Dit valt echter mee. Nog voor Huug de klopper heeft laten vallen, wordt de voordeur al geopend en de gezellige moei Wijntje, omringd door haar half dozijntje, die achter haar brede rokken het voorhuis zijn ingeduikeld, vraagt honderd uit, maar heeft geen tijd om naar de antwoorden van het cousientje te luisteren. Ze schuift een eikenhouten leunstoel dicht bij het vuur en legt

haar eigen palmdoek over de rug van haar nichtje en reikt haar een glas warme wijn om alle koude, opgedaan op de reis, te verdrijven.

Machteld, Luitje's jongste zusje, vlijt zich tegen de schoot van de nieuwe huisgenote en wrijft met haar vingertje over de zware gebloemde stof van haar rok.

„Mooi. . . .,” zegt ze, „mooi.”

„Ja Machteld, ons cousientje zal het in ons huis wel heel wat minder rijkelijk vinden dan aan de Vecht. We leven hier maar onnozeltjes.”

Maar Annemie is verre van hoogmoedig. Ze tilt de kleine Machteld op haar schoot en zegt, dat ze vindt dat kleine Machteld een recht soet wichtje is en ook een mooi wammesje aanheeft.

Aan onkel IJsbrand wordt ze voorshands nog niet gepresenteerd. Ze hoort wel zijn gewichtige stappen, want het studeervertrek is boven de huiskamer. Tante Wijntje zegt, dat hij voor Kerstmis en Nieuwjaar wel zeven predicaties moet instuderen. 't Zal wel nachtwerk worden.

Na het sobere avondmaal van brood en gebakken baars gaat Annemie met Luitje samen de kleintjes ter bedde brengen.

Vier brede bedsteedeuren worden geopend in een kamer op de bovenverdieping. Twee aan twee worden de kinderen er in geholpen. Machteld bij de twee jaar oudere Keetje. En Evert bij Klaas.

Annemie mag Machteld uitkleden. Het nichtje klimt op het bedsteetrapje en laat zich afpellen. Het boezelaartje, het wammesje met de wijde mouwen, de witte ondermouwen, het wordt alles netjes op een stoel gelegd.

Wanneer Annemarie moeite heeft om de sluiting van het schouderlijfje te vinden, klapt Machteld in de handen van pret.

Na het schouderlijfje moet het hemdje met de stijfgestreken halsboord nog afgelegd worden en Machteld, ontdaan van alle stijve kledingstukken, huppelt speels weg, maar wordt opge-

vangen door Luitje, die haar het roodbaaien nachthemd aantrekt. Annemie rilt. Ze is gewend, dat haar slaapkamer verwarmd wordt door een knappend haardvuur en het is hier zo ijselijk kil.

Wanneer de kleintjes hun gebedje hebben opgezegd en warm ingepakt liggen in de muurbedsteden, steekt Luitje haar arm door die van het cousientje.

„Hier studeert vader,” vertelt ze en haar vinger priemt eerbiedig in de richting van één der zwaar-eikenhouten lage deuren. „We mogen hem niet storen, Annemie. Het zou zijn studie nadelig kunnen zijn.”

Ze luisteren even aan de deur, maar dan horen ze een geluid, dat op een luidruchtig gesnork lijkt.

Annemarie, minder vreesachtig dan Luitje, opent baldadig de deur en gunt haar cousientje een blik op haar vader. Een snurkend heerschap met een kalotje op zijn scheefgezakte pruikje, gewikkeld in een morsige kamerjapon. Neen, het lijkt niet erg op een nijver studerende dominee.

Luitje trekt vlug de deur dicht en giechelt achter haar hand.

„Daarom mogen we vader niet storen, zie je.” Maar dan voegt ze er verschonend bij: „Zo even hoorden we zijn voetstappen toch, is 't niet?”

Dan kouten ze nog wat bij het vuur, maar als tante Wijntje het nog eens recht gezellig wil maken en een schaal eigengebakken snetlaagjes ¹⁾ en krakelingen op tafel zet, geeuwt Annemie en zegt, dat ze wel erg vakerig is.

„Heden, ik had gedacht, dat je eerst een kopje thee zoudt drinken voor je ter bedde ging,” zegt moei Wijntje.

Doch als de deur van de huiskamer gesloten is, schudt ze met het hoofd dat de linten van haar muts naar voren vallen en zegt tegen Huug, dat ze best verstaan kan, dat die wezentjes alleen willen zijn. Ze zullen wel veel te snappen hebben met elkaar.

1) soort koekjes.

Annemarie heeft echter niet veel te babbelen. Ze rommelt wat in haar reiszak om haar nachtpapon te vinden en de papieren om papillotten te zetten en luistert naar het cousientje, dat vraagt of ze nu wel slapen zal, nu ze in een bedstede zal moeten liggen. In een wip is Luitje uit de kleren en steekt rillend haar voeten tussen de schone ietwat vochtige lakens, die gelukkig nog wat verwarmd zijn door een paar hete stenen.

Twee grote nieuwe kaarsen branden er op het mahonie tafeltje, waarboven een ovaal spiegeltje hangt.

Annemie zet zich op het krukje voor de spiegel en voelt geen kou meer.

„Je hebt bijkans nog heel geen relaas gedaan van de reis,” klaagt Luitje. „Wie heeft je naar huis gebracht? Is het soms een hofmakertje geweest, dat je de cour heeft gemaakt?”

„Och sotje,” zegt Annemie.

En dan zwijgt ze weer, want ze voelt er plotseling geen behoefte meer toe aan haar cousientje haar geheimen te verklappen.

„Morgen zal ik over de reis praten,” belooft Annemie, „morgen.”

Luitje kruipt in het hoekje van de bedstede en neemt zich voor, dadelijk als Annemie in bed komt, alevel te proberen haar uit te horen, maar. . . . ze valt in slaap.

Annemie kijkt in de spiegel en borstelt haar krullen één voor één, voor zij ze tot papillotten draait en dan vindt ze tussen de dikke bruine krullen er één, die gekortwiekt is.

Ze kleurt diep en fel. Lodewijk Voorhagen heeft één van haar krullen afgeknipt met het dartele schaaftje.

Ze steunt haar gezicht in haar handen en kijkt in het spiegeltje. Waarom liep hij zo schielijk weg? vraagt ze zich af. Waarom heeft hij niet gewacht tot hij haar moei begroeten kon? Was de pastorie soms te sober voor de deftige jonkman?

„Bah, wat deert het me?” zegt ze tegen zichzelf, „zo'n vreemde jonker.”

„Dag Amieke,” zingt het dan weer in haar. „Dag Amieke.”

Ffft, de kaarsen gaan uit.

Annemarie kruipt in de bedstede dicht tegen haar warme cou-sientje aan, maar het duurt heel lang voor ze de slaap kan vatten. Wel driemaal hoort ze de klepperman met zijn geruststellende geratel.

De klok heit twaalf – de klok heit twaalf. . . .

Het avontuur heeft Annemarie van Batenburg gevonden.

HOOFDSTUK VII

Luitje speurt vergeefs naar de schalkse uitbundigheid van haar levenslustige nichtje. Heeft zij dan al haar schelmse vrolijkheid aan de Vecht achtergelaten?

's Zondags in de kerk, als de kerkgangers elkaar overschreeuwen en de voorzanger met een verstoord gezicht probeert de leiding te hernemen, gluurt Luitje naar Annemarie om te zien, of zij die verwarring ook zo'n leutig geval vindt.

Maar Annemie heeft geen oog voor haar. Ze heeft haar met bont gevoerde muiltjes op de hete stoof geplant en haar blikken dwalen schichtig langs de burgers en vrouwen, die zich na de zang genoeglijk schikken tot het luisteren naar het sermoen van Luitje's vader, een opgewarmde kerstpredicatie, die alleen de geofendste lidmaten maar herkennen als oude kost.

De overigen luisteren al dommelend, hoe dominee het opsieren van de huiskamers met Kerstmis uitkrijt als een werk van de duivel.

Annemie speurt, of ze onder de kerkgangers haar trekschuit-ridder niet ontdekken kan. Het is hem toch bekend, waar ze logeert en bij wie ze ter kerke zal gaan.

Vindt hij het dan niet de moeite waard eens te zien, of ze somwijlen in de domineesbank vlak achter het doophekje zit?

Ze gluurt onder haar kaper uit naar de banken op de gaanderij, waar alleen de manslui mogen zitten.

Maar geen Lodewijk Voorhagen.

Dan neemt ze ten einde raad maar een overstapje naar de trek-schuit en luistert weer naar alles wat de student gezegd heeft.

Ze peinst en peinst om zich alle woorden te herinneren.

Ze wil Hugo niet vragen, of hij hem kent. Zij wil haar geheim niet prijsgeven.

Wanneer de Kerstdagen voorbij zijn, krijgt Luitje van haar moeder toestemming om wat jongelui te vragen.

Moei Wijntje zet zelf de saliemelk en brengt nog eens de waarschuwing van onkel Ijsbrand over, dat er geen kaart op tafel mag komen.

Maar de jongelui weten zich wel te vermaken zonder het zondige duivelsspel.

Hugo komt met een aardig spelletje. Hij laat de gasten zeggen: „De sperwer vraagt: wat doet de kwartel? Wat doe je, sperwer, zegt de kwartel.”

Annemie's ongeoefende tong struikelt al rap over het versje. En omdat ze het niet zonder fout opgezegd heeft, moet ze het fluwelen lintje, dat ze om haar hals draagt, afgeven als pand en Huug, die de panden inneemt, zegt dat zijn cousine dan maar de rondte moet zoenen om haar sieraad terug te bekomen.

Wanneer Hugo aan de beurt is, buigt hij zijn hoofd naar het lieve gezichtje en ondergaat de omhelzing plagend met omhooggeslagen dwepende ogen.

Moei Wijntje neigt haar gemutste hoofd naar het sleutelgat en luistert of er geen platvloerse geestigheden gedebiteerd worden. Niemand zal kunnen zeggen, dat er in de pastorie niet over de kinderen gewaakt wordt.

„O Annemarie, wat een heerlijke avond was dat,” zucht Luitje en ze rekt zich uit voor de mahonie spiegel en denkt aan de kus, die ze zelf bij het pandverbeuren heeft gekregen van Martija Bontekoe en die wel wat langer duurde dan gebruikelijk was.

„Laten we maar gaan slapen,” zegt Annemie en ze tast naar het glatte plekje op haar hoofd, waar de krul gezeten heeft.

Zal ze haar ridder dan niet meer terugzien?

En dan komt de winter haar te hulp. De winter, die streng en hard plotseling de grachten en vaarten dichtstriemt en ze omtovert in vloeren van vermaak.

De arren met de gepluimde paarden er voor glijden over de bultige straatkeien. Geen smeerlap is er nu nodig voor de koetsijzers. De regenten en rijke kooplieden, vergezeld van hun dames, krijgen gelegenheid hun pelswerk en bont uit te stallen.

Luitje en Annemie trekken met de kleintjes naar de gracht om daar te sleeën en te schaatsen.

Ha, nu komt de bontkaper te pas.

De kinderen juichen, als ze hun cousientje zien en ze willen om beurten hun handjes warmen in het kostbare mofje, versierd met wit hermelijn.

De sneeuw verstoort de ijspret op de grachten, maar nu zijn er witte poppen te maken en Annemie wordt naar buiten getrokken voor een sneeuwballen-gevecht.

Wanneer Annemie dan uitglijdt en zich hijgend en lachend vastgrijpt aan de ijzeren ketting, die gespannen is tussen de stenen paaltjes, ziet ze Lodewijk voorbijgaan.

In haar verbouwereerdheid blijft ze zitten. Was hij het nu of was hij het niet?

Waar was toch zijn kleding, die getuigd had van zijn rijkdom? Waar was zijn kostbare jas, zijn kleurige pak? De jas, waarvan ze het zachte velours gevoeld had, toen ze de knoop aanzette?

Zijn jas en broek zijn nu van een donkere snit en zijn haren zijn gedekt door een eenvoudige studentenbaret.

„Heb je je pijn gedaan, Annemie?”

Luitje, geschrokken omdat het cousientje is blijven zitten, komt te hulp, maar wordt ongeduldig weggeduwd.

Annemarie staat op en steekt dwars de straat over en als de kleintjes haar nahollen om het sneeuwballengevecht opnieuw te beginnen, zegt ze: „Nu niet.... nu niet, liefjes.”

Lodewijk kijkt op bij het horen van die melodieuze stem. Hij weifelt en Annemie blijft in afwachting staan.

Maar het is, of de Domtoren voor Annemarie's ogen wankelt. Met een kort beleefd gebaar neemt hij de baret van zijn hoofd en stapt vlug weg, zonder een woord te zeggen.

Annemie kijkt hem spijtig na en bijt op haar lip. Tranen van teleurstelling dringen haar naar de ogen.

De kleintjes joelen om haar heen, belust op nieuwe sneeuwpret. Maar Annemie zegt, dat ze moe is en gaat naar binnen. Ze loopt de trap op en bekijkt zich in het mahonie spiegeltje. Was ze dan zo onbeduidend?

Maar dan is haar geduld op. Ze stampvoet en zegt, dat ze niets met die kinkel te maken wil hebben, helemaal niets en dat ze geen speld meer om hem geeft.

Als hij niet naar haar omkeek, goed, ze zou voor hem ook geen gedachte meer over hebben.

Er is een uitnodiging gekomen voor de cousientjes.

Mevrouw Van Hogewegen, de vrouw van één der kerkvoogden, heeft haar valet gestuurd om te vragen, of de jonge joffers haar de eer willen aandoen haar te vergezellen naar het liefdadigheidsconcert, dat gegeven zal worden in het gebouw Amicitia.

De cousientjes zijn verrukt over de invitatie, maar onkel dominee trekt een somber gezicht en schudt het hoofd. Hij zegt, dat men op dat concert „het viooltje wel allerhande ligtvaardige deuntjes zal laten spelen” en zodoende de goddeloosheid in de jonkheid zal koesteren.

Moei Wijntje doet een goed woordje, zegt dat ze een concert een alleronschuldigste ontspanning vindt, waar heus niet alleen ijdele deuntjes gehoord zullen worden. Dominee moest niet vergeten, dat het de vrouw van een kerkvoogd was, die de uitnodiging zond.

Aan de avond van het concert kleden de cousientjes zich.

Annemarie maakt zich mooi en verheugt zich kinderlijk op het uitgangetje. Ze hult zich in een robe van wit piqué met een kleurige bloemenrand geborduurd. Ze kiest er een jakje bij van groene ripszijde met een fichu van genopt neteldoek.

Luitje moet gaan in een eenvoudig jurkje van donkerblauw ripsfluweel, dat al wat kaal gedragen is, maar Annemie weet raad.

Ze bindt een gloednieuw fluwelen lint om Luitje's krullen en ze

leent haar het beeldige ivoren waaiertje, dat ze gekregen heeft als een welkommetje, toen ze van kostschool thuis kwam.

Ze legt het cousientje ook nog de beige zijden fichu om de hals en verder zal Luitje's frisse bakkesje wel zorgen, dat de aandacht niet al te veel op het povere toilet valt.

Zenuwachtig wachten de uitgaansters op de koetse, die volgens afspraak gezonden zal worden.

„Hoor, hoor, de paarden trappelen al voor de deur, daar is de koetse,” jubelt Machteld, die meeleeft met het uitgangetje van de oudere meisjes.

Luitje en Annemarie stappen in de koets, terwijl een neger-page in rood livrei met een buiging het portier openhoudt.

Ach, wat een weelde. Annemarie kan haar ogen niet afhouden van de gastvrouw, die de meisjes zo recht vriendelijk heeft gegroet. En Annemie is toch heus wel wat weelde gewend aan de Vecht, waar de rijkdom haar „optrekjes” bewoont met een grote staatsie en pracht. Maar de kostbare toiletten schijnen ze toch voor de stad te bewaren.

Mevrouw Van Hogewegen draagt het hoge gepoederde kapsel à la Fontagne en de kapper, die haar behulpzaam is geweest, heeft veren en bloemen niet gespaard.

Haar gezicht, waarvan de trekken al wat verflenst zijn, is verlevendigd door een blos, die wat al te rozerood is.

Haar boezem, hoog opgeregen, is met een doorschijnend gaas bedekt.

Haar japon is van lichtblauwe gebrocheerde zijde met groene ranken en bonte bouquetjes versierd.

De robe volante is van hetzelfde doorschijnende gaas als de fichu. Annemie, onbewust van haar eigen frisse charme, voelt zich een buitenkind. Ze maakt haar révérences voor iedere kennis, aan wie ze gepresenteerd wordt en Luitje, aan wier manieren niet zo geschaafd is, doet het haar wat houderig na.

Luitje wijst naar de gaanderijen, waar de weeskinderen zitten,

die de aanleiding zijn van deze liefdadigheidsvoorstelling.

In sober zwart-wit zitten ze met hun witkatoenen polsmofjes. Ze hebben uitgestreken dankbare gezichtjes, zoals het hoort in het gezelschap van de regenten en hun vrouwen.

Straks, wanneer de muziek aanvangt, zullen ze kwansuis hier en daar onder de bank duiken om wat te bikkelen. Per slot van rekening heeft de matrone, die heftig transpireert vanwege de tegenwoordigheid van het bestuur, ook geen ogen op haar rug zitten.

En dan begint het concert. Mevrouw Van Hogewegen bewuift zich loom wat met haar waaier en luistert naar de muziek, die — dominee kan gerust zijn — gecomponeerd is door Bach.

Ach, deden alle bezoekers maar zo. Maar de meeste dames in de zaal vervolgen rustig hun discours over de kapsels en veren en kwikjes en linten. Het is immers „du ton” te kouten op de concerten.

Wie zich hieraan ergert, moet maar niet komen.

Maar wie zal er zich aan ergeren? De zware muziek overstemt immers het gesnater en als er een muziekstuk beëindigd is, is het applaus er niet minder om.

Wanneer de pauze is aangebroken, wenkt mevrouw Van Hogewegen haar protégéetjes haar te volgen. Ze begeeft zich naar de wandelgangen en paradeert wat met de joffers.

Annemarie moet nog heel wat *révérences* maken. De naam Van Batenburg heeft een uitmuntende klank en Luitje's vader mag als dienaar wel wat schamel van staat zijn, het predikantsdochtertje is welopgevoed en kan in ieders gezelschap verkeren.

„Belieft er hier ook iemand van bier gediend te wezen?”

„Geef mij maar een glaasje, man.”

Annemarie schrikt op bij het horen van die stem. Het is Lodewijk, die de bediende een glas bier afkoopt en het in enkele teugen leegt.

Annemie kleurt en wendt zich af, maar dan kijkt ze als met een magneet getrokken weer om.

Op dit ogenblik kijkt hij haar ook aan en zo hulpeloos hunkerend is haar blik, dat hij een stap in haar richting doet.

Doch nu redt mevrouw Van Hogewegen de situatie. Ze reikt haar slappe hand, die tot aan de vingers bedekt is door een kanten manchet, kwijnend aan Lodewijk en zegt:

„Ah mon cher Louis, mag ik je presenteren aan mijn gezelschap?”

En zich tot de meisjes wendend, verduidelijkt ze: „C'est mon gouverneur.”

Zij noemt ook de namen van de cousientjes.

Annemie nijgt haar pioenrood kopje en Luitje giechelt wat en mevrouw Van Hogewegen babbelt door: „Toch geen klachten over Miebetje? Ach, Louis moet maar wat wijsheid in haar krullobol zien te frommelen.”

Lodewijk bewaart zijn ernst en zegt, dat hij „très content” is en dat de kinderen vandaag even hups leerden als andere dagen.

Annemarie raakt echter haar verwarring niet kwijt, want Lodewijk heeft het rechterhandje losgelaten, maar de linker genomen in een vaste bemoedigende greep.

O, geen nood, dat iemand hem zal bespieden. De gestrengelde handen zijn geborgen achter de diepe plooiën van Annemarie's wijduitstaande rok.

De handen zeggen wat de monden verzwijgen.

„Was het je bekend, dat ik van je hield?”

„Vanaf het eerste ogenblik, mijn soetje. Heb je je haarlok niet gemist?”

„Maar waarom ben je dan weggebleven? Dat was onverschoonlijk van je. Waarom leef je als een schamel jonkman, terwijl ik je toch op reis aan je kleren herkende, mijn ondeugende prins-incognito!”

O, die handen willen hun zoete kout wel voortzetten, maar het

belletje gaat rinkelen ten teken, dat het concert weer gaat beginnen.

Lodewijk gaat groetend heen, nadat hij gevraagd heeft, of hij zijn opwachting mag komen maken in de pastorie, voordat het bezoek van Annemie aan de Domstad ten einde loopt.

„Mais il est très courtois, ce monsieur Voorhagen,”¹⁾ prijst mevrouw Van Hogewegen, „en een voorbeeldige gouverneur pour mes enfants.”

Annemarie luistert niet naar de muziek en ergert zich niet meer aan het gesnater om haar heen. Ze bekijkt haar hand, die gloeiende geheimen draagt.

Deze reize zal ze hem weerzien. Ze zal weer met hem praten. Nu zal ze alle geheimen uit zijn leven kennen.

Mevrouw Van Hogewegen moet haar wel driemaal aanstoten, voor ze de gouden snuifdoos ziet, die haar gepresenteerd wordt.

„Voici, een nieuwe reukpoeder van monsieur Gatin, ma petite. Probeer het maar eens.”

Annemie verstopt haar poezele neusje met prikkelend snuif en moet prompt niezen. Maar dat deert niet, want het kanten neusdoekje is voor het grijpen in haar reticuultje.

Na het concert rijden ze weer naar huis terug in de koetse van mevrouw Van Hogewegen. Ze babbelen onderweg niet en ze worden ontvangen door moei Wijntje, die gehuld in dominee's kamerjapon, wacht achter de op een kier geopende deur.

„Nu rap naar bedde, soetjes en doe zachtjes voor de kleintjes.”

Annemarie krijgt weer geen kans om stilletjes verder te dromen. Half opgericht op haar elleboog babbelt Luitje na over de costelijke avond.

„Wat een bevallige man is die gouverneur,” giechelt ze. „Hij was zo wijs met jou.”

Annemie antwoordt niet. Luitje moest maar eens weten, hoe

¹⁾ die meneer Voorhagen is erg hoffelijk.

mooi zijn golvende haar uitkwam boven die donkergroene jas, die hij op reis droeg.

„Heden Annemarie, wat lodderoog je al,” lacht Luitje. „Ik praat over de gouverneur van mevrouw Van Hogewegen.”

„Ah,” veinst de ander en ze verbergt haar kopje in moei Wijntje's heldere linnen.

Dan wordt Luitje slaperig en zwijgt en dan kan Annemarie haar Lodewijk vrij toegang laten tot haar dromen, zoals hij maar wil komen: in velours en satijn of met een kaal pak en een gehairzakt pruikjen.

Alle feestdagen van Kerst en Nieuwjaar zijn voorbij.

Nu is het Driekoningen en voor het raam van de pastorie kijken de cousines en hunkeren de kleintjes naar de Driekonings-optochten, die door de straten trekken en zingen.

Dry Koningen met ene sterre
Kwamen gerezen al van zo verre,
Zij riepen alle gelijk offeranden.
Laat wierook branden.
Ze riepen alle gelijk vivat.

Annemie heeft een pracht van een ster geplakt voor kleine Machteld, maar toen puntje bij paaltje kwam, mocht ze er niet mee de straat op.

„Geen waereldgelijkvormigheid in een domineeshuis,” heeft onkel Ijsbrand gewaarschuwd.

Maar Annemie laat die wereldgelijkvormigheid ook nog toe door een op een kier geschoven raam.

Wij hebbe gezongen al voor dit huis:
Geef ons er een penning al met een kruis.

Ach heden, stuur die sotjes dan eens voorbij met een snauw en een grauw, omdat je achter een pastoriemuur verschanst zit.

Het is zo gemakkelijk een penningske over de kozijnrand te wippen en het biedt je gelijk de kans de straat af te spieden en te zoeken naar een ridder in een kleurig pak of een armetierig gouverneurs-habijt. Als hij maar komt — als hij maar komt.

En hij komt.

Op precies dezelfde dag, waarop mijnheer Van Batenburg pufend en amechtig uit de koetse stijgt en uitbundig lacht om de verwondering van zijn dochter.

„Moei Zwaantje was een weinig ongerust, omdat het drie weken geleden was, dat je brief kwam, Annemarie en ik moest toch voor besognes in de Domstad zijn,” legt vader uit.

Het hoeft mijnheer Van Batenburg niet te verdrieten, dat hij Utrecht heeft aangedaan. Ach, wat een beminlijk voorwerp is zijn Annemarie. Ze omhelst hem en kust hem en zegt, dat ze hem droevig gemist heeft. Ze wil alle dingen weten van de huizinge aan de Vecht.

Wanneer ze in de namiddag babbelen bij een goed glas belegen wijn, wordt Lodewijk aangediend.

Heden, dat is jammer. Annemie ziet, dat zijn voortreffelijk pak weer in de kast is gebleven. Maar ach, wat zwaarigheid? Hij is gekomen!

Mijnheer Van Batenburg kijkt Lodewijk onderzoekend aan.

Aha, had hij de joffers op een concert ontmoet? En kwam hij nu eens kouten? Dat was goed, dat was heel goed.

De fortuin is voor Annemie en Lodewijk niet weggelegd. Ze krijgen geen kans ongestoord een paar woorden te wisselen. Ze zitten wel samen met het jongvolk in één van de brede venster-nissen en Annemie's hand leunt zo afwachtend op het kille hout. Dit keer is er geen hand, die zich warm en beschermend over de hare vlijt. Lodewijk praat eigenlijk alleen met de heren.

„Een klaar en helder inzicht heeft die jonkman over veel zaken,”

zegt mijnheer Van Batenburg, wanneer hij vertrokken is. „Ik heb hem gebeden nog eens aan te komen, als hij in de buurt van de Vecht mocht geraken.”

Annemie krijgt van deze simpele mededeling al een kleur. Lodewijk zal Bloesemlust aandoen. Nu zal het niet moeilijk meer zijn de narrige koude nawinter door te komen.

Op de eerste lentedag in Februari komt vader haar halen uit de Domstad om samen met hem terug te reizen in de geriefelijke postkoets.

Wanneer ze op een pleisterplaats een glas bier drinken, zegt Van Batenburg: „Die Lodewijk Voorhagen, die ons zal bezoeken, is een uitnemend jongmens. Eilacie, verder is hij een onbemiddeld student, die berooid is en niets heeft dan een krappe toelage van een vrekke oom. Alzo geen pretendent voor jou, Mieke,” plaagt hij. „Voor een kale domineesjoffer ben je niet in de wieg gelegd.”

„U hoeft niet zo in vreeze te zijn voor een adoratie, vader,” zegt Annemie. „Na die eerste keer heeft die student de pastorie niet meer aangedaan en hij zal Bloesemlust ook wel mijden.”

Mijnheer Van Batenburg heeft plezier in zijn kordate meisje, dat geen gedachte wijdt aan wat niet zijn kan.

Ach heden, hij ziet niet, hoe diep de kleine witte tandjes zich graven in de rode onderlip en hoe een traan opgevangen wordt in het hermelijnen mofje, dat het handje bergt, waarin een geheim verborgen zit.

Zo eindigen vele dromen door alle eeuwen.

HOOFDSTUK VIII

De lente is in het land.

In de trekschuiten en in de reiskoetsen heeft men niet veel praat over het voorjaar.

Men beschimpt meer de slappe Republiek, die zich de schepen bij honderden laat ontnemen en de vlag moet strijken voor de gehate vlootvoogd Rodney.

Maar de totale oorlog is nog niet uitgevonden en de natuur gaat in pais en vree verder zich te tooien met Lente's bruidsschatten. Aan de Vecht duwt Annemie haar donkere kopje in de witte bloesem van de meidoorn en de mismoedige trek op haar gezichtje is niet te wijten aan de onmacht van Schout bij nacht Zoutman.

Waarom is Annemie van Batenburg dan zo verdrietig?

Vader Van Batenburg denkt, dat ze na de drukte van de Domstad de landelijke stilte niet aan kan.

Maar wat zwaarigheid? Verschillende „optrekjes” worden al in gereedheid gebracht en een paar plezierjachten worden al gekalefaterd.

In afwachting van de drukte, die komen gaat, verzint hij samen met Harm, de tuinman, nieuwe guiterijen op zijn buitenplaats. Hij laat nog meer verborgen fonteintjes aanleggen, die Annemie nat spuiten, wanneer ze al peinzend door de lanen dwaalt.

Ze heeft er maar een matig plezier in. Ze lacht er om, ja, maar die lach heeft niets van het uitbundige van vroeger.

Moeder Van Batenburg is bang, dat ze door het gekout met haar Voetiaanse oom zo zoetjes aan een pieutje is geworden, één van de zogenaamde heilige kwezeltjes, die gehegeld worden om hun opgestoken haren en hun grove witte halsdoek, die de luchtige doorschijnende fichu vervangt.

Maar dat kan Duifje tegenspreken. Hun Annemarie een pieutje? Ze heeft pas nog een paar heupkussentjes moeten vullen voor de

paniers in de nieuwe Watteau-japon. Mevrouw wist toch wel, dat de pieutjes alleen sluike neerhangende rokken droegen? En die kwezeltjes femelden ook veel meer dan hun Annemarie.

Ach nee, Annemarie femelt niet. Ze zit in de koepel voor haar borduurraam en kijkt uit naar de aanlegsteiger van de schuit.

Waar blijft haar ridder met zijn weelderige dracht? Hij mag ook wel sober uitgedost komen. Als hij maar komt.

Juist op het ogenblik, dat Annemie hem niet verwacht, komt hij. Zij tokkelt een versje op de clavecimbel en neuriet zachtkens mee:

Nu zijt wellecome

Een kerstlied in de zomer!

Bloesemlust ligt in een koesterend middagzonnetje en de oudere bewoners hebben naar gewoonte na de tafel het bed genomen.

Duifje rinkelt met het vaatwerk en zingt luidkeels een niet erg toepasselijk lied.

Ik ben moed' en verslagen

Van gants de nacht te klagen

Het psalmzingen houdt op en het rinkelen verstomt en Duifje tuurt naar het hoge hek, dat opengeduwde wordt door een onbekende bezoeker.

Annemarie merkt het niet. Ze kijkt pas op, als Duifje wel op een erg ongebruikelijke manier de gast presenteert, die achter haar aankomt.

Lodewijk Lodewijk bestoft en met de reiszak op de rug. „Uw vader en moeder doen hun middagslaapje, joffer. Me docht, dat je wel wat zou willen kouten met de jonkman. Je zou wat kunnen kuieren in de hof.”

Ziezo, nu hoopt ze, dat de joffer verstaan heeft, dat het niet ordentelijk is, als ze zou samenhouwen met een wildvreemde jonkman in een tuinhuisje.

Annemie blijft zitten. Haar handen rusten op de toetsen. Ze houdt haar ogen vol en ontroerd op de binnenkomende gericht. „Lodewijk. . . . eindelijk. . . .,” stamelt ze.

Heden, wat laat zij die vreemde in haar hartje kijken. Ze kan zich niet vermommen achter een strak uiterlijk.

Lodewijk loopt op haar toe en neemt haar handen van de toetsen. „Ik heb geprobeerd weg te blijven, mijn Amieke. Je bent zo onbereikbaar ver voor me met je rijke ouders. Maar ik móest je nog één keer zien. Ik moet je één keer zeggen, hoe lief ik je heb.”

Eer ze het weet ligt ze willig in zijn armen en hij kust haar. . . . kust haar tot haar neteldoekse fichu verkreukt.

Ze legt haar handje tegen het grove linnen van zijn sobere bef en er is een zacht verwijt in haar stem als ze zegt: „Lodewijk, ben ik dan hovaardig op de rijkdom van mijn vader? Maar jij. . . . in de trekschuit was je. . . .”

Hij legt zijn hand op haar mond en vlijt haar kopje weer tegen zijn schouder.

„De ogenblikken zijn kostbaar — zo kostbaar.”

Langzaam gaat de deur van de koepel open. Duifje heeft haar plicht gekend. Toen de jongelieden hun vermaak niet in een verstandig onderhoud in de tuin zochten, heeft ze haar heer gewaarschuwd en die is subiet gekomen en monstert verbaasd het romantische tafereeltje.

Hij kijkt zo grappig verbaasd naar Annemie's verwarde krullebol en haar verkreukte fichu.

„Ik. . . . Lodewijk houdt van me. . . .,” stottert ze verward.

„Ai. . . .,” zegt mijnheer Van Batenburg en hij krabt zich met zijn lange Goudse pijp achter het oor.

Dan wendt hij zich tot Lodewijk en vervolgt: „Je zoudt dwazer stukje kunnen begaan dan zo stilletjes dit behaaglijke aas in te palmen, jongeman.”

Ach, dat zotte grapje van een overrompelde vader.

Hoog opgericht en boos staat Lodewijk tegenover de oude heer.

„U bedriegt u, mijnheer, zo u mij beticht van lichtmisserij. Ik geef toe, dat ik me te veel heb laten gaan tegenover uw dochter. Haar rijkdom is een onoverkomelijke hinderpaal voor een huwelijk met mij. Wanneer ik mij onmiddellijk aan haar gepresenteerd had als de kale kerkrat die ik was, dan zou ze dat wel verstaan hebben. Toen mijn pad het hare voor de eerste reis kruiste, pronkte ik met de veren van een medestudent, die me met geweld naar een deftige partij wilde sleuren.”

„Tut-tut jonkman,” zegt mijnheer Van Batenburg, die in zijn hart geen grein boos is, „er valt over deze dingen toch te praten.” Maar Lodewijk, bezeerd en gehavend, wil niet meer praten. Nadat hij een diepe révérence gemaakt heeft, verdwijnt hij.

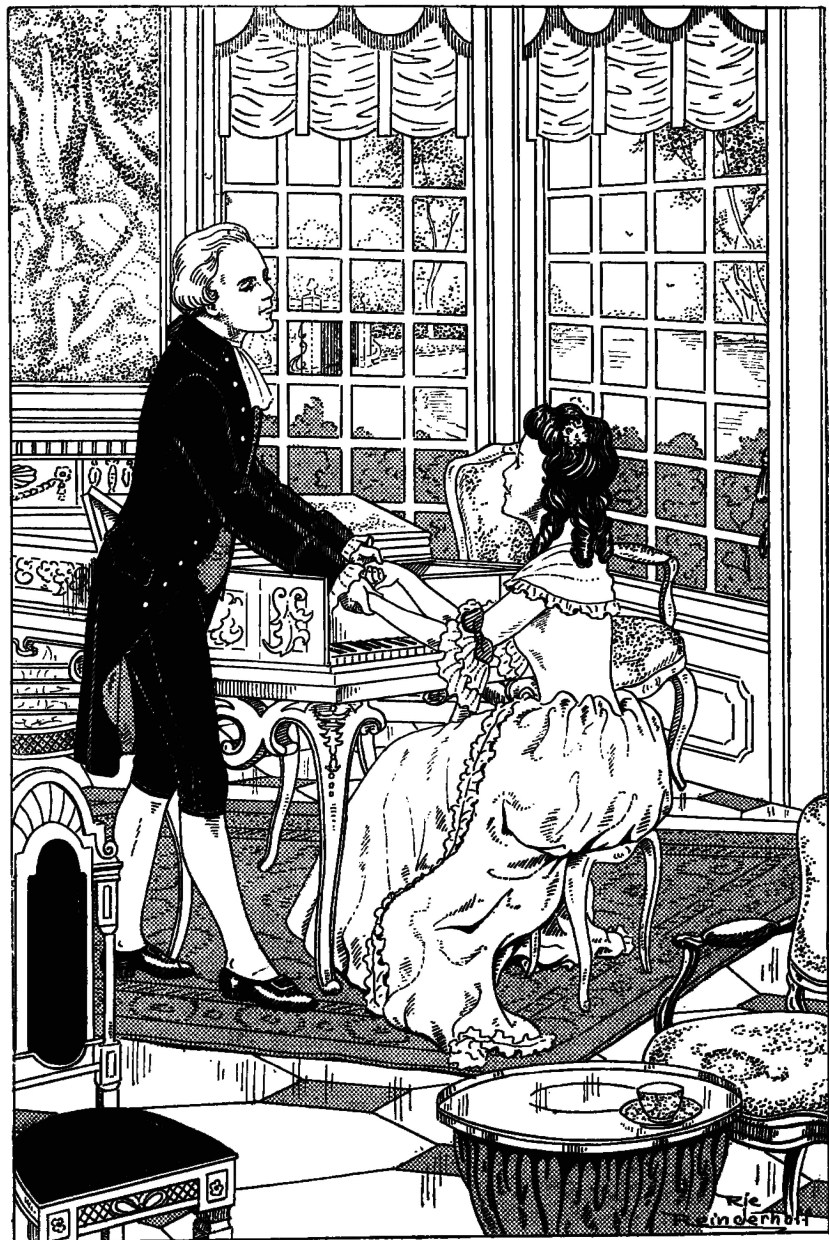
„Dat brood zou mij te bitter smaken,” mompelt hij nog. En Annemieke, die hem nog helemaal niet goed kent, begrijpt toch wel, dat hij niet terug zal komen.

„Op mijn eer, zo is het niet gemeend, mijn hartje. Dat is je bekend,” zegt haar vader en hij neemt haar als een kind in zijn armen.

Annemarie schuilt bij haar vader en later bij haar moeder en ze schreit, maar ze verstaat toch ook wel, dat haar vader niets kan beginnen. Vader heeft de verzoenende hand uitgestoken voor hij vertrok. Lodewijk heeft die trouwhartige hand weggestoten. Nu is alles voorbij.

„Die Lodewijk heeft me met verachting verlaten. Er is innerlijke waarde in de snaak,” mompelt vader tegen moeder.

Maar hij moge dan een hovaardig hart hebben en geen tafelschuimer zijn, Annemarie is bedroefd en zeer verlaten.

HOOFDSTUK IX

In de koepel van Bloesemlust zit Annemarie en voedt haar verdriet met de weinige herinneringen, die ze heeft aan haar geliefde.

Dat kost haar 't goede humeur en haar gezondheid. Annemarie wordt een kregel bloedarm snibje, dat iedereen begrauwt, die in haar nabijheid komt.

Vader Gerbrand heeft niet altijd het grote geduld, dat zijn vrouw betoont. Hij loopt het wicht niet na met lekkere hapjes en schoeltjes, als ze het costelijk maal laat staan.

Hij probeert het hardhandig en hij probeert het met zachtheid, maar als Annemarie kuren gaat krijgen en een paar keer flauw gevallen is, rent hij ras naar de dokter en vraagt hem om raad.

De dokter komt en doet gewichtig. Hij onderzoekt het dochtertje en zijn ernstige gezicht doet het ergste vrezen. Maar zijn uitspraak valt mee.

Het meisje is lichamelijk gezond. Ze hoeft niet zo angstig te kijken. De fles met bloedzuigers kan op zijn plaats blijven.

Hij knijpt haar eens in de wang — och, hij kent haar al zo lang — en gaat dan met de bezorgde ouders in een andere kamer.

„Het hartje heeft heimwee,” zegt hij. „Ja, zo zou ik het willen noemen. Ze tiert niet, omdat ze een kwijnend verlangen koestert.”

„Maar ze heeft òns toch,” zucht moeder, „en we zijn zo wijs met haar. Ze heeft ons en Duif en al is de maerte wel eens een kribbige bedilster, voor het kind is ze altijd lief.”

Na deze ontboezeming zwijgt moeder en de ouders kijken elkaar schuldig aan.

„Het kind heeft een ongelukkige liefde,” bekent de moeder dan. De dokter knikt. Daar had je de knoop. Hij informeert niet verder. Hij is geen teut, die op nieuwtjes uit is.

„Het beste voor het meisje zal een andere omgeving zijn,” beslist hij.

Maar moeder Zwaantje schudt het hoofd tot de linten aan haar muts heen en weer zwieren.

Ze heeft van de winter ervaren wat het is om zonder haar soetje te moeten leven.

„Ga dan met haar op reis,” raadt de geneesheer en hij neemt zijn hoed en stok op.

Annemarie zal op reis moeten gaan en het staat vast, dat vader haar zal vergezellen.

Doch de grote vraag is nu: waar zal de reis heen zijn?

Duifje rept over Bentheim, maar mijnheer Van Batenburg schudt het hoofd. Wat zal het kind voor vertier hebben tussen die kreupele strompelende flerecijn-patiënten?

„Laat het kind zelf keuze maken,” raadt Duifje en Annemarie lucht werkelijk iets op, als ze de kans krijgt een oud verlangen te verwezenlijken.

„Ik wil met uw goedkeuring toch zo graag naar De Rijp,” zegt ze. „Ik zou daar Betje Wolff willen gaan bezoeken.”

Haar omgeving is zo blij, dat het hartje niet langer als een zoutzak in elkaar blijft zitten, dat ze zich onmiddellijk schikken naar Annemie's wondere wens.

Ze zullen niet gaan met de trekschuit en niet met de diligence. Het zijn maar verwerpelijke reisgelegenheden. Mijnheer Van Batenburg heeft al zo lang plan gehad zelf een licht voertuig te kopen. Annemarie zal met haar vader reizen in een eigen sport-sjees en Harm, de gemoedelijke Harm, die nooit veel verder is geweest dan Breukelen, zal mennen.

Hij zal nu ook wat van de wijde wereld zien, want als ze die blauwkous bezocht hebben — vader gebruikt die benaming schamper als hij met moeder alleen is — zullen ze nog wel een deurtje verder gaan. Laat dat maar aan de heer Van Batenburg over. Annemarie zal dorpen en steden zien, tot ze die vrijage vergeten is. Zo diep kan het nog niet zitten, zegt vader.

Op een prachtige zomermorgen gaat Annemarie op reis. Ze ziet

er costelijk uit in de luchtige reismantel van dun laken, die over een zomertoiletje van reseda-groene ripszijde is geplooid.

Moeder buigt zich over haar heen en trekt de fichu van genopt neteldoek wat hoger op en kust haar.

„Bon voyage, mijn kind. Hopenlijk zullen jullie niet al te lang zwerven. Hoe zal ik 't lang vinden zonder man en kind?”

Annemarie bijt zich op de lip om de opwellende tranen tegen te houden en trekt de luifelhoed met de struisveer diep over haar vochtige ogen.

„Er zijn meer vrijers in 't land dan die ene,” zegt Duifje met de verwerpelijke raddigheid van haar tong.

Maar die opmerking heeft Annemarie gelukkig niet gehoord. Harm heeft zijn klepper aangezet en als een pijl uit de boog ratelt de lichte sjees weg en zoekt het jaagpad langs de Vecht, dat wat gemakkelijker te berijden is dan de bultige landwegen, die wat sneller naar Utrecht leiden. In overleg met moeder hebben ze namelijk besloten een kort bezoek te brengen aan de familie in Utrecht, voor ze de weg naar het Noorden zullen inslaan.

Haast hebben ze echter niet en de buidel van Van Batenburg is wèl gevuld. Ze kunnen vertier zoeken en zich ophouden waar ze maar willen.

Ze behoeven het vertier trouwens niet te zoeken. Ze vinden het in een herberg, in één van de dorpen onder de rook van de Domstad.

Er wordt daar een landelijke bruiloft gevierd en als de mannelijke bruiloftsgasten het lieve snoetje onder de luifel ontdekken, vragen ze vader Van Batenburg, of ze zijn dochtertje mee mogen nemen naar de dansvloer.

Annemarie stribbelt lachend tegen, maar de reiscapè is haar reeds van de schouders genomen en de stoutmoedigste van het gezelschap heeft haar al ten dans geleid.

Gelukkig maar, dat het bruidje geen jaloers mallootje is. Nu

hoeft ze zich niet te ergeren aan de ereplaats, die dat vreemde eendje in de bijt gaat innemen.

Annemarie wordt gecompimenteerd en gevierd en drinkt zoete likeurtjes en vader Van Batenburg laat zich maar al te gemakkelijk overhalen om in de herberg te overnachten. Er zijn twee kamers voor hen vrij en voor Harm is er nog een lege bedstede in de knechtenkamer.

De bruiloft wordt meegevierd tot laat in de avond en vader Van Batenburg knikt tegen de maan, als hij wat doezelig van de sterke brandewijn zijn wit satijnen vest over de oude stoel hangt, voor hij in zijn wel wat krakende beddekoets stapt.

„Zo is 't jongvolk,” mompelt hij.

Zo bezien is Annemarie de eerste dag haar verdriet reeds vergeten.

Maar vader zou minder content zijn geweest, als hij een kijkje had kunnen nemen in het optrekje, waar zijn dochter het bed met het hagelwitte linnen wel erg lang laat wachten.

Ze leunt haar hoofdje tegen het geruite venster en luistert naar het vrolijke gerucht, dat komt van de stoet, die het bruidspaar begeleidt naar het nieuwe tehuis.

„Lodewijk en ik zullen zo getweeën geen bruiloft vieren,” zucht ze en tranen vlieten lustig over de al wat meer gekleurde wangen. Ach, wat helpt toch alle vertier, als zo'n sotje zelf niet wat meehelpt om uit de perikelen te geraken.

Een dag in de Domstad en een nacht er bij.

Terwijl Annemarie met al haar opgetogen neefjes en nichten de omgeving van Utrecht gaat verkennen in de volgepropte sportsees, doet vader zijn confidenties aan moei Wijntje en onkel IJsbrand.

Zij schudden meewarig het hoofd. Ze vinden het zonde en jammer, dat Annemarie en Lodewijk geen paar konden worden. Ze

hebben Lodewijk Voorhagen al horen preken ook. Och, het zal zo'n uitmuntend leraar worden.

Dominee Ijsbrand is hij niet zwaar genoeg. Die Voorhagen behoort zogezegd tot de lichtere Voetianen, die nog te veel kussentjes voor alle okseltjes bewaren.

Maar moei Wijntje zegt, dat hij haar costelijk zielevoedsel gegeven heeft.

„Hij heeft al een beroep naar een dorp op de Veluwe,” zegt zij.

Ze is het allemaal aan de weet gekomen langs de achterhand. Lodewijk Voorhagen heeft zich nooit meer in de pastorie laten zien.

Luitje heeft ondertussen haar cousientje ingelicht. Ze brengt op haar manier verslag uit over Lodewijk, die — dat heeft ze al lang gemerkt — zo'n grote plaats inneemt in Annemarie's hart.

„O Annemarie,” zegt ze, „ik heb hem gehoord en hij preekt zo mooi. Zie je, ik heb de brui van al dat Voetiaans gekaffer op de kerkmensen en op de regenten. Weet je, hij preekte over de Verloren Zoon en hij sprak zo simpel, dat kleine Machteld hem zelfs kon begrijpen.

Vader noemde het water en melkkost, maar ik zou een reis maken om hem te kunnen horen. Misschien kun jij ook nog eens bij hem ter kerke gaan als je hier logeert.”

Maar Annemarie schudt het hoofd en is maar weer blij, als ze de volgende dag de reis continueren. De Domstad bergt te veel herinneringen.

En dan, eindelijk, belandt het reizend drietal in De Rijp.

Vader Gerbrand rust uit in de buitenherberg: In De Gulden Zwaan. Hij verschalkt zijn pintje wijn en als Harm zijn paard haver en bonen gegeven heeft, kan hij de joffer vergezellen naar het huis, dat iedere buitenman van het dorp hun zal kunnen wijzen: het huis van de vrouw, op wie ze zo trots zijn, de plaetse waar Betje Wolff leeft en werkt.

Vader Van Batenburg lurkt zijn wijn en wist zich het zweet van

het voorhoofd en beklaagt zich als vader van zo'n sotje, dat heerlijk met hem zou kunnen rusten in de lommerrijke dreven aan de Vecht en nu als medicijn voor haar gebroken hart het bezoek aan zo'n blauwkous nodig heeft.

Harm komt na een half uur terug. Hij zegt, dat de joffer hem weggezonden heeft, toen de deur openging en ze wist, dat ze toegelaten zou worden.

Van Batenburg schudt het wijze hoofd.

„Het wezentje krijgt al blauwkousmanieren, voor ze nog met de geleerde prij gesproken heeft,” zucht hij.

„Wel m'n kind, wat is er van je dienst?”

„Ik wilde Betje Wolff.... eh.... ik wilde de schrijfster, die hier woont, graag leren kennen.”

De eikenhouten voordeur zwaait wijd open en twee schalkse ogen noden Annemarie binnen te komen.

„Maar dat ben ikzelf, mekind. O, ik zie aan je ogen, dat je wilt zeggen: Ach, is 't anders niet en ben ik daarvoor naar dat klad-dige De Rijp gekomen? Je kunt hier op al de uren van de dag binnenvallen zonder geleerde vrouwen te vinden. Kom, laat ik je hoed eens wegbrengen, dan ga ik een verfrissend glas wijn voor je halen.”

Annemarie krijgt een plaatsje in één van de grote geborduurde leunstoelen, die uitzien op de hof en kijkt naar haar pittige gast-vrouw.

Ze is geen knappe vrouw, o, helemaal niet. Maar wat is ze charmant en wat weet ze haar bezoek op haar gemak te stellen.

Ze vertelt, dat ze een hekel heeft aan theedrinken, omdat ze nu eenmaal geen zenuwen heeft als kabeltouwen en het inslurpen van heet water daarom maar moeilijk verdraagt.

Ze vertelt verder over haar besognes en grapt over haar land- en streekgenoten, die van verre komen om haar en haar vriendin te bezoeken en hen voor hun eigen maerte aanzien.

„We werken hier zonder stijfsters en strijksters, mekind en mijn vriendin en ik onderhouden zelf ons huis en onze hof.”

Ze schuift het glas wijn wat dichtër naar Annemie en zegt: „Ziezo, nu heb ik je veel over de beroemde blauwkous verteld en nu moet jij je hartje maar eens uitstorten. Het lijkt er naar, of je altemet wat op je lever hebt.”

En dan gebeurt er een wonder. De verlegen ietwat terughoudende Annemarie stort voor deze vreemde vrouw haar hart uit. Ze vertelt van de rijkdom op de huizinge aan de Vecht, waar ze gelukkig geweest is met vader en moeder en Duifje tot. . . . en dan moet het hoge woord er maar uit. . . . tot ze de reis met de trekschuit maakte en Lodewijk Voorhagen ontmoette. Lodewijk, die de indruk maakte van een welgesteld man en die toch zo arm was als. . . . als een kerkrat.

Hard en minachtend is de benaming over de rode lippen gekomen.

„Hij was dus feitelijk een snoever, mijn hartje,” trekt de bijdehandte Betje haar conclusie.

Maar Annemie's gezichtje heeft zich verzacht. Ze rept zich alle blaam van haar minnaar weg te nemen. Ze doet verslag van al de simpele ontmoetingen, die ze met de student heeft gehad en ten leste vertelt ze, tot tranen toe bewogen, hoe Lodewijks afscheid is geweest: een korte snauw naar haar vader, omdat die hem wat rauw had toegesproken.

Betje Wolff is heen en weer gedrenteld, eensdeels omdat ze te beweeglijk is om lang stil te zitten en anderdeels omdat ze het kind door te grote aandacht niet van de wijs wil brengen.

Ze heeft al luisterend wat verdorde bloempjes van de fuchsia geplukt en — ziet Annemie het goed? — ze heeft ook tersluiks een traan weggepinkt.

Heeft Annemarie's confidentie haar zo bewogen?

Het slot van de biecht wordt er uit gehaperd.

„... En daarom krijgen we malkander niet — nooit meer — ach, hoe groot verdriet is me dat.”

Betje Wolff trekt een tabouretje bij Annemarie's leunstoel en ze neemt spelend één van Annemarie's pijpekrullen in de hand.

Richt ze het woord nu tot haar bezoekerster, of heeft de biecht van het kindvrouwkje zo'n bewogenheid in haar gewekt, dat ze een weerbiecht begint?

Ze wendt haar gezicht naar de lusthof, maar haar afwezige ogen zien niet, hoe de felle papaver zijn kleuren doet oplaaien in de hete zonnebrand en de pasteltinten van de andere bloemen doet verbleken.

Annemarie zwijgt reeds enige tijd, als haar antwoord komt.

„Toen ik jong was als jij, mijn hartje, berokkende mijn moeder me het grootste leed, dat ze me kon doen. Ze stierf toen ik dertien was.

Ach, ik was zo vrij als een vogeltje in de lucht. Ik deed dingen, die ik nooit had mogen doen in het ordelijke leven, dat moeder leidde. Ik las bij het ontbijt en bij het noenmaal. Ik zwierf uit en lag in de duinen te lodderogen, zolang ik maar wilde.

Op mijn zeventiende jaar ontmoette ik in de ongebondenheid op Altijd Wel, onze huizinge, de jonker die mij de cour maakte.

Waarom zal ik je mijn geschiedenis niet vertellen? Mijn leven met al zijn wederwaardigheden is ommers al zo wel bekend aan jou, als aan heel ons vaderland.

Wat 't ergste was, Annemie, die jeugdliefde van mij met zijn beminnelijk wezen was mijn liefde niet waard. Hij bleek een verwerpelijk aanrander. Maar wat heeft het zin om nu nog te roddelen? Ik ben schuldeloos met hem meegegaan en teruggevluht naar huis, toen ik begreep, dat zijn liefde geen speld waard was.

Weet je wat Vader Cats zegt, engellief? De jeugd, de rauwe jeugd, moet koten vroeg of spa. Nu, ik heb zo weergaloos gekoot, dat ik met nommer één dacht het gelag te moeten betalen.”

„Hij was dus slecht,” zegt Annemarie en al de zedelessen, die haar op de Franse kostschool geleerd zijn, veroordelen de vaandrig, die deze vriendelijke vrouw heeft trachten te verleiden, die zo een uitmuntend man verdiend had.

Doch Betje schudt het hoofd.

„Was mijn hartewens vervuld geworden, ik zou niets ter wereld gedaan hebben dan mijn lieve jongen beminnen en nacht en dag mijn harsens hebben gebroken om toch zijn hele hart te houden, want ik zou er geen stipje van hebben kunnen missen. Dat is nu jouw weg, mekind. Vechten om je liefde rein te houden en dan”

„Maar ik houd er geen rekening op, dat ik mijn zin nog krijg...”

„Maak me niet zo diits en dats boos met je weifelingen, mekind,” zegt Betje en al de schalksheid is in haar levendige ogen teruggekeerd.

„Ik zal me tot je vader adresseren en ik zal voor je geluk pleiten, alsof het 't mijne was. Mijn sjees is in een moment ingespannen. Wacht maar even.”

Ze verdwijnt en Annemie heeft in haar gejaagdheid toch nog lust om al de miniaturen en bekers en fraaiigheden te bekijken, waarmee Betje Wolff vereerd is door haar talloze vrienden en bewonderaars.

Ondertussen klopt haar hart, of het zal barsten.

Wat zal vader er van zeggen, dat ze deze vrouw in vertrouwen heeft genomen? En wat het zwaarst weegt, hoe zal hij deze allerbraafste vrouw ontvangen? Met een grauw en een snauw?

Annemarie wordt stil en gelaten alleen bij die gedachte.

„Daar ben ik alweer.”

Betje komt te voorschijn. Haar huiskledij heeft ze verwisseld voor een fleurig reistoilet. Het is van zwart laken en de hagelwitte fichu is vervangen door een gesteven kraagje. Het zwarte steekje staat even coquet als apart op haar gedistingeerde kapsel.

Het paard met de sjees wordt voorgeleid door een stemmige

vrouw, die verlegen in de richting van de visite knikt.

Annemarie grijpt schichtig naar haar reticuiltje om een fooi voor deze gediensstige te zoeken, maar de pientere Betje Wolff heeft de beweging gezien en is handig genoeg om de situatie te redden.

„Mag ik je even presenteren aan mijn vriendin Aagje Deken?” zegt ze rap. „Ja, ja, dat is de andere beroemdheid. Ook al geen vrouw, die alleen haar ganzeveer beknaauwt en naar de lucht kijkt.”

„Dit hartje kortte me fraai de tijd en nu breng ik haar weg,” legt ze nog even uit.

Aagje glimlacht en knikt Annemarie hartelijk toe.

De twee hebben bekijks als ze weggrijden en ze hebben bekijks, als ze afstappen bij de taveerne.

Vader Van Batenburg, die wat heeft zitten soezen, springt op en plukt wat aan zijn verfrommelde lubben. Hij heeft al zijn schamperheid voor de „blauwkous” weggeborgen.

„Wat bezorgt mij de eer . . . ,” stottert hij buigend.

Maar Betje Wolff heeft met haar rijzweep geklapt en de waard is haastig toegeschoten.

„Hallo praetvaer, sta me toe effetjes met je gast in je moestuin te gaan. We hebben confidenties te doen, zie je.”

De waard, die de grillen van deze Rijpse beroemdheid wel kent, maakt buigend en knippend het hek open, dat naar de achtertuin voert.

Betje werpt de toegeschoten Harm de teugels toe en dreunt met Annemarie's vader de tuin in.

Vader Van Batenburg, telkens verspringend om zijn zware passen weer te paren aan Betje's trippeltred, luistert naar deze pleitster voor zijn dochters belangen.

Wat heeft ze te zeggen? Annemarie vraagt het zich af, terwijl ze vanuit haar kamer de tuinwandeling volgt.

Betje oreert en vader kijkt hulpeloos en schudt het hoofd en haalt de schouders op. Lag het dan aan hem, dat deze geschiede-

nis zo triest verlopen was? Moest hij dan die statige kwajongen bidden en smeken de hand van zijn goudvisje te nemen?

Betje staat stil en pakt hem vrijmoedig bij de revers van zijn olijfkleurige staatsiejas en bezweert hem die benaming voor zijn dochter niet meer te gebruiken, als hij Lodewijk gaat bewegen zijn Annemie te huwen. Die verdachtmaking heeft ommers alle elend op de wereld gebracht. Waarom moet hij denken, dat deze jonkman zijn dochter om het gelletje en niet om het velletje wil hebben?

Monsieur Van Batenburg ervaart, dat één vrouw en zeker deze vrouw duizend mannen te erg is en vraagt zich af, of hij één woord gerept heeft over een eventueel bezoek aan Lodewijk Voorhagen.

Maar als Betje lachend afscheid neemt van vader en dochter en knallend met haar zweep weggrijdt in haar sjees, heeft mijnheer Van Batenburg beloofd, dat hij naar de geliefde van zijn dochter zal gaan en hem stom zal praten als hij nog meer bezwaren heeft om zijn dochter te huwen.

Annemarie weet niet wat er besproken is. Ze mag het niet weten ook.

Wat zal er gebeuren, als het bidden en smeken van vader tegenover Lodewijk Voorhagen niet helpt en er bij Annemie verwachtingen gewekt zijn, die niet in vervulling kunnen gaan?

Vader Van Batenburg, overbluft, laat zijn paard inspannen om terug te rijden. Hij wil niet eens meer overnachten in dat dorp, waarvan één der inwonsters hem zo rauw op het lijf gevallen is. Mogelijk zal ze nog een keer terugkomen om te zien, of hij van plan is woord te houden.

„We gaan nog even terug naar Utrecht,” heeft vader tot Annemarie’s verbazing gezegd, maar ze bereiken de Domstad niet. Ze worden gedwongen te overnachten in een gehucht onder de rook van de stad, omdat er een wiel van de lichte wagen beschadigd wordt, als het wegglipt in een diep karrespoor.

Grommend zit vader met zijn dochter in de rokerige gelagkamer van de boerenherberg, die alle comfort mist.

„'t Is maar een verwerpelijke plaats,” bromt hij.

„Wat heeft de joffer met u besproken, vader?” vraagt Annemarie en ze wrijft met haar vingertje door een plasje bier, dat het vervelozе tafeltje verontreinigt.

Ach, die vraag, die hem in zijn zwakste zijde aantast. Nu merkt hij, dat er geen sprake is van een samenzwering tussen die bijdehandte kallooi¹⁾ en zijn schuldeloze Annemie.

Hij is zo wijs met haar. Hij wil, dat ze gelukkig wordt. Wat geeft het, of die sinjeur een kale kerkrat is? Heeft hij zelf dan niet genoeg om twee gezinnen in weelde te laten leven, al zouden er een dozijn kinderen komen?

Altemet panden van Annemarie. Vertederd door de slaap en de brandewijn legt hij zijn hand op Annemarie's krullen.

„Vadertje.”

Het dochtertje is stellig onbewust van vaders stoute droom. Wat zou het soetje kleuren, als ze zijn gedachten kende.

Nu informeert ze niet verder en gaat zedigjes met haar vader naar boven. De waard licht hen bij op de nauwe wenteltrap en laat de kaars achter op de kamer van zijn gast.

Alevel staat er een zesarmige kandelaar ten dienste van monsieur, want niemand zal zeggen, dat de waard van De Drie Lelies kren-terig is. Zal de joffer niet rusten in het bed van zijn eigen Saartje? Ze zal dan wel wat minder deftig liggen dan ze gewend is, maar 't is een costelijk kabinetje, het kamertje van zijn dochter.

Er staat een waskom en een mahonie kabinet, om maar niet te reppen van de staande spiegel met de ebbenhouten lijst, waarin de gast zich morgenochtend zal kunnen kleden als een koningin. Maar aan Annemarie is de weelde van haar kamer verspild. Ze luistert naar het gesnurk van vader, dat door de dunne slaap-

1) babbelachtige vrouw.

kamerwand zo duidelijk te horen is en vraagt zich af, waarom Betje Wolff zo zeker is geweest van haar zaak nog voor ze bij vader geweest was.

De onervaren Annemie weet niet, dat dat alleen de zekerheid was, die deze vrouwen hebben, die knap of lelijk de wereld kunnen veroveren met de charme van oog en gebaar.

HOOFDSTUK X

Voor de domineesfamilie in de Domstad is het feest, als de sjees met de Vechtse familie zo onverwacht weer voor de pastorie verschijnt.

Annemie en Luitje steken de hoofden bijeen en proberen er achter te komen, wat die terugkeer te betekenen heeft.

Van moei Wijntje komen ze niets te weten. Die buigt kleurend het hoofd bij iedere vraag en bewijst daarmee, dat ze deelt in de samenzwering.

De nieuwsgierigheid van de meisjes wordt nog groter als mijnheer Van Batenburg uitrijdt in een sierlijke karos. Het is een gehuurd spul, maar het is er niet minder om.

Onkel Ijsbrand kijkt misprijzend toe, hoe zijn zwager zich voor de spiegel draait en keert en kijkt, of zijn op de reis wat veromfaaide toilet wel weer presentabel is.

Maar moei Wijntje zou de naam van Hollandse vrouw niet mogen dragen, als ze daar niet voor gezorgd had. Per slot van rekening is dat nieuwbakken domineetje gouverneur bij mevrouw Van Hogewegen en de domineesvrouw heeft er belang bij, dat haar zwager zo indrukwekkend mogelijk voor de dag komt.

Wat heeft ze tegen deze vrouw van een kerkvoogd niet gezinspeeld op de rijkdom van haar koopmansfamilie.

Mijnheer Van Batenburg wordt door mevrouw Van Hogewegen

ontvangen met al de eer, die hem en de karos toekomt. Zijn steek en zijn degen worden hem afgenomen door een buigende Franse valet.

De staatsie-salon blijft echter gesloten. Mevrouw Van Hogewegen ontvangt haar gast met veel plichtplegingen in haar salet, omdat al de meubels in de andere kamers geborgen zijn in witte hoezen. Mevrouw Van Hogewegen steekt, wat al te coquet voor haar jaren, haar vinger op.

„Ge hadt bijna belet gekregen, monsieur Van Batenburg. We gaan ons optrekje buiten de stad maar weer eens betrekken. 't Is recht mal, dat we met die warmte nog hier hokken.”

„Het was mij onbewust, dat u op vertrekken stond, mevrouw. Maar dan ben ik nog juist op tijd,” antwoordt monsieur Van Batenburg en hij snijdt wat abrupt alle gewauwel van zijn gastvrouw af. „Mijn visite geldt namelijk uw gouverneur Lodewijk Voorhagen.”

Mevrouw Van Hogewegen slaat haar handen ineen van verbazing over de onwetendheid van haar bezoeker.

Is het mijnheer dan niet bekend, wat een excellent domineetje haar gouverneur nu is? Ach, het is zo'n dierbaar zielsverzorger geworden. Maar waarom zou hij nu nog gouverneur zijn? Hij heeft haar kinderen alleen les gegeven om zijn studie te kunnen bekostigen. „Nee monsieur, u zult naar een andere leermeester voor uw panden moeten zoeken,” glimlacht mevrouw Van Hogewegen met een vlugge blik in de spiegel, die tegenover haar hangt.

„Is het uedele ook bekend, waar dat jongmens gestoven is?” vraagt Van Batenburg en hij schudt gelijktijdig ontkennend het hoofd, als hij ziet dat zijn gastvrouw hem een kop thee wil inschenken.

Hij verfoeit op dat ogenblik het verlaten van de goede vaderlandse gewoonte om bij dit snikhete weer een fris glas bier te schenken.

Na veel plichtplegingen en een flinke fooi aan de valet stapt hij weer in zijn karos en laat zich rijden naar de Sint Maartenssteeg, waar Lodewijk een tehuis heeft gevonden. Het adres was mevrouw Van Hogewegen gelukkig bekend geweest, anders had hij nog onverrichter zake kunnen terugkeren ook.

„De jonkman moet om te beginnen verhuizen naar betere kamers,” bedenkt Annemie’s vader, als hij nog voor de steeg moet uitstappen, omdat de karos het nauwe steegje niet in kan rijden.

Een slordige vrouw, die met haar voorschoot van jute de neus van haar krijtende jongste kuist, helpt hem terecht. Sinjeur Voorhagen woonde bij haar in, ja. Had mijnheer hem altemet willen spreken? Mijnheer moest dan maar naar boven gaan.

„Dat ik niet versmoor van hitte,” denkt mijnheer Van Batenburg, als hij struikelend langs de afgesleten treden zijn weg zoekt naar boven. Op goed geluk bewerkt hij dan maar één der deuren met de knop van zijn degen.

Hij heeft geluk. Hij is terecht. In de kleine kamer vindt hij Lodewijk Voorhagen, die opspringt van zijn met boeken bedekte tafel, als zijn deftige bezoeker binnentreedt.

„Met wie heb ik de ere, mijnheer . . .”

Lodewijk veinst niet, als hij zijn bezoeker niet herkent.

Mijnheer Van Batenburg in zijn pronkkledij van grand-seigneur is een heel ander mens dan de geeuwende buitenman in kamerjas en met kalotje.

„Ben ik je niet bekend, jonkman?” hijgt monsieur Van Batenburg amicaal. „Ik ben Annemarie’s vader zozeged.”

Lodewijk verschiet van schrik en vergeet zijn bezoeker de wankle stoel te presenteren, die hem ten dienste staat.

„Is Amieke . . . is uw dochter wel?” vraagt hij en hij kan zijn onrust maar node verbergen.

„Ha, ha,” denkt de bezoeker, „er is toch nog bezorgdheid voor

mijn kind. Dat verstevigt mijn positie en het pleit voor die ijspop van een dominee.”

„Dus je wilt me diets maken, dat mijn kind je niet helemaal onverschillig is, jongeman? Daar heb je niet met al van laten blijken.”

Lodewijk buigt bezeerd het hoofd. Hoeveel nachten heeft hij zich niet als een monnik over zijn boeken gebogen om in studie en zelfkastijding iedere gedachte aan zijn liefde uit te bannen.

„Mijnheer houdt me voor de mal. . . .”

„Deze zaak is te ernstig om met scherts en jok af te doen, jongeman. Is het je niet bekend, dat mijn Annemie verkwijnt als sneeuw voor de zon? En nu die blauwkous uit De Rijp zich ook nog met de zaak gaat bemoeien. . . .”

Lodewijk heeft de stoel naar zijn amechtige bezoeker toegeschoven en zegt met een zwakke glimlach:

„Belieft mijnheer het ook, zich nader te verklaren?”

Annemie’s vader heeft de stoel niet aangenomen. Hij stampet met zijn degen op de grond en snauwt:

„Ik moet je wel een ongeletterde babbelaar lijken, jonkman. Maar het hoge woord moet er dan maar uit: ik kom je de hand offeren van mijn dochter. Als uedele zo goed wilt zijn om het in overweging te nemen tenminste.”

Zijn woorden druipen van sarcasme, maar Lodewijk heeft de verdrietige ondertoon wel beluisterd. Er is geen triomf in zijn stem en zijn hoofd houdt hij gebogen, wanneer hij antwoordt:

„Uw dochter is uit een te fijne waereld, mijnheer. Ze zou een zot stuk begaan, als ze met een arme boerendominee naar de Veluwe trok.”

„Maar ik ben er ook nog, jongeman,” zegt Van Batenburg en al de trots van de self-made man komt boven. „Ik ben er ook nog en ik kan je op je dorp al zo wel installeren als een paar van adellijke afkomst.”

Lodewijk schudt het hoofd.

„Het is vermoorde tijd daar nog van te spreken, mijnheer. Het kan niet zijn. . . .”

„En als ik je nu nederig vergeving vraag en erken, dat ik je kwalijk behandelde en je verzeker, dat ik niet van mening ben, dat je mijn dochter om haar gelletje zoekt?”

Lodewijk blijft halsstarrig.

„Dan nòg zou ik de verzoeking te groot vinden om in rijklijkheid met haar te leven en uw geld te accepteren.”

„Wat zwaarigheid. Je hoeft van het aardse slijk niets te accepteren. Ik kan jullie wel vetmesten zonder dat je een penning van me aanneemt,” zegt Annemie’s vader opgelucht.

Dat woord vetmesten is weer niet verstandig gekozen. Lodewijk staat op of een adder hem gebeten heeft.

„Luister mijnheer,” zegt hij. „Ik zal in overweging nemen uedele om de hand van uw dochter te bidden, als ze geen penning meekrijgt. . . . als ze zonder geld mijn staat van dorpsdominee wil delen.”

„Maar dan zou ze pas van mijn rijkdom profijt hebben, als wij ter ziele zijn.”

„Monsieur verstaat me verkeerd. Ik wil dat mijn vrouw afstand zal doen van alle rijkdom, waarop ze door haar afkomst rechten kan laten gelden.”

„Maar dat zou wel recht mal zijn, jongeman. Ze zou in dat geval niet alleen voor zichzelf decideren, maar tevens voor. . . . voor. . . . Nou ja, je maakt er toch rekening op, dat er kinders komen.”

„Ik blijf bij mijn besluit,” zegt Lodewijk koppig. „Ik zal hogelijk vereerd zijn uedeles dochter als mijn vrouw mee te mogen nemen naar de Veluwe en ze zal gevrijwaard zijn voor gebrek, maar wat uw geld betreft, ze zal me moeten beloven, dat ze nooit of te nimmer één penning profijt zal hebben van u, noch later van uw nalatenschap.”

Mijnheer Van Batenburg gaat naar de deur. Hij heeft geen woor-

den meer. Hij reikt Lodewijk de hand en zegt: „Met mijn welnemen zal dat niet gebeuren, heerschap. Ik zal mijn dochter afmalen wat haar te wachten staat als domineese op het platteland. Ik heb daar zo het een en ander van gezien.”

De handdruk, die zijn woorden vergezelt, is veel te warm en te hartelijk voor het afwijzend antwoord. Mijnheer Van Batenburg vindt het jammer, dat zijn Annemarie deze kerel van crediet niet krijgt. Hij is een man uit één stuk en hij weet wat hij wil.

Wanneer hij zijn Annemie bij moei Wijntje met een hoogrode kleur op zijn terugkomst vindt wachten, wil hij het hartje niet langer in onzekerheid laten.

Onkel IJsbrand, die de situatie begrijpt, gaat hem voor naar zijn studeerkamer en laat zijn zwager alleen met Annemie. Maar in de belendende slaapkamer kruipt hij op zijn knieën in de bedstede om het gesprek te beluisteren. Ach, dat is zo vergeeflijk. Het lot van Annemarie gaat hun hier ook ter harte.

Erger is, dat die drommelse Machteld nu juist haar poppekind moet komen zoeken in dit luisterhoekje en de statige dominee zo vlug achteruit moet wijken, dat hij zijn gehairzakte pruik tegen de beddeplank stoot, om dan in zijn schrik een onchristelijke uitdrukking te gebruiken.

Zo wordt het onderhoud tussen vader en Annemarie onbeluisterd gevoerd.

Een onderhoud? Och, het zijn maar enkele woorden, die gewisseld worden. Monsieur Van Batenburg neemt de handen van zijn dochttertje in de zijne en zegt:

„Mijn Annemarie, ik heb een bezoek gebracht aan Lodewijk Voorhagen. God weet, dat het geen gemakkelijke gang voor mij was. Eilacie, het was vergeefs. Hij heeft in zijn malle hoofd gezet, dat je zijn vrouw zult worden zonder geld, ik bedoel zonder dat je een stuiver meebrengt. Bovendien wil hij ook niet toelaten, dat je onze nalatenschap zult accepteren. Dus geen geld en geen uit-

zicht op geld. Ik moet je zagezegd onterven om je tot een begerlijke partij voor die monnik te maken.”

„O vadertje.”

Annemie vindt een antwoord zonder woorden. Ze slaat haar armen om haar vaders hals en verbergt haar kopje tegen zijn borst.

Van Batenburg klopt haar op de rug en wist zich met zijn zijden zakdoek de zweetdruppels van het gelaat. Phoe, wat een warm karwei!

„Vergeet die hele vrijage nu maar gauw, mijn hartje.”

Maar dan laat Annemarie zien, dat haar vader zich vergist heeft. Ze buigt haar hoofdje achterover en laat hem een paar ogen zien, die van blijdschap stralen.

„Vadertje, Lodewijk alleen kan mijn leven compleet maken. Ik wil hem volgen waar hij henen gaat.”

„Je denkt er te lichtelijk over, mijn kind. Je moet maar eens met je moeder praten. Zij kan je beter inlichten over de kinders, die dan gaan komen enzo. Ik heb zo geen weet, hoe ik je dat moet uitleggen.”

Maar Annemarie doet wat de jonge mensen door de eeuwen heen altijd gedaan hebben. Ze ziet haar jonge liefde door de rose bril van haar jeugd en lacht vaders zorgen weg.

„Zo hebbe ik me dan met Lodewijk verloofd.”

„Tut-tut, zo ver zijn we nog niet,” moppert de oude heer. „Die minzieke jonkman zal je hand moeten vragen voor die vrijage en wel aan de Vecht, zoals dat in zwang gaat hier in Holland. Daar zal hij alle zotheden nog eens moeten herhalen ten aanhore van je moeder. Zij zal ook weten, wat ons kind te wachten staat en ze zal d'r eender over denken als ik.”

Maar Annemarie's vreugde is niet meer te temperen. Ze rent naar Luitje en biecht haar onder tranen, dat ze Lodewijks bruid zal worden.

En dan verricht vader Van Batenburg zijn laatste zware karwei.

Hij buigt zich samen met zijn zwager over het schrijfpapier en wikt en weegt de woorden van de missive, die Lodewijk zullen melden, dat hij officieel de hand van joffer Annemarie van Batenburg kan komen vragen, omdat Haar Edele de gestelde voorwaarden aangenomen heeft.

HOOFDSTUK XI

Het jonge paar beleeft een gouden verlovingsstijd op Bloesemlust.

Heeft vader Van Batenburg zijn aanstaande schoonzoon een kloosterbroeder genoemd? Dan zal hij nu wel helemaal gerustgesteld zijn, nu hij de twee jonge mensen ziet stoeien en opgaan in hun jong geluk.

Duifje volgt met lachende ogen het liefdesspel van het tweetal. Ze ziet haar joffer in de dooltuin glippen om zich voor haar geliefde te verstoppen. Maar de rode klaprozen en de rode binders aan haar luifelhoed verklappen haar en Lodewijk vangt haar lachend in zijn uitgespreide armen. Een kus is het vindersloon.

Maar daarvoor trekken ze zich terug in de koepel. Via de koepel zoeken ze de Vecht, waar ze gaan spelevaren in een ranke roei-boot, die ze losgemaakt hebben van een steiger.

Lodewijk roeit naar een plaats, die verborgen is in het riet en daar verdromen ze hun costelijke middagen.

Na het minnekozen volgen er uren van rustig overleg. Annemie's gedachten dringen vooruit naar de bruiloft, naar het leven op de pastorie. Lodewijk heeft het huis al een paar dagen bewoond. Met behulp van de landslieden heeft hij er de meubels uit zijn ouderlijk huis ingedragen.

Het is op zo'n middag, dat Annemie toestemming verkrijgt ten

huwelijk geleid te worden in een bruidsjacon, die bij haar stand past.

En alsof het de gewoonste zaak van de wereld is, vertelt ze haar toekomstige gemaal een paar dagen later, dat er voor hem een bijpassend bruidegoms-costuum in de maak is van donkerpaars fluweel. Het zal geborduurd worden met dezelfde zilveren bloemranken, die háár kleed zullen sieren.

Maar dan springt Lodewijk zo haastig op, dat het bootje onheilspellend wiegelt.

„Ik zorg voor mijn eigen bruidspak,” zegt hij strak. „Het is van zwart en geel gestreepte ripszijde en ik zal het ook kunnen dragen in mijn ambtsbediening.”

Annemarie pruilt en doet maar node afstand van het vooruitzicht, te gaan naast een bruidegom, die bij haar rijke staat past.

Ze krijgt ook nog toestemming het bruidsgeschenk van haar ouders te aanvaarden. De meubels voor Annemie's salet.

Och, deze verwende mensen! Ze begrijpen niet, dat er geen sprake is van een jofferssalet in een boerenhuizinge op de Veluwe. Goed, laten ze dan wat nieuwe spulletjes brengen naar één van de bovenkamers in de Veluwse pastorie.

Wat volgt er een bedrijvigheid, als dat plannetje van Annemarie's ouders goedgekeurd is.

Er wordt gereisd en getrokken. Er worden geheimzinnige bezoeken afgelegd door handelaars, die knippend en buigend weer vertrekken met boeken vol stalen en modellen.

Van wat rijkdom zullen de meubels zijn voor Annemarie's kamer!

En dan komt de bruiloftsdag. Beneden op moeders staatsiebed ligt Annemarie's bruidsjacon, die een sprookje gelijkt. De rood-satijnen rok is geborduurd met zilveren bloemranken en de fichu is met lovertjes bezaaid.

Naast deze kleurige weelde ligt het stemmig gestreepte pak, dat de bruidegom zal dragen.

Hand in hand hebben ze de bruidstooi bekeken en Annemie heeft geschertst: „Nu zul je nooit meer een costuum behoeven te lenen om deftig te zijn.”

Och, wat heeft die kleine rap-van-mond een spijt gehad van haar woorden. Lodewijk heeft zijn hand uit de hare getrokken en zich stil en bezeerd naar het venster gekeerd.

Hij is strak en stijf gebleven tot ze hem lachend omhelsd heeft. „Ik bidde u alleronderdanigst om vergeving, dominee.”

Toen heeft hij zijn handen om haar hoofdje gelegd en haar diep in de ogen gekeken.

„Op dat gebied kan ik geen jok dulden, Amieke. Je verstaat dat toch wel?”

Wanneer op de bruiloftsdag Lodewijk uit zijn kamer komt, is de bruidsvaart begonnen. Duifje werpt hem palmblaadjes in het gezicht en dan pas mag hij zijn bruid naar de bruidskoets voeren. Wat een bekijks. Het zijn niet alleen de bewoners van de naburige buitenhuizen, die — voor zover ze niet te gast zijn — schalks over hun geschoren heggen heengluren.

Het hele dorp is uitgelopen om de stoet te zien. Duifje luistert met trots naar de uitroepen van de omstanders, als ze het statig voortschrijdende paar weer rijkelijk bestrooit met vergulde lovertjes en maagdenpalm.

„Alle elemente, wat een fraai paardekleed!”

„Saartje, let er is op de huif van die klepper en de striklinten, die er aan zitten. Costelijk, costelijk.”

Maar niemand kan woorden vinden voor de ontroerende schoonheid van het bruidje.

Zo worden dan deze jonge mensen ingezegend in de „houwelicken staat”.

Dominee Luitjens, die de dienst leidt, heeft tot tekst gekozen: „Zo blijven dan geloof, hoop en liefde, maar de meeste van deze is de liefde.”

De bruidsgasten knikken tegen elkaar. Wat zal deze weergalozе

R. v.
Reinderhoff

predikant voor fraais te horen geven op deze uitzonderlijke dag? Hij verkondigt de jonge mensen, dat deze aardse liefde gegrond moet zijn in de liefde tot de Heere Jezu Christi.

Wat een ernst!

Annemarie voelt haar hand gevat in de sterke hand van haar bruidegom.

Domineesvrouw! Wat een angstig-waardige benaming voor zo een soetje van krap negentien jaar.

„Wees maar niet bang. Ik zal je wel helpen, mijn Amieke,” zegt die krachtige hand.

Na de kerkdienst volgt een feest, dat klinkt als een klok. Buren en vrienden werden geïnviteerd. Het huis is te klein om de gasten te bevatten, maar wat nood! De buren aan de Vecht verschaffen wel logies. Luitje is als afgezante van de Domstad gekomen.

Onder de gasten is ook Janneke Bartels. Ze heeft veel schik vandaag. Ze knikt en lacht het bruidje zo veelbetekenend toe. Heeft ze haar dit geluk niet voorspeld?

Ze voelt onder het knabbelen op de bruidssuikers ook dat andere soetje eens aan de tand en die kan haar geheim tegenover de alwetende vrouw ook niet lang bewaren.

Ze vertelt, dat ze zich gaat verloven met Martijn Bontekoe, een jonkman die haar al vanaf de winter de cour gemaakt heeft.

Aan het bruidsmaal worden de bruiloftsdichten voorgedragen. Het paar wordt bezongen in ettelijke lange vaerzen.

De gasten, die mogelijk gedacht hebben, dat hier op het buiten in één van de kamers het bruidsbed wachtte, waar ze het paar met hun dolle guiterijen heen kunnen brengen, komen van een koude kermis thuis.

Vader Van Batenburg heeft op Lodewijks verzoek een krijgslist beraamd. Tegen de avond kunnen de gasten het vermaak nemen, twee aan twee uit te rijden in geleende en gehuurde chaises. Er worden heel wat kusjes gewisseld en heel wat gillettjes geslaakt.

Maar als ze moegestoeid terugkomen, voelen ze zich bij de neus genomen, want dan bemerken ze, dat het bruidspaar stilletjes verdwenen is. Ze hebben oud en jong hun vertier gegund, maar nu willen ze alleen zijn met hun liefde na de drukke vermoeiende dag.

Er worden kaarsen gestoken in een bos takken en men probeert wat brooddronken uit te vinden, waar het prille echtpaar zijn toevlucht heeft gezocht. Maar de pret moet eindigen met een rondedans om de takkenbos, tot de kaarsen verteerd zijn.

Ver van het feestgewoel staan twee jonge mensen voor het raam van hun kamer in een landelijke herberg en zien op naar de maan, die zo vredig het landschap beschijnt.

„Mijn lieveke . . . mijn Amieke.”

Een liefde, gegrond in die van Christus.

Bereidheid om alles te offeren, wat het leven aan weelde biedt.

Wat een schoon en goed begin.

Zo blijven dan geloof, hoop en liefde, maar de meeste van die is de liefde.

HOOFDSTUK XII

O Lodewijk, de kuikentjes zijn uit.”
Dat heeft Amieke geroepen en dominee Voorhagen
„ heeft vertederd toegekeken, toen zijn jonge vrouwtje
knielde bij het donzige gele goedje, dat de moederkip verrukt
wanhopig maakte, omdat het plotseling wegwiebelde uit de
moederlijke warmte.

Lodewijk denkt vertederd aan dat liefelijk tafereeltje, als hij met
een knoestige stok gewapend de velden intrekt om zijn
parochianen te bezoeken.

Wat is hij toch voorbarig bezorgd geweest om te denken, dat zijn kleine vrouw niet zou kunnen wennen in het dorp.

Het is nu zes weken geleden, dat hij haar de drempel overdroeg, toen ze moe van de reis in de hotsende botsende koets tegen zijn schouder in slaap was gevallen.

Bij het kaarslicht hebben ze hun slaapstede opgezocht en Lode-wijk heeft de koude voetjes van Amieke verwarmd in zijn koeste-rende hand en gemopperd op de gemeenteleden, die wel eens hadden kunnen zorgen, dat er wat takkenbossen vlamden in de schouw.

Zo'n verstrooide professor! Alsof hij niet had gezegd, dat hij pas een dag later zou arriveren. Maar ja, hoe kon hij ook weten, dat het zijn schoonvader nog zou gelukken hem de dure privé-reis-koets op te dringen, in plaats van de gebruikelijke diligence.

De morgen na de aankomst heeft het jonge paar het huis verkend. Parmantig had zijn kleine Amieke het zilveren sleutelmandje aan haar arm gedragen, toen ze op verkenning uitging.

Hoe had ze gejubeld over de grote kamers, die toch zo kaaltjes gemeubileerd waren.

„De meubels zijn nog uit mijn ouderlijk huis, zo je bekend is,” had hij verlegen gezegd. „Ze zijn van verouderde snede. Ik hoop, dat je er aan wennen zult.”

Amieke had haar arm door de zijne gestoken en gezegd: „Nu heb je zo onverschoonlijk geknord op de linden, die voor ons huis staan en nu komen ze zo recht van pas.”

Wanneer de zon in de kamer scheen, zou je immers zien, dat de stof een beetje vaal was en nu merkte je 't niet eens.

„In jouw kamer komt volop zon en daar mag ze ongehinderd schijnen.”

Zijn stem had wat bezeerd geklonken. Had Annemie dat gemerkt? Ze had de sleutel van haar salet pas te voorschijn gehaald, toen haar man vertrokken was om zich bij de kerkvoogd te melden.

Haar stappen waren langzaam en bedacht geweest, toen ze de

trap opklom. Wat voor meubels zouden haar ouders haar geschonken hebben? Zouden ze niet in schrill contrast zijn met de vane meubels beneden?

Haar salet. . . . haar groene kamer! Het was een ruim vertrek, aan de achterzijde van het huis, met een wijd uitzicht op de velden.

Vader had zijn werk niet half gedaan. Met een uitroep van verassing was ze op de drempel blijven staan.

De wanden waren bespannen met een groen zijden damast. De meubels waren uit rozenhout vervaardigd. De handgrepen van de elegante leunstoelen waren van zilver.

Tegen de linkerwand van de kamer leunde een Franse porceleinkast, gevuld met het fijnste Sèvres-porcelein en de kleerkast er tegenover was versierd met een rijk bewerkte kroonlijst.

De tafel droeg een marmeren blad en was versierd met inlegwerk.

Voor het raam geschoven stond de venstersofa met schuine zijleuningen. Het was een meubel, zo modern, dat het nog bijna in geen enkel huis gevonden werd.

Er stond ook een commode à tiroir en op de grond lag een kostbaar tapijt, dat dezelfde teer-groene kleur droeg als het damast van de wanden en het satijn van de stoelen.

Heeft haar vader haar een eiland willen geven van weelde, waar ze zich verschansen kan? Of heeft hij de maffe kaalheid van de meubels, die beneden staan, willen accentueren?

Zo onbevungen mogelijk heeft Amieke haar man meegetroond naar haar boudoir en gezegd: „Kijk Lodewijk, hier is mijn salet. Vader heeft er blijkbaar geen rekening op gemaakt, dat ik huisvrouwelijke plichten heb. Ik denk, dat de sleutel niet dikwijls uit het mandje zal komen. Ik zal geen tijd hebben om daar te zitten lodderogen. Wat heb ik niet voor besognes?”

Grappig gewichtig had ze haar bezigheden opgesomd.

„Ik moet innaken en wassen en stijven en. . . .”

Bewogen had hij haar handje gekust. Hij had zo goed begrepen, wat ze bedoeld had met haar uitweiding.

Zij had nu eenmaal zijn zijde gekozen en wilde geen wekelijks geschipper meer door zich te koesteren in een omgeving, die de hare niet meer was.

Lang hadden ze niet kunnen mijmeren. Daar waren ze komen aanzetten, de mannen en vrouwen uit de buurtschap om de joffer te verwelkomen.

Goed, ze waren te laat geweest en dat was de schuld van dominee zelf. Wat een manier van doen om in het holst van de nacht het dorp in te komen draven.

Maar nu waren ze present en keken wat verlegen en vertederd naar dat tere poppetje met haar blanke handjes. Aan haar voeten hadden ze hun schamele gaven neergelegd, die het karige domineestrectement zouden moeten aanvullen. Eieren en rogge en bessen en jonge groenten.

En ze waren naar de gewoonte van het land door het huis gesloft om te kijken, hoe hun jong domineesgezin er wonen zou.

Annemie had hun het huis laten zien, maar de deur van de groene kamer was op slot gebleven.

„En daar heb ik nog wat kamers, die ik niet bewonen zal,” had ze met een armzwaai naar de bovenverdieping gezegd. „Jullie pastorie is ook zo groot.”

Verrukt hadden ze de tuin omgespit en de takkenbossen in de schuur gedragen. Ze hadden een stil vermoeden, dat dit kleine kind-vrouwje veel had achtergelaten aan de Vecht en ze wilden helpen het leven voor haar draaglijk te maken.

Later hebben ze hun intrekmaal gekregen, dat bereid was van hun eigen gaven.

En toen Lodewijk en Amieke arm in arm de wegtrekkende stoet nastaarden, had Amieke dodelijk vermoed, maar met een gelukkig lachje, haar kopje tegen de schouder van haar man gelegd en gezegd:

„Ach Lodewijk, wat zullen we hier gelukkig zijn.”

Annemie heeft niet lang gewacht met het maken van tegenbezoeken. Ze is de dichtbijzijnde boerderijen ingelopen en heeft een stoel gepakt, van de boerenkost geproefd en ze heeft gebabbeld, dat het een lust was.

Des Zondags heeft ze zedigjes en ingetogen gezeten in de domineesbank met op het hoofd een eenvoudig luifelhoedje, waaraan de groen gevoerde binnenzijde de enige lichtzinnige noot is.

Ze heeft gelachen en gegroet naar alle kanten en met ernstige aandacht geluisterd naar haar man.

Zo'n klein weeldevrouwkje! Wat wist ze zich wonderwel te schikken. Ze is een vreugde voor haar man en voor haar boeren.

HOOFDSTUK XIII

Dominee Voorhagen is op weg naar huis. Een paar maanden is hij nu getrouwd. De winter is in zicht. Stormen en regenvlagen beginnen te herinneren aan het komende donkere jaargetijde.

„'t Zal voor mijn Amieke niet meevallen hier in de winter te vertoeven,” denkt hij bezorgd. „Ze slaat er zich dapper doorheen, maar zèlf kan ik bevreesd worden, als ik de rauwe geplunderde zandwoestijn zie, die in zo schrille tegenstelling is met het genuanceerde paarse tapijt van de zomer. Nee, het leven zal hier dan niet gemakkelijk zijn.”

Hij neemt zich voor zijn Amieke eens mee te nemen op ziekenbezoek. O, de zieltogende boeren en boerinnen, die steunen en hijgen in de nauwe bedsteden, zal hij wel voor zijn rekening nemen, maar wat had zijn Amieke niet kunnen genieten van de ronde oubollige Klaartje Puntig, die haar veertiende kind had ge-

kregen en nu, vijf dagen na de geboorte, zelf in de bakermat was gekropen om haar kind te verzorgen.

't Zou wel wat ver zijn voor Amieke. Te voet zou ze niet kunnen gaan. Zelf had hij het molenaarspaard te zijner beschikking, waarop hij zich als een wonderlijke Don Quichot voelde.

„Ik hoef maar een kik te geven en dan zorgt Annemie's vader voor een rijpaard en een sjees,” denkt hij en er is een trotse vol-doening in de gedachte, dat hij de verleiding al weerstaan heeft, voor ze goed en wel gerezen is.

Wat Amieke betreft, iedere boer, die uitrijdt, zal zijn vrouw graag meenemen op de hotsende kar. Wie luistert er niet graag naar haar vrolijk gesnap?

Ha, daar is zijn huis weer, waar zijn vrouwtje hem wacht bij kaarslicht en de theepot, waarin het schadelijke vocht, dat toch zo weldadig verwarmend kan werken.

Hij moet zijn paard nog naar de stal bij de molen brengen, maar hij zal eerst zijn kleine vrouwtje geruststellen. Haalt ze zich anders niet van alles in het hoofd over roofovervallen en gluipe-rige marskramers?

Maar nu wordt het zijn beurt om ongerust te zijn, want er brandt geen licht in heel het huis en de kilte wordt niet verdreven door wat haardvuur.

Zou zij in haar eigen boudoir zijn? Misschien zit ze er meer dan ze wel wil weten voor hem.

Lodewijks bemodderde rijlaarzen bestormen de kale onbeloperde trap, maar de deur zit op slot.

„Ben je hier, Amieke? Annemie. . . . Amieke. . . .!”

Zijn stem klinkt akelig hol door de grote pastorie.

Dan besluit hij maar verder te rijden naar de molenaar. Mis-schien is zijn vrouw daarheen gegaan om de eenzaamheid te ontvlieden.

Neen, ze is niet in de molen. Maar Dirk, de mulder, weet wel te

vertellen, waar ze dan wel is. Met gefronst voorhoofd en ernstig misprijzen in zijn stem vertelt hij het.

De domineesjoffer was naar Matje gegaan, de heihekse zogezegd. Waar zou anders haar weg naar toe zijn? Ze is langs de molen gekomen en verder de hei op is er geen andere woonstee te vinden dan het wankele hutje van Matje, de vrouw die uit Zwolle de wijk had moeten nemen, omdat ze de wiegebedjes betoverd had.

Trouwens, ze heeft bewezen, dat ze tot het domein van de bokspoot behoort, want had dominee haar ooit ter kerke zien komen? Dominee schudt het hoofd. Hij heeft wel gehoord van het besje, dat niet tot zijn schapen gerekend kon worden en hij heeft tot nog toe geen tijd gehad. . . .

De mulder biedt zich aan om met zijn herder en leraar mee te gaan. Zou hij de hooivork meenemen of de haardpook? Wee de hekse, als ze haar kwade vinger uitgestoken heeft naar de domineesjoffer.

Dominee slaat alle hulp af. Hij wil alleen gaan.

Toch is hij verontrust. Je hoefde nog niet direct te geloven in de dansende witte wieven om toch maar wat voorzichtig te zijn met besjes, die je niet kende.

Ach, wat een voorbarige zorg. Hij vindt zijn Annemie in het schamele hutje. Hij kan haar ongemerkt bespieden, zoals ze bij de vervelozе tafel zit.

Het verwaarloosde oudje zit aan de andere kant van de vervelozе plank op schragen en lijkt niet veel op een heks, zoals ze schuw naar Annemie opziet.

Amieke babbelt maar en het besje luistert en een onnozel lachje verdrijft af en toe al de schichtigheid uit de opgejaagde blik. Een prachtige gelegenheid voor dominee om óók eens dat vrouwtje te benaderen.

Holala. Wanneer hij het hutje binnenstapt, vlucht tegelijkertijd Matje de achterdeur uit en hoe Annemie en haar man ook roepen

en lokken, ze blijft verstoken in het dennenbos, dat aan haar hutje grenst.

De rollen worden nu omgekeerd. Niet Amieke krijgt een berisping over haar uitstapje, maar de dominee moet een sermoen aanhoren over zijn onbehouwen optreden.

„O Lodewijk, wat beduidt je woelachtige manier van doen? Waarom kwam je binnen?”

„Ik mag Matje al-zo-wel bezoeken als jij.”

„Ach, ik was al zo ras met haar op streek. Ze vroeg me, of ik een hemeling was. Je zult nog beleven, dat ze ter kerke komt. Nu moet jij maar eens met de dorpslieden praten. Je mag niet gewillig toezien, dat ze haar voor een achterstraats-oud-wijf schelden. Ze is met de helm geboren. Ja, dat was Janneke Bartels ook, maar die zal toch ook geen vlieg deren.”

„Ik zal geen kwaad woord meer zeggen over je huidige bezoek, Amieke,” lacht Lodewijk wat verlegen, „maar het is onverschoonlijk, dat je met je vertoef hier mij zo ongerust hebt gemaakt. Ik miste je zo droevig en ik vestig nu eenmaal eerst de blik op de zwarte dingen van het leven.”

Bij een volgende gelegenheid maakt hij zich niet meer ongerust. Dan vindt hij zijn Amieke bij Beert Mijnderts, de gierigste boer van de Veluwe. Ze weet het zowaar klaar te krijgen, dat ze iedere week een maal eten voor Matje mag komen halen en ze neemt alvast een schotel vol mee.

„Rijstebrij met een stuk lamsvlees. 't Zal het wijfje anders smaken dan de grauwe erwten met spek of de rapen en kool, die Matje anders zelf brouwt,” lacht ze, terwijl ze Lodewijk de vier punten van Beerts rode zakdoek, die ze om de schotel geknoopt heeft, in de hand duwt. „Volgende keer bedel ik er nog wat brandstof bij.”

Nee, Amieke heeft dominee's ziekenlijstje niet nodig. Ze zoekt zelf haar werk wel op.

Wanneer het gebeurt, dat dominee een nacht wegblijft, gaat ze logeren bij Klaartje, de kostersvrouw. De kosterswoning is ingebouwd onder de kerktoren, een goed warm huis met meterdikke muren en een kamer als een kombuisje.

Ze slaapt er in de bedstede in de catechiseerkamer en het donkergebaarde gezicht van Calvijn bewaakt haar sponde.

Wanneer de schommel van een kostersvrouw haar 's morgens wil wekken, omdat het de koekeroe-duif schijnbaar niet lukt, is de domineesjoffer de bedstee reeds lang uitgegleden en zit in het koor achter de kerk.

Ze heeft zich gehuld in een oude kamerjapon, die ergens hing. Ze zit naast de wintervoorraad van het kostershuis. Bergen aardappelen en hopen turf, die gestapeld liggen op eeuwenoude grafzerken.

„Maar liefje, wat doe je daar?”

„Niets Klaartje. Ik kijk naar de grafzerken en peins er over, hoe lange tijd de gestorvenen hier al liggen. Kijk naar die zerk. Het is een konststuk van marmer. Hendrikje Wijnands rust er onder. Gestorven in 1598. Ze telde nog maar zeven en twintig jaren.”

„Maar gestorven in haar Heere en Heiland. Het was enkel winst, mijn hartje.”

„Ik zou toch nog niet graag weggaan, Klaar.”

„De hemel beware me, als je daarnaar zou verlangen. Je wilt toch nog graag kinders krijgen ook.”

Annemie knikt schuchter, ontgrendelt de deur om naar de toren te vluchten met haar verlegenheid. Ze bestijgt de trappen en zit in een eeuwenoude nis en schrikt van de duiven en vleermuizen, die nestelen in de toren.

Even later bezweert Klaartje haar beneden te komen en weer warm te worden bij 't ontbijt van melkenbrij. Als 't eigenzinnige kind een kou opdeed, zou ze last met de dominee krijgen.

Maar daar hoeft Klaartje zich geen zorg over te maken. Anne-

mie's stralende jeugd zorgt wel, dat ze ongehinderd haar zotte stukjes kan uithalen.

„Wat zo'n schaaap zich in het hoofd haalt,” hijgt de kostersvrouw, als ze de trap naar de preekstoel beklimt om stof af te nemen.

„Ik ben al bekaf van een paar treden.”

Wat zou zo'n zotje in die oude toren zoeken? Spinraggen en vleermuizen zal ze vinden en anders niet.

Annemie pakt lachend haar nachtgoed in haar klepmandje en gaat weer terug naar de pastorie.

HOOFDSTUK XIV

En mijn costelijke vrouwke, vertel me eens, hoe mijn preek Zondag was.”

„Oh, het is niet de bedoeling, dat Annemie haar eigen mening ten beste geeft over het uitgesproken sermoen en ze weet dat wel, de schalk.

Ze pakt de steek van haar man, nijgt het witgemutste kopje wat schuin en kijkt naar hem, zoals Maarten, het temerigste kerklid, over zijn bril loert en zegt: „Ik ben geen complimentmaker, maar ik wil vriendelijk twisten. Ik ben vol bekommering over je preek, mijn waarde dominee. Mij docht, dat je woorden over de Anti-Christ kant noch wal raken. Fij toch, om weelde en Franse zwier te schilderen als een bodem, waarop de voeten van de Anti-Christ kunnen gaan. De Anti-Christ was een wezen, het was . . .”

„Willem V,” glimlacht Lodewijk. „Ik zal mij waren om de preekstoel te gebruiken als een schandpaal of een eretribune voor regenten of stadhouders. Ben je nog meer aan de weet gekomen, hartje?”

Amieke wrijft met haar vingers langs haar neus en vervolgt: „Je

maakt het een zondaar te lichtelijk, Lodewijk. Je naait kussentjes voor alle okselen.”

„Dat riekt naar Sijmen Blankaerd.”

Dominee Voorhagen laat alle scherts varen. Hij gaat naar het venster en kijkt peinzend naar de strak-blauwe herfstluchten, waar de wat vorstige herfstkou in te voelen is.

„Amieke, ik heb mezelf gezworen, dat ik niet dweepziek zal kijven op de preekstoel. Ik heb geen grein aanleg om mijn banvloek te slingeren naar de hoge heren, wier regering mij niet bevalt. Of moet ik blaffen tegen de dienaren, die geen steken wensen te dragen? Over enkele eeuwen wellicht zullen mijn ambtsbroeders in de ban worden gedaan, omdat ze wèl steken dragen. Moet ik alle mensen verfoeien, die niet dezelfde leerstellingen hebben als wij? Ik wens Christus te brengen en Die gekruisigd... anders niet. Ach, in geen tijd is God meer verlaten geweest dan in deze van godsdienst bezeten tijd.”

Amieke komt naast hem staan en citeert zacht:

„Wie isset, die U troost in 't leven ende sterven?
't Is Christus, door Wiens dood ik 't leven hoop te erven.”

Er valt een ontroerd zwijgen, dan vraagt ze:

„Zal ik je niet meer overkakelen wat ik zo hier en daar hoor, Lodewijk? De luiden gebruiken me middelerwijl als hun spreekbuis en mij docht, dat dit je welgevallig was.”

„Ach Amieke,” klaagt Lodewijk, „doe wat je tot hiertoe gedaan hebt. Ik zou je praterij maar node kunnen missen. Mijn opwinding is niet billijk. Alleen. . . . Ach, als ik maar één ziel bereik, een enkele ziel. . . .”

„Die heb je bereikt, Lodewijk,” zegt Annemie en ze vlijt haar hoofd tegen zijn arm. „De Heere Jezus, die voor mij vaag en hoog verheven was als de Baäl der heidense volkeren, is onder jouw predicaties tot mij getreden en heeft Zijn doorboorde han-

den naar mij uitgestrekt. En ons kind . . . onze kinderen, Lodewijk, die zullen we ook deze weg wijzen.”

Lodewijk heeft zich met een ruk omgedraaid.

„Amieke, ons kind, je zegt het, of . . . of . . .”

„Ja domme man,” zegt Amieke en ze verbergt haar krullebol verlegen tegen zijn borst. „Ja, over niet al te lange tijd zul je – zo God wil – ons kind in je armen houden.”

„Zo, dan is het vanaf dit ogenblik uit met je getrek door weer en wind. En van de winter . . . ach Amieke, hoe zul je alles kunnen waarnemen, wat er dan te doen is. Het is altemaal zo vreemd voor je.”

„Ja, ja, die bekommering was me bekend en daarom heb ik niet geklapt over wat ik al zo lang wist. Ik had er een vermoeden van, dat je me op een stoel en een stoof zou willen zetten, als ik je vertelde, dat het tijd werd om een wiege op te tuigen. Hebben de vrouwen uit de buurtschap me dan ooit in de steek gelaten? Brengen ze me de slacht en de winterprovisie niet klaar en ree thuis?”

„Is het je ouders al bekend, Annemie, wat geluk ons te wachten staat?”

„Neen Lodewijk, het paste me niet hen in te lichten, voor jij het wist,” glimlacht ze. „Maar nu zal ik hun de tijding per ijlbode doen toekomen.”

Per ijlbode . . . Maar als Lodewijk op de molenaarsklepper naar het dichtstbijzijnde postcomptoir is gereden, bemerkt hij, dat zijn beurs veel te plat is om een missive mee te geven per ijlbode.

„De adressant zal u het verzendloon rijkelijk vergoeden,” verzekert Lodewijk de postmeester en besluit dit keer genadiglijk deze fooi van zijn rijke familie te accepteren.

Wanneer de brief met de heuglijke tijding het buiten aan de Vecht bereikt, is er niemand, die valt over de hoge briefport. Moeder Van Batenburg pinkt een traan weg van blijdschap en Annemie's vader slaat vast een boordevolletje brandewijn naar

binnen op de gezondheid van Annemarie, die hem hopelijk een afstammeling gaat schenken.

Die briefport? Ach wat. 't Was te wensen, dat ze wat vaker om hulp aanklopten. Maar dat went wel. . . . dat went wel, denkt de toekomstige grootvader en hij vraagt verstrooid waar zijn hoornen bril is, die hij op zijn neus heeft staan.

Annemie's moeder is ook blij, maar ze zal zonder uitbundige vreugde blijven, zolang Annemieke nog al de smarten moet doorstaan om haar kindje ter wereld te brengen.

Ze denkt aan haar verwende soetje, dat alleen zal zijn in de moeilijke maanden van zo'n eerste zwangerschap. Alleen met de zwaarigheden van haar piepjonge armoedige huishouden.

Duifje en zij steken de hoofden bijeen.

O, als Duifje de gevaren van een reis maar durfde trotseren. Ze zou zèlf eens even naar de Veluwe kunnen gaan om de mouwen op te stropen.

„Voor mijn lieve kind waag ik alles,” snoeft Duifje. „En gevaren? Mijn vel is zo gerimpeld, dat er nauwelijks één is, die de hoed voor me licht.”

Een week later zit Duifje al in de diligence. En wat valt die reis haar mee. Niettegenstaande haar snoevende woorden heeft ze in de nachten, die voorafgingen aan haar reis, rovers en belagers van haar eer van zich af moeten houden met haar groenig katoenen regenscherm.

Maar de werkelijkheid is anders. Wat zit ze op de achterbank vriendelijk bijeen met de barrevoeter monnik en de vrolijke handwerksman. Die geestelijke heeft wel een ernstig wezen, maar hij hult zich toch niet in een statig stilzwijgen, zoals de overige reizigers.

In de herberg, waar ze pleisteren, noodt haar buurman haar op een glaasje bier en hij schijnt niet veel te merken van haar gekreukte wangen, want hij vertelt haar, dat hij een fiks vrouws-persoon zoekt om zijn huishouden te bestieren.

Maar Duifje toont, dat ze nog wel hups, maar niet trouwlustig is en zegt: „Manlief, ik kan er al puur stil van zijn, als ik er alleen maar aan denk, dat ik de familie verlaten zou, die ik dien.”

„Al goed, al goed,” zegt de gemoedelijke reiziger en hij verlaat de koetse, als hij bij zijn woonplaats gekomen is.

De geestelijke leest dan zijn gebedenboek en daarom gaat Duifje maar een tukje doen.

Ze moet uit een snorkende slaap gewekt worden, wanneer de diligence het dorp nadert, waar Annemarie woont, maar dan is ze nog lang niet op de plaats van bestemming.

Zuchtend kijkt ze de koetse na, die haar in een stofwolk achterlaat naast haar bagage, waarin al de goede gaven gepakt zitten, die Bloesemlust haar heeft meegegeven voor het domineesgezin. Het posthoorngegeschal is al haast weggestorven, als Duifje besluit haar weg maar voetelings te vervolgen. Ze pakt haar bagage op en neemt de opgerolde paraplu onder haar arm en slaat hijgend en zwetend het enige weggetje in, dat ze ziet.

In de eerste de beste boerderij meldt ze zich, maar dan hoeft ze ook geen stap meer te verzetten. Dan wordt ze met haar hele hebben en houwen op een boerenkar gezet en de boer brengt haar zelf naar de domineesjoffer.

Daar stapt ze uit en neemt bezit van de pastorie nog voor ze iemand gezien heeft. Ze strikt haar keelbanden pas los, als ze alle ramen opengezet heeft.

„Bah, wat riekt het hier dompig,” moppert ze en ze kijkt misprijzend naar de vale verschoten meubels. Hoe het kind zich hier lustig kan voelen.

Ze neemt haar serge rokkenvracht in haar armen en klimt de trap op.

Annemie, die bezig is de tere zijde van haar trouwjapon los te torden, omdat ze er een wiegekleed van wil maken, laat pardoes het torsel op de vloer zinken en ligt snikkend van vreugde aan de brede boezem van Duifje.

De maerte streelt de krullen van haar lieveling en kijkt tevreden rond. Gelukkig, dat het kind deze kamer heeft om in te wonen, denkt ze. Maar wat is het hier kil.

„Je moet in jouw positie niet in een onverwarmde kamer hokken,” begint ze haar lessen. „Ik leg eerst een vuur aan, mijn hartje.”

„Er is vuur beneden in de schouw, Duifje. Ik toef hier bijna nooit. Alleen als ik wat te verbergen heb. Dit wiegekleed moet een verrassing blijven voor mijn man.”

Na dit zoete voorspel volgt een goede dag. Duifje neemt parmantig bezit van de veste. Ze inspecteert het huis van de kelder tot de zolder.

Dagenlang ruikt de keuken naar het smelten van vet en de goudreinetten worden gekeurd op houdbaarheid.

Duifje schrobt en boent en lucht de kamers en Annemarie laat zich tevreden koesteren en betast met dromerige ogen het meegebrachte eigen gesponnen linnen, waarvan hemdjes en jakjes genaaid zullen worden voor haar kindje.

Ook het inrichten van de kraamkamer gebeurt onder Duifje's bekwame leiding.

Annemie voelt zich in deze dagen niet altijd even prettig en het lust de brave maerte niet op een stoel en een stoof te zitten.

Zo kan het tere domineesvrouwkje rustig de komst van de nieuwe wereldburger afwachten. Wat zwarigheden, nu de oude vertrouwde meid bij haar sponde zal zijn?

In de groene kamer wacht de eiken wieg, die haar gezonden is van huis.

Al de waereld moet van Duifje horen, hoe ze Annemie daar zelve nog in heeft geschommeld. En het refrein is: „Ze was het minlijkste schepseltje, dat je maar met ogen zien kon.”

Ja, dat is het vermaak, dat Duifje veelvuldig neemt. Ze wil roemen op alles wat van Bloesemlust komt.

Amieke luistert met een toegeeflijke glimlach en bekleedt onder-

tussen de wieg met de uitgetornde rok van haar trouwjapon. Duifje heeft wel een hortje gebromd, toen ze zag, hoe Annemie's bruiloftskleed verknipt werd.

„Heden mijn hartje,” heeft ze geroepen, „wat ga je nou beginnen? Je trouwjapon aan flarden? Is het je dan niet bekend, dat je bij het doopmaal je trouwjapon hoort aan te hebben?”

Ja, ja, die Duifje. Als ze 's avonds met Lodewijk en het aanstaande moedertje haar in sloffen gestoken moede voeten naar het haardvuur steekt, geeft haar fantasie haar alles wat ze verlangt. Dan ziet ze haar Amieke in bonte kleren op de sofa in de groene kamer tronen en daar haar felicitatiemaal houden.

Die groene kamer is toch feitelijk de enige omlijsting, die bij haar joffer past.

En Annemie, die de maerte wel een beetje door heeft, denkt aan de schuwe Matje. Tweemaal is ze al ter kerke geweest.

Ze denkt ook aan Sijmen Blankaerd, die op klompen loopt, waar het stro uitpuilt en aan Klaartje Puntig, die gewend is de tortelduiven te voeren naast de schouw.

Zijn dat wezens om te pronk te zetten in haar groene kamer?

Neen, hoe dikwijls Duifje ook oplepelt hoe het gebruikelijk is bij de fijne waereld, haar joffer houdt voet bij stuk en wimpelt de groene kamer als ontvangsalet af.

Wanneer Annemie zich terugtrekt in haar boudoir, zal Lodewijk nog gaan denken, dat ze de gezelschappen van fijnere toon verkiest boven de mensen op de Veluwe en in trouwe, nooit is ze gelukkiger geweest dan in deze dagen, waarin ze zo lieflijk bijeen is met de man, die ze bemint en van wie ze, na het zoete voor spel van de eerste huwelijksmaanden, haar kindje verwacht.

HOOFDSTUK XV

Keejetje ligt in de wieg en in het brede omhemelde bed rust Annemie, die meer op een schalkse bakvis dan op een statige matrone gelijkt.

Lodewijk is zo gelukkig als een mens maar zijn kan. De veer in zijn hand beefde, toen hij in de Statenbijbel schreef:

„Heden schonk de God van leven en dood ons onze dochter Cornelia Henriëtta. Hallelujah!”

Vader en moeder Van Batenburg zijn de eerste gasten, die hun opwachting komen maken bij 't jonge moedertje.

Wel, wat zijn ze gecharmeerd van het schoongeogde wezentje, dat in de wieg pronkt. Maar de logeerpartij duurt niet lang. Van Batenburg vraagt zich verdrietig af, hoe een mens hier kan

aarden zonder stijf te worden van het flerecijn. Hij krijgt scheuten in al zijn leden en de hatelijke winterhoest begint hem ook weer te kwellen.

Annemie kijkt vertederd naar de zilveren luiermant, het peetgeschenk van haar ouders.

Hoe wijs ze er ook mee is, de stapel kleertjes blijft in het tenen mandje, dat ze zelf bekleed heeft met de zijde van haar trouwjapon. De zilveren korf zal een waardig pronkstuk zijn voor de groene kamer.

In de dagen, die volgen na Keejetje's geboorte, blijkt het pas, hoe wijs de dorpelingen zijn met de domineesjoffer. Ze komen hun gaven brengen en ze mogen even op kousevoeten schuifelen tot aan Annemie's bed.

En het verdriet Annemie niet, dat ze voet bij stuk heeft gehouden en Duifje niet heeft toegestaan het bed te zetten in de groene kamer.

Ze kan een glimlach niet weerhouden, als ze er aan denkt, hoe ze beteuterd zouden hebben staan kijken naar de meubels. Ze zouden het maar onnut huisraad gevonden hebben, gewend als ze zijn aan hun ruw-getimmerde tafels en stoelen.

Maar als de dagen verstrijken en het gemoedelijke kraambezoek allemaal op een boordevolletje kandeel en beschuiten met muisjes genood is, krijgt de wieg wel een plaatsje in Annemie's salet, omdat het de zonnigste kamer is van heel de pastorie.

De sofa moet van zijn plaats getrokken worden en er vlamt nu regelmatig een vuur in de schouw.

„Dat is alevel geen ziertje te vroeg,” gromt Duifje en ze wijst op de vochtplekken, die kringen op het damasten behang.

„Zal ik je reisjes mijn gevoelens vertellen, joffer?” vraagt ze. „Zet de bakermat naast de wiege, dan kun je het wezentje bakeren bij de warmte van de schouw.”

Maar Annemieke, die anders maar een broos vrouwtje is, durft nu haar mening staande te houden. Ze rolt, als de tijd gekomen

is, het stijf ingebakerde Keejetje in een wollen doek en brengt haar naar de huiskamer, waar Lodewijk in diep nadenken knauwt op de schacht van zijn ganzeveer.

Hij heeft zijn plezier aan het kleine kindje, dat, als men haar het buikje vol heeft laten drinken en het pak van baai en flanel verwijderd heeft, graag wil trappen om haar ouders vermaak te geven.

Lodewijk kijkt vertederd toe, maar er is een diepe rimpel in zijn voorhoofd, als hij zegt: „Ons jonge nimfje is het aardigste wezen-tje, dat je met ogen zien kunt, maar als haar eerste levensjaren ten einde zijn, zal ze in onze kamer niet erg meer kunnen wennen. Ze is dan opgegroeid in zoveel deftigheid.”

Annemie, die in zijn speelse woorden de angst merkt, dat zijn vrouw eens zal terugverlangen naar de weelde aan de Vecht, heft haar weer ingebakerd kindje hoog in de jonge sterke armen en zegt rap:

„Wat zwaarigheid! Als ons Keejetje opgroeit, zal mijn salet een verboden plaats voor haar zijn. Voor ze haar valhoed gaat dragen, woont ze hier. Als het ons mangelt aan ruimte, zijn er nog lege kamers genoeg. We zullen ons kind vroeg aan soberheid leren wennen.”

Lodewijk omhelst zijn vrouw met tranen in de ogen. Zijn gave des hemels, de moeder van zijn kind, de goede engel in zijn gemeente. Wat maakte ze hem gelukkig.

HOOFDSTUK XVI

Uit Annemarie's dagboek.

Januari 17. .

Eilaas, mijn dagboek, wat heb ik je bladen lang blank gelaten. Er is ook geen tijd meer om je uit je leren foudraal te halen. Alleen op feestelijke dagen wil ik je mijn blijdschap nog toevertrouwen en wat is vandaag mijn hart licht en blij.

Zekerlijk, ik heb mijn bekommelingen, maar wat heeft God ons toch gezegend in de eerste jaren van onze houwelijke staat.

Twaalf en half jaren liggen nu achter ons. We hebben ons koperen feest herdacht met ons oudste dochttertje en de andere kinderen.

Ach Cornelis, Dijntje, Geziena, Aleid en Reinier, wat kwamen jullie rap achter Keejetje aan.

Neen, niet dat mijn handenbindertjes tē rap kwamen. Wat hebben ze de pastorie gevuld met hun voetstappen en hun gesnater. Als Duifje niet voorgoed haar woonstee hier gevonden had, zou ik niet staande gebleven zijn. Hoe luttel degelijk was ik, toen ik trouwde. Ik voelde me als een Hollands boerinetje in haar onnozelheid.

En mijn werk in de gemeente moest doorgaan. Ik zou zonder vreugde gebleven zijn, als ik mijn werk daar in de steek had moeten laten.

Ik denk aan Matje, die ik in haar laatste levensdagen bijgestaan heb. Ze was een armelijk besje, maar ze was mijn evennaaste en het is mij tot op de huidige dag een vreugde, dat God haar op mijn weg plaatste. Ze bleef schuw als een wezeltje, maar toch zat Lodewijk bij haar stervenssponde.

Wat heeft ze verstaan van zijn preken? Het is niet aan ons te vragen wat er tot haar schamele ziel doorgedrongen is. Ze is

heengegaan in de hope der eeuwige zaligheid. Of zou het gemompelde: „Mijn Jesu. . . .” van geen waarde zijn voor God? Ze was ommers maar een arme van geest.

We hebben ons koperen feest in alle eenvoud herdacht. Het lustte ons niet een ceremonieel bezoek der gelukwensingen te houden. Maar het eerste meubel, dat ik Lodewijk in zijn studeer-vertrek heb kunnen schenken, gaf een zee van zonneshijn aan ons festijn.

Het is een boekenkast van gevlamd mahonie en ik heb er de groen saaien gordijnen zèlf voor genaaid.

„O Amieke, wat een costelijk geschenk,” riep Lodewijk. „Zeg me toch, hoe je aan de middelen kwam om het te bekostigen.”

Ja, hoe groot de aankleving voor zijn vrouwe ook is, toch zag ik in zijn ogen een glimp van boosheid, dewijl hij dacht dat ik mijn belofte gebroken had en wat ducaten aangenomen had van huis. Hij zou het onverschoonlijk hebben gevonden.

Ik haastte me om hem te verzekeren, dat er geen penning kwaad geld bij was. Ach mijn grote sot. Hij heeft niet gedacht aan mijn groene kamer, die zo welgevuld is met dure spulletjes.

Mijn kostbare Sèvres-porceleinen servies is er uit verdwenen. Wat heb ik vriendelijk moeten krakelen om er zoveel geld voor te krijgen, dat ik het begeerde meubel kopen kon.

Ondertussen is mijn groene kamer nu verrijkt met een stoel in de moderne Hepplewhite-stijl. Ach wat een pronkjuweel. In de rugleuning is een ornament van korenaren gesneden.

„Die zetel is een symbool van de landelijkheid hier,” schertste vader.

Maar het rijkelijke satijn, waarmee de zitting is bekleed, deed me meer denken aan de weelde van mijn ouderlijk huis. Evenzo de goudstukken, die de schalk van een vader had laten glijden in de zak van mijn négligé.

Ach vaderlief, wat bracht u mijn baatzuchtige hart in ver-

zoeking. Was het u niet bekend, dat er in de pastorie van een plattelandsdominee, rijk gezegend met kinderen, zoveel op verfrissing wacht? Om dan maar niet te reppen over de levensmiddelen, die door dat eeuwige kraakeel van de Staten met andere landen haast onbetaalbaar worden.

Je had me niet in verzoeking mogen brengen, vaderlief, want er was een dure gelofte en ik moet die gestand doen. Geen stuiver van huis! Dat is de gelofte, die plaats voor mij gemaakt heeft naast Lodewijk. Zou ik die plaats dan verspelen door een geheime vondst van mijn schraapzucht?

Zondag heb ik mijns vaders goud aan de nooddruftigen geschonken.

Lodewijk vertelde me, dat de kerkeraad bijkans omgevallen was, toen hij het goud in het armenzakje gevonden had.

„Wie zou er in onze gemeente zo rijk zijn, Amieke, dat hij goudstukken te missen heeft?” peinsde Lodewijk dan. „We kunnen er boer Mijnderts toch niet van verdenken, dat hij gul in 't geven is geworden?”

„Misschien boetegeld voor zijn bezwaarde consciëntie,” zei ik en ik bad God, of Hij me niet ten tweeden male aan deze verzoeking wilde doen blootstaan.

Reiniers hesje wordt zo slecht en Lodewijk kan zelf niet langer gaan in zijn gestreepte trouwpak. De zijde is nu zo verkorven, dat er geen stoppen meer baat.

Ik moet hier een ende nemen. Buiten hoor ik het minnelijke kraakeel van mijn kinderen. Ze zijn weergekeerd van hun strooptocht naar de bossen. Wat lijkt Cornelis op zijn vader!

En dat bijdehandte Keejetje. Ze brengt het hele koppeltje naar de pomp om ze hun handen en benen te doen wassen voor de inspectie van Duifje een aanvang neemt. Die inspectie zal niet mals zijn.

Die lieve Duifje. Ze kon een leven hebben als een prinses in het

behaaglijke huis aan de Vecht en ze geeft er de voorkeur aan te sloven en te zwoegen in mijn groeiende gezin.

Aan loon geniet ze niet veel meer dan de liefde en de grote afhankelijkheid onzer kinderen. Ze is één der onzen en dat is haar genoeg.

HOOFDSTUK XVII

Zomer op de Veluwe.

De vlinders en bijen vieren hun korte zomerfestijn en dansen en zwermen boven het warm paarse geurige heidetapijt.

De kinderen Voorhagen behoeven de urenlange tocht naar het huis van meester Croneman nu niet te gaan. Die bestoven schoolvos heeft nu tijd om de schrijfvoorbeelden met zijn mooiste krullen en tierelantijnen te versieren.

Keejetje en Dijntje, Geziena en Cornelis zwerven met hun bliken trommels de Veluwe op om de sappige bramen en beziën te zoeken, die Duifje zo heerlijk tot gelei verwerken kan.

Maar Duifje vergezelt de kleintjes niet. Die heeft weer een aanval gehad van de hatelijke jicht en is nu voor een wijle naar de Vecht gereisd om zalven en smeersels te halen, die Janneke Bartels zo uitmuntend kan brouwen. Amieke heeft haar willig laten gaan.

Toen Duif vertrok en klaagde, dat ze toch eigenlijk niet gemist kon worden, heeft de joffer geroepen: „Ach Duif, wat zou ik een lage en baatzuchtige ziel moeten hebben om je nu tegen te houden. Dat zijn van die lichte tegenheden, die al de waereld ondervindt.”

Zo is Amieke de eerste uren van de dag aan huis gebonden. Ze heeft het ernstig drok, maar ze zal de kinderen nakomen zo rap

ze maar kan en daarom staat Keejetje, dat moederszotje, meer uit te kijken dan dat ze plukt.

Ze schudt haar verweerde krullen en beschermt haar ogen met haar blauw gevlekt en zweterig handje.

Tot ze in de verte moeder ziet aankomen. Dan springt ze als een gazelle over de hei naar de weg, doorploegd met karresporen, om moeder te helpen duwen achter de trekkar met mondvoorraad, en waarin de kleine Aleid en Reinier ook nog een plaatsje hebben gevonden.

Amieke luistert met welbehagen naar het uitgelaten gejubel van de wezentjes.

„O fij, mijn lammetjes, wat zitten jullie te smoren in de zon. Dat zou je wel eens nadelig kunnen zijn. Ik vreze, dat je in gevaar van een zonnesteek zal geraken. Kijk Dijntje er eens mat en hangerig uitzien. Kom ras uit de zon, hartjes.”

„Ja, maar de rijpste bessen hangen daar, waar de zon blaakt.”

O, die wichtjes. Ze zijn zo groots, dat moeder er is. Ze dartelen ginds en weer naar de schaduw van het bos. Moeder is hun voorgedaan. Ze laaft haar kinderen en verdeelt de goede gaven, die in de trekkar meegebracht zijn.

En later zwermen ze weer uit over de hei en malen niet om de zon. Moeder haalt haar schouders maar eens op. Die woelwaters vinden zo'n hitte maar een wissewasje. Ze vergeten alles als men hun de buik maar vol geeft.

Maar Annemie zelf zit met haar jongste en oudste aan de rand van het bos. Ze oogt de fleurige kaboutermpjes na, die leven brengen in het rijk van de zoemende bijtjes en dansende muggen. Ze leunt tegen de stam van één der bomen en overpeinst haar mateloos geluk.

„Ik danke U, Heere, mijn God,” fluistert ze.

Keejetje heeft de hand gepakt, die op haar schouder ligt.

„Wat zegt moederlief?” vraagt ze.

Een kraai vliegt over hen heen en laat moeder zo mateloos

schrikken, dat het antwoord in haar keel stukt.

„Een kraai. . . ai, dat betekent rampen,” zegt Keejetje wijs. Maar om dat schuldeloze gezegde wordt Annemarie zo vreselijk boos.

„Houd op met die reutelderijen,” snauwt ze.

„De schoolmaitres zei het tegen meester, toen ze ons liet snoepen uit haar trommeltje,” verweert Keejetje zich. Ze moet de tranen wegknippen uit de ogen.

Hoe valt moeder daar opeens zo tegen haar uit! Pasjes was ze nog zo opgetogen.

Ze kan ook niet weten, dat moeder in haar hart draagt de restanten van het bijgeloof en dan, wie rijk is, is zo licht te kwetsen. Tegelijk met het besef van haar rijkdom is de vreze om het verlies gekomen.

„O Heere Jezus, mij wordt zo bange om 't harte, als ik mijn kinderen zie,” prevelt ze en een wilde angst voor naderend onheil jaagt haar op en dwingt haar tot drok gedoe.

Hoe luttel heeft een mens nodig om uit zijn evenwicht te geraken.

„Roep ze allemaal hierheen, Keejetje,” maant ze. „Rap, ze moeten bij me komen.”

Als de kinderen amechtig en nog dartelend om haar staan, laat ze haar blik over hen gaan, haar costelijk bezit.

Maar wat malen kinderen om de onrust van een moeder? Ze trappelen en willen zoetjes stoeien en krakelen en vinden het veel te vroeg om naar huis te gaan. Moeder moet dan haar onrust boeten met verhalen.

Zij vertelt van de sluwe streken van Reinaart de Vos en van de vier Heemskinderen en dan. . . vader is er toch niet om haar een waarschuwende blik toe te werpen: van de witte wieven, die 's nachts zwerven over de hei.

„Dijntje heeft vreze voor de witte wieven,” roept Cornelis.

Maar Dijntje heeft het verhaal van de witte wieven niet eens

gehoord. Ze is middelerwijl moe en landerig in slaap gevallen. Annemie bekijkt haar dochttertje ongerust.

„Laten we maar naar huis gaan,” zegt ze. „Moeder heeft het zo ernstig drok, nu Duifje er niet is.”

„Maar dan leggen we an bij Klaartje Puntig,” roept Cornelis.

„Daar kunnen we effetjes rusten en in de varkenskotten kijken.”

O, die kleine huichelaar. Hij denkt meer aan de kommen karnemelk dan aan de keutjes.

Dat is moeder Annemie wel bekend en ze zegt, dat ze zich keurigjes voor moeten doen en in geen geval mogen bedelen om iets.

Ach, maar Klaartje Puntig laat zich niet bidden om een frisse dronk. Als ze het erf opgaan, staan de gebloemde kommen karnemelk op een rijtje al klaar. Klaartje Puntig heeft het gesnap in de verte gehoord.

Over de randen van de koppen dwalen de ogen al naar de varkenskotten. De voetjes der kinderen trappelen om een verkenningstocht te mogen beginnen.

Ze krijgen hoofdelijke leiding. De kinderen van de boerderij omzwermen hen en zijn zo gelukkig, dat daar een troep speelnootjes is komen opdagen.

De twee vrouwen zitten in de keuken, die tevens woonvertrek is. Dijntje heeft haar vertier niet gezocht bij de anderen. Ze leunt hangerig in één van de rieten stoelen.

Annemarie kijkt naar de honderden vliegen, die op het tafelzeiltje rondscharrelen en proberen een der suikerklontjes te bemachtigen, die daar liggen. Wat wil je? De keuken van een boerenhoeve, waarin zo'n hoop kinderen hokken, is geen damesalet.

„Vrouw Puntig,” zegt Annemie plotseling en haar stem klinkt gejaagd, „wij hedendaagse vrouwen geloven niet meer als een ongeletterde babbelaar aan toverijen of bezetenheid, maar . . . maar . . . het wordt me zo eng om het hart, alsof me een groot

kwaad boven 't hoofd hing. Zeg Klaartje, heb je ook wel eens een voorgevoel en . . . en beduidt het dan niet met al?"

„Hoe zou ik een voorgevoel hebben?" zegt de schalkse boerin.

„Het is nog maar luttele weken geleden, dat de dominee een sermoen heeft gehouden, tegen het acht geven op hondengebas en dergelijke visevaserijen."

Annemarie lacht bevrijd.

„Nee, het is geen voorgevoel. Ik leef in vreze, dat ik iets van mijn rijkdom zal derven."

„Het zijn geleende panden, joffer. Dat mag nooit uit je gedachten gaan. En wat mijn vreze betreft: d'r spartelen er veertien om me heen en de ziekendagen kunnen wij hier tellen. De lucht van de Veluwe is gezond. Een beetje lodderig zijn de kinderen altemet wel eens. Vandaag is onze Berendina te bedde gebleven."

Al babbelend is de boerin naar de bedstee gelopen en heeft de stevig gesloten deuren opgedaan.

„Hei mijn lammetje, hoe is het? Heb je het altemet wat warm? Dat zal je deugd doen. Nou nog een lepel van het zweetdrankje ingenomen en je zal weer beter zijn."

Maar Klaartje en haar bezoek schrikken van de wildemansogen, die hen aanstaren zonder herkenning.

„Deze reize zal ik het niet zonder heelmeester af kunnen," zegt Klaartje. „Als de domineesvrouw hem zou willen waarschouwen? Je komt temet langs zijn huis."

De kinderen worden geroepen en ze trekken verder. Dijntje heeft kuren. Ze wil niet meer kuieren. Ze is huilerig en wil net als de kleintjes gereden worden.

„Als de meester thuis is, dan moet hij ook maar eens naar Dijntje kijken," denkt Annemie.

Maar de meester is niet thuis. Zijn dochter wacht al bij het hek. „Vader is bijkans dag en nacht op stap," zegt ze klaaglijk. „De zwarte pokken zijn uitgebroken, maar dat zal u wel bekend zijn."

De zwarte pokken Het vale paard trekt dus door het land. Annemarie geeft haar boodschap af en vertrekt met een haastige groet. Het huis van de heelmeeester kan besmet zijn.

Onverschoonlijk was het, dat ze Dijntje bij de bedstee in de boerderij heeft gebracht. Maar het is toch niet gezegd, dat bij Klaartje Puntig de pokziekte uitgebroken is?

Geslingerd tussen hoop en vreze trekt ze verder. De kinderen hangen moe en zweterig aan haar rokken.

Lodewijk staat al op de uitkijk, wanneer ze het huis nadert. Er is geen lach op zijn gezicht, als hij haar begroet.

„Hier zijn we dan,” zegt Annemie met een vlakke stem. „Maar Dijntje Dijntje is wat hangerig.”

Over de hoofden der kinderen zien de ouders elkaar aan en bevroeden elkaars weten.

Hand in hand staan ze 's avonds bij de slaapsteden der kinderen. Dijntje slaapt nu zo rustig.

„De hitte zal haar wat gekweld hebben,” denkt Annemie en ze haalt weer ruimer adem.

„Het ware mij toch liever, dat je met de kinderen op reis ging. Breng hen naar de Vecht,” raadt Lodewijk en zijn stem is vol bekommering.

Met de koetse op reis? Er is geen sprake meer van. De besmette streken worden niet meer aangedaan door de diligence.

Maar voor Dijntje zou die uitweg ook niet meer baten. Ze is het eerste slachtoffer, dat geveld wordt door de gevreesde pokziekte.

En dan begint Annemie's strijd. De strijd om haar kind te redden. Veertien dagen lang komt ze niet uit de kleren. Veertien dagen lang bet ze de koortsige lipjes en houdt ze de onrustige handjes vast.

Voor het eerst schreit ze bittere tranen om haar armoede. Ze kan namelijk het kind het alom bekende drankje van dokter Someren niet toedienen. Het is te duur.

„God kan alle afziedsels zegenen,” zegt Lodewijk en haalt het mengsel dat de dorpsheelmeester voorschrijft. Het is een zweetdrankje, gemaakt van rode boter, vermengd met oosterse saffraan, violetten en andere kruiden.

Keejetje, dat nijvere wichtje, staat moeder trouw terzijde. Tot ze op een morgen zelf niet meer uit bed komt.

Handenwringend staat Annemie naast de sponde van haar lieve kleine hulp.

Gode zij dank keert Duifje terug in een gehuurde koetse. Het gerucht van het uitbreken der kwade ziekte heeft Bloesemlust bereikt.

Duifje heeft ook het dure drankje bij zich en kruiden, die Janneke Bartels heeft gebrouwen tegen de pokken.

Het kan niet meer baten. Dijntje en het kleine Keejetje en Reinier zijn weggemaaid wanneer het vale paard verder trekt.

Wat klaagt een mens, die nog kinderen over heeft? Er zijn gezinnen, die uitgestorven zijn en voor Klaartje Puntig's gezin is vier maal een graf gedolven.

Gedeelde smart is halve smart.

Ja, maar die troost geldt niet voor het hart van een moeder. Het bloedt uit duizend wonden en ze vindt nergens heul.

Annemie schrijft in haar dagboek:

„Mijn God, hoe heb ik mij zorgen gemaakt over wat kleren voor de kinderen. Over Reiniers hesje hoef ik niet meer bekommerd te zijn. Reinier rust naast Keejetje en Dijntje op het kerkhof naast de kerk.

Ik heb een eenvoudige grafsteen besteld voor de graven van mijn kinderen. Het geld er voor heb ik verkregen door de verkoop van mijn raamsofa en mijn kleerkast. De opbrengst was zo rijkelijk, dat ik Lodewijk ook een nieuw pak kon kopen.

De Hepplewhite-stoel staat nu voor het raam. Ik zit er meer in dan vroeger. Mijn gezin is zoveel kleiner geworden en ik verlang

naar stilte om me heen om te kunnen toeven bij mijn te vroeg gestorven kinderen.

Ik moet leren stamelen: De Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen, de naam des Heeren zij geloofd.

Mijn dierbare Aleid heb ik als uit het graf teruggekregen. Maar ach, haar gezichtje ziet er verzworen en gehavend uit. Een arm getekend menskind. God sta haar bij, als ze tot de jare des onderscheids gekomen is.”

Beneden in de keuken vindt Duifje de bussen met beschimmelde gerotte bessen en schreit hete tranen.

Geziena staat er bij en zegt: „Die hebben we geplukt, toen de witte wieven ons Keejetje en de anderen nog niet gehaald hadden.”

Duifje geeft Gezientje van schrik een tik op haar vingers. Cornelis keert huilend weer van het kerkhof en zegt: „Ik hebbe conijntjes liever dan mensen. Mensen tuimelen zware stenen op kinderen, als ze doodgaan, maar de conijntjes wippen onder de steen en zoeken de kinderen op.”

Duifje knielt en omhelst het krijtende Gezientje en de bedroefde Cornelis.

„De Heere Jezus heeft hen in zijn huis gehaald,” zegt ze. „Ze zijn in de Hemel en ga nu naar je moeder. Ze is zo alleen.”

De kinderen trekken hun klompjes uit en gaan naar boven. Ze openen zachtjes de deur en betreden de kamer.

Geziena spiedt rond en zegt wijs: „En nou zijn de sofa en de kast weer weg. Moeder zal aardig berooid zijn, als 't zo doorgaat.”

Moeder staat op en gaat met de kleintjes naar beneden. Ze hoort bij haar kinderen en bij haar man.

Lodewijks gezicht is vervallen en grauw van het leed, dat over de pastorie gekomen is. De groene kamer gaat weer op slot. Annemie keert in haar gezin terug.

HOOFDSTUK XVIII

De jaren komen en gaan. De tijd heelt de wonden, maar de littekens blijven schrijnen.

Met een weemoedige glimlach buigt Annemie zich nog een keer over de wieg met het late Godsgeschenk: het kleine Coosje.

Ze schrijft aan moei Luitje: „Mijn kinderen moeten wel denken, dat ze geen moei hebben. Is dit oord dan zo bar, dat er niemand te waerdschap kan komen?”

En dan komt moei Luitje te gast op de Veluwse pastorie. Ze heeft van te voren een missive gezonden en Annemie heeft haar kinderen moeten vertellen, hoe die nieuwbakken moei er dan toch wel uit zou zien.

Annemie, die zich graag verdiept in haar jeugdherinneringen, maalt het vroegere cousientje af als een slank dingetje en vooral Geziena kan maar niet genoeg krijgen van het silhouetje, dat moeder haar laat zien.

Wat zetten de kinderen een ogen op, als daar een statige joffer uit de koetse stijgt. Geziena kijkt teleurgesteld naar het gladde kapsel met de stijve pijpekrullen weerszijden van de oren en de rokken. . . . ze hangen zo sluijkjes naar beneden.

„Wie heeft er nog lust zich op te dirken,” vraagt tante Luitje, „als ons lieve landje in zulk een rampzalige toestand verkeert?” Moei Luitje is welgesteld, maar ze derft één zegen: ze heeft geen kinderen ontvangen van God.

„Janneke Bartels heeft het — wat mij betreft — niet geraden met haar voorzeggingen,” zegt ze spijtig, als ze 's avonds alleen is met haar cousine.

De vrouwen kunnen vrijuit praten, want Lodewijk is vertrokken om een ernstige zieke troost te brengen.

Annemieke wil haar nicht afleiden van het hatelijke onderwerp en vraagt: „Ben ik veranderd van wezen, cousine?”

Luitje steekt haar vinger op en zegt: „O behaagziek sotje, dacht je dan, dat jij nog lijkt op het coquette dweepstertje van de Vecht? Je gaat als ik naar de veertig en dan worden we zo soetjes aan matrones.”

Ze wacht even en vervolgt dan zuchtend: . . . „Maar ik ben een matrone zonder kinderen en God weet hoe droevig ik ze gemist heb.”

„Ik heb zeven panden gehad, ik heb er nog maar vier over,” zegt Annemie. „God schonk ons na ons grote verlies nog ons Coosje, maar hij zal ons hekkensluitertje wel zijn.”

„Bij mij hebben de wieg en de bakermat driemaal klaargestaan, maar driemaal ook heeft God me teleurgesteld. Ach, wat hadde ik graag zo'n klein wezentje in de wiege gebakerd.”

Amieke buigt zich naar het vuur om er wat gesprokkeld hout op te werpen en veinst de traan niet te zien, die Luitje wegpinkt. De droefheid van haar cousine duurt echter niet lang. Ze heeft een greep in de tenen korf gedaan, die gevuld is met kapotte kousen en zegt:

„Het is maar goed, Annemie, dat er matrones zijn zonder kinderen. Die kunnen zich de tijd korten met stoppen en verstellen als de maerte niet op of neer kan van 't flerecijn.”

Annemie snuit de kaarsen en schuift de kandelaars zo dicht naar de rand van de tafel, dat het licht op hun handen valt.

„Ach ja, die arme Duifje, ze ligt alweer veertien dagen te bed. Dit rauwe weer is de oorzaak van haar pijnen.”

„Ik kan je nu helpen in stede van je maerte.”

„Het zou onverschoonlijk zijn Duifje nog onze maerte te noemen,” zegt Annemie. „Ach, wat is ze verknocht aan ons en hoe hadde ik het zonder haar kunnen stellen?”

„Dan had je een andere dienstbode gehoord,” zegt Luitje luchtig. „Een andere meid? . . . Is het je niet bekend wat een dorpsdominee voor tractement heeft?”

„Ik heb aan de Vecht gelogeed en onkel Gerbrand was geen

duitendief. Zou hij zijn enige dochtertje, dat verwende soetje, in de steek hebben gelaten?"

Annemarie buigt zich diep over haar werk. Mag ze Luitje overkakelen, wat Lodewijk en zij besloten voor ze trouwden?

„Er steekt toch geen kwaad in, dat ik bij mijn huwelijk mijn erfdeel verloor,” bedenkt ze.

Dan zegt ze: „Bij ons huwelijk moest ik afstand doen van mijn geld, Luitje.”

„Maar onkel Gerbrand was toch niet zo'n bijtend iemand om...”

„Het ging van Lodewijk uit, cousine.”

Luitje prikt zich in haar vinger van opwinding en roept: „Maar dat is onverschoonlijk. Lodewijk decideerde niet alleen voor zichzelf.”

Annemie schudt het hoofd.

„Lodewijk was in vrede voor rijkdom, Luitje. Het is je bekend wat er staat van de kemel en de naald.”

Ze steekt haar vinger schalks waarschuwend op en vervolgt: „Neem je zelf ook maar in acht, cousientje. Een man, die referendaris is, je ziet er zo rijkelijk uit. Hier, drink je saliemelk eens op en zeg me, hoe luttel er nodig is voor eens mensen geluk: een gemakkelijke stoel, een knappend haardvuur en costelijke saliemelk. Ik ga Duifje eens een kroes toedienen. Het zal haar gekwelde botten deugd doen.”

Annemie verdwijnt, maar zodra ze de voeten weer in de kamer zet, begint Luitje nog eens over de zaak. Ze zegt:

„Onkel Gerbrand is een uitmuntend man en ik hoop, dat hij nog lang zal leven, maar als hij uit de tijd zal komen te raken, Annemie, verandert alles. Je kunt dan dat maffe huisraadje hier vervangen door nieuwe spulletjes, die je koopt in Amsterdam. Ik verheug me al op die besognes en je vertoef in mijn huis.”

„Als mijn ouders er niet meer zijn, Luitje, zal ik hun geldelijke nalatenschap alleen aanvaarden ten behoeve van de armen.”

„Fi donc . . . ,” roept Luitje, „maar dat gebaar tegenover je even-

naaste zou onbehoorlijk zijn ten opzichte van je kinderen.”

„Rijkdom zou ook voor hen zijn perikelen hebben. En dan, we hebben een ernstige gelofte gedaan, cousine. Maar in trouwe, we zijn zo gelukkig, we geven geen speld om rijkdom.”

Annemie neemt één van de kandelaars en steekt er een verse kaars in. Het is, of ze zichzelf wil gaan overtuigen, dat haar woorden niet enkel snoeverij zijn.

Ze opent de bedsteedeuren en laat het licht schijnen op de slapende kinderen. Daar ligt het kleine Coosje, dat nog maar pas de wieg heeft verruild voor de bedstee. Wat heeft hij een mooie donkere krullen. Zijn wangen hebben kleuren als appelbloesiel en zijn voetjes steken onder de gebloemde gewatteerde deken dwars de kamer in.

Cornelis slaapt apart. Hij wordt al zo groot. Hij voelt zich al te gewichtig voor het dragen van bratte kousen. Vanmiddag betraptte ze hem er op, dat hij de wit-zijden kousen van zijn vader en diens gesp-schoenen stond te passen.

Aleid, die haar lappenlijfs in haar armen gekneld houdt, knipt met de grote schalkse ogen tegen het kaarslicht.

„Ik hebbe zo'n dorst naar saliemelk,” zegt ze guitig.

Bij Geziena's sponde toeven ze het langste. Ze doet ook zo denken aan het gestorven Keejetje.

Wanneer ze de trap afdalen, steekt Luitje haar arm door die van haar nicht en in het donker van de gang, waar het kaarsschijnsel maar een zwak licht geeft, fluistert ze: „Je had gelijk, cousientje, je bent rijk, schatrijk. Zó rijk, dat je wel wat van je costelijke bezit kunt afstaan.”

„Wat meen je, Luitje?”

„Ik heb hier in 't ronde gezien, Annemarie en ik vind, dat je me er wel eentje zoudt kunnen meegeven naar mijn al te stille huis. . . . Geziena zo je wilt.”

„Geziena. . . .?”

„Je bent toch niet zo onmodern, dat je haar niet van honk wilt

laten gaan? Nog een korte tijd en ze is rijp voor vrijage en huwelijk. En waar haal je hier een waardig echtgenoot vandaan?"

„Geen berekening, cousine,” waarschuwt Annemie.

Luitje gooit het rap over een andere boeg: „Ik ben zo berooid vergeleken bij jou, Annemie. Sta me wat van je rijkdom af.”

„Zal Lodewijk het goedkeuren?” vraagt Annemie. „En het wezentje zelf? Ze heeft zo'n aanhechting aan ons. Ze is nog nimmer van huis geweest.”

„Welke samenzwering moet Lodewijk goedkeuren?” vraagt dominee Voorhagen, die doorweekt van de regen zijn lantaarn in de schuur heeft geborgen, voor hij binnenkwam.

Lodewijk vindt nog meer zwaarigheden dan Annemie. Zijn grote dochter is hem zo lief. Haar uit zijn huis laten gaan? Ach, Luitje mag dat niet verlangen.

In het brede ledikant liggen ze later zonder de slaap te kunnen vatten. Annemie keert en wendt zich en bedwingt haar zuchten om haar man niet wakker te maken.

Maar Lodewijk trekt zijn vrouw dicht naar zich toe en streelt haar wangen, die nat zijn van tranen.

„Zo is het leven, mijn Amieke, we moeten onze kinderen niet onder enige dwang houden.”

„Zal het meisje dan mee willen gaan, Lodewijk?”

„We zullen het haar vragen.”

„Dan zal ze gaan,” zegt Annemie.

Ze heeft het verlangen zien glinsteren in de wijd geopende ogen, toen moei Luitje vertelde van de stad met haar begeerlijkheden. En Annemie heeft goed gezien. Geziena hoeft niet lang te wikkelen en te wegen. Met een wildemansomhelzing verstikt ze haar moeder bijna, wanneer ze hoort, dat ze mee mag met moei Luitje.

„Ben je dan zo blij, Sientje? Zul je ons dan niet missen?” vraagt Annemie.

„O, ik zal u droevig missen, moeder. U en vader en de anderen,” zegt het dochtertje wat beschaamd.

Wanneer de opgetogen Luitje weggereden is met haar pleegdochter, schouwt Annemie lang en aandachtig in de ovale spiegel. En dan ziet zij zich voor de eerste keer zoals Luitje haar zag en zoals anderen haar zien: een wat moede ouder wordende vrouw, met zilveren strepen door haar donkere haren.

Ze knikt berustend.

Lodewijk betrapt haar en slaat zijn arm om haar heen.

„Jou ijdelruitje,” grapt hij.

„Ik word oud, Lodewijk.”

Hij keert haar met een ruk naar zich toe en in zijn ogen leest ze nog al de adoratie van weleer.

„O Amieke, jij oud?”

„Malloot,” plaagt ze op haar beurt, „jij minzieke malloot.”

Maar in haar hart jubelt het om de rijkdom in haar leven, die niet verminderen zal, zolang zij leeft.

HOOFDSTUK XIX

Is moei Luitje een koppelaarster of is de landelijke schoonheid van Geziena zo onweerstaanbaar, dat ze onmiddellijk de aandacht trekt?

Ruim een jaar is Geziena weg geweest, als ze terugkeert naar de Veluwe.

Ze komt onaangekondigd en zonder overleg. Daardoor is Annemie niet voorbereid. Ze moet zich lachend en schreiend aan de mahonie tafel vastgrijpen en het duizelt haar, als Geziena haar op haar vroegere wildemansmanier omhelst.

Het deert echter niet. De oude tafel werd in de jaren, dat ze —

geplant op haar stevige poot — dienst deed in de huiskamer, gehavend door ettelijke kindervingers, maar ze kan nog wel een duwtje velen en de duizeling. . . . ach, Geziena is zo drok met zichzelf bezig, dat ze niet ziet, dat haar moeder even wankelt. Wanneer hebben de kinderen door de eeuwen heen op hun moeders gelet, als ze hun eigen belangen zochten?

En Geziena zoekt haar belangen. Ze steekt dat ook niet onder stoelen of banken. Ze is naar huis gekomen om te zeggen, dat ze het eens is geworden met Pieter van Leeuwen.

„Dus daarom ben je naar huis komen vliegen als een dollemans-kind?” vraagt vader Lodewijk en er is wrevel in zijn stem.

Annemie denkt aan de tijd, dat er maandenlang gewikt en gewogen werd voor ze haar reis met de trekschuit ging wagen en dit kind stapt maar op de postkoets, alsof het niets is. Hoe zijn de tijden veranderd.

Maar al is Geziena een modern meisje, vader Voorhagen is van de oude stempel. Ze zullen die Pieter van Leeuwen eens grondig moeten leren kennen, voor ze hem hun pand toevertrouwen. Hij zal de ouders toch ook zelf de hand moeten vragen van hun dochter.

's Avonds wordt in het vertrouwde grote ledikant onder de beschermende saaien gordijnen de vrijage van het kind behandeld. Geziena, dat sotje, droomt in haar bed, dat door Duifje verwarmd werd, met wijd-open ogen over haar amant. Wie draagt het moderne vest, dat tot op de dijen reikt, zo fier als hij? Het maakt hem geen sikkepitje gedrongen zoals andere mannen, die zich aan deze dracht wagen.

De ouders zijn minder opgetogen. De dominee kan het maar moeilijk verkroppen, dat de zaak al in kannen en kruiken is, voor ze de jonge man zelf gezien hebben.

Annemie's hand kruipt over het dek en legt zich op de wrevelig gesloten vuist van haar man.

„Zo de ouden zongen, piepen de jongen, Lodewijk. Had onze

vrijage in de koepel ook geen onbehoorlijke zijde?"

„Het ware beter geweest, dat Duifje die oude historie niet zo dikwijls had opgerakeld in het bijzijn van de kinderen,” gromt Lodewijk.

„Wat zwaarigheid, Lodewijk. Ons kind is toch naar ons toegekomen met haar geheim!”

„Hij had zelf moeten komen,” houdt Lodewijk vol. „Is die Pieter van treffelijke afkomst? Wat weten wij van hem?”

De volgende morgen, als Annemie met haar dochter aan het ontbijt zit, wordt ze pas echt ongerust. Geziena, woelachtig in haar vreugde, tript rond in het deftige négligeetje, dat ze van moei Luitje gekregen heeft.

„Kom aan tafel zitten, mijn hartje en proef eens of het eigengebakken tarwebrood van Duifje je niet beter smaakt dan de droge duivekatertjes in de stad,” maant moeder.

„Wat mij belangt, moeder, ik vind het costelijk om weer eens met u te kunnen praten, vooral nu we alleentjes zijn.”

Annemie, blij om de vertrouwelijkheid van haar kind, probeert nu aan de weet te komen, wat voor wezen die jonge Van Leeuwen heeft. En Geziena kakelt al haar geheimen er uit. Ze praat zo graag over haar minnaar.

Hoe ze met hem in kennis is gekomen? Wel, ze was op een avondje van jongelieden gevraagd en Pieter had haar op verzoek van moei Luitje naar huis gebracht.

„En heeft hij je toen à bout portant maar gevraagd?”

Geziena schudt het hoofd.

„Een paar weken later ontmoette ik hem op straat. Hij vroeg me wat door de stad te wandelen en toen heb ik hem het huis gezien, waarin u gewoond hebt, toen grootvader Van Batenburg nog naar de stad trok. Ach moeder, wat ziet dat huis er rijkelijk uit. Wat had ik er graag een kijkje genomen. Eilacie . . . grootvader heeft het verkocht en dat vond Pieter ook zo jammer. Hij informeerde, waarom grootvader afstand had gedaan van dat

koopmanshuis en ik vertelde hem, dat het buiten aan de Vecht staatsie genoeg bood voor twee bejaarde mensen met wat meiden en knechten."

Annemie spreidt in een weerloos gebaar haar handen op tafel. Een kilte kruipt naar haar hart.

„En heeft hij je toen gevraagd?"

Geziena rijst op en legt haar arm om haar moeders hals.

„Wil je 't naadje van de kous weten, moedertje? Pieter heeft me niet pardoes daar op de gracht gevraagd. Later gebeurde dat. Franse soldaten waren wat rumoerig op straat en ik werd bang. Pieter nam mijn arm en vroeg, of hij heel zijn leven zo voor me zou mogen zorgen, of er soldaten rinkinkten of niet."

„Maar wat is zijn tractement? Is hij in staat te trouwen?"

Geziena schudt ontkennend het hoofd.

„Hij zit op een handelscomptoir en de tijden zijn slecht. Hij wil geld lenen om zèlf te kunnen handelen."

„Het geld ligt niet voor het grijpen, hartje. Wij zijn arm begonnen en hebben hard gewerkt zonder ooit iets te kunnen vergaren."

Geziena kijkt haar moeder aan. Ze wil iets zeggen, maar ze bijt zich op de lip. Annemie vraagt zich verontrust af, of ze haar kinderen niet had moeten vertellen, welke gelofte ze hebben gedaan ten opzichte van de rijkdom van vader en moeder Van Batenburg.

Lodewijk kijkt bezorgd als ze hem overbrengt wat Geziena haar toevertrouwde.

„Ik vreze, dat het gerucht van jouw rijkdom onze Geziena tot een begeerlijk aas gemaakt heeft. Ik reis naar Amsterdam. Moei Luitje is in deze zaak gekend. Ik spreek met haar voor ik de jongeman aan de tand voel."

Een week duurt het, voor Lodewijk terugkeert. Het is een week van bange onzekerheid voor Annemie. Geziena met de argeeloosheid van haar jeugd wacht rustig af.

Wanneer vader van de reis terugkeert, kan hij vertrouwelijk met Annemie praten. Geziena is naar het dorp om de kinderen te helpen met het dragen van de turven, die de schoolmeester opeist in ruil voor het bijbrengen der christelijke en maatschappelijke deugden, zoals ze zijn onderwijs later zullen formuleren.

„Fij, mijn zenuwen zijn gespannen als koorden,” klaagt Annemie. „Is die Pieter een saletjonker, die gemeend heeft, dat onze Sientje rijk was?”

„Wat hij voor dezen gedacht heeft, is mij niet bekend,” lacht Lodewijk, „maar ik heb hem de toestand naar waarheid afgebeeld. Met dat al is er geen minder behoorlijke zijde aan deze zaak. Die Pieter is een jonkman van aanzien, die onze Geziena als zijn vrouw begeert. Maar hij was openhartig genoeg om te bekennen, dat hij op ons gelletje gehoopt had om mettertijd een eigen comptoir te kunnen beginnen.”

„Dus hij zal toch naar Geziena's hand dingen?”

„Hij heeft mijn toestemming verkregen,” zegt Lodewijk, „maar zijn plannen veranderen nu wel. Er lag een waas van vrolijkheid over ons onderhoud en hij zei lachend, dat hem niets anders overbleef dan binnen korte tijd de rijkdom te herwinnen, die wij over boord hadden gegooid.”

Lodewijk wacht even, dan vervolgt hij: „Er is een bittere angel in deze affaire, moeder Amieke. Pieter wil nu bewerken, dat hij uitgezonden wordt naar Batavia.”

„Ach Lodewijk. . . . zal ons kind meegaan op die moeilijke reis naar dat gevaarlijke land?”

Het is dan voor de eerste keer, dat Annemie de hand voelt, die zich kil op haar hart legt en tracht het te verscheuren. Ze wordt dodelijk bleek, maar ze kan Lodewijk toch nog geruststellen, als ze zegt: „'t Was maar een wissewasje. Wat duizeligheid, anders niet.”

„Ik heb Pieter beloofd, dat wij het geld voor haar overtocht zouden betalen,” zegt Lodewijk. „We hebben de tijd. Ze kunnen

niet uitvaren, nu de landen zo harrewarren. De zee is voor onze schepen ontoegankelijk.”

„En haar uitzet moet er ook komen,” bedenkt Annemie.

Wanneer Geziena binnenstuift en ongeduldig beslag legt op haar vader, gaat Annemie naar haar groene kamer. Haar toevluchts-oord in vreugde en leed.

Ze zit in haar armstoel en denkt na. Met wijd-open nietsziende ogen staart ze over de velden.

Tot de concrete werkelijkheid haar weer terugroept naar haar salet. Er moet over afzienbare tijd geld zijn voor de overtocht naar Indië.

Annemie's blikken dwalen van de commode à tiroir naar het kostbare tapijt. Zal de opgebrachte som daarvoor groot genoeg zijn?

Naar een koopman behoeft ze niet om te zien. De snuffelaar naar pronkerij, die de andere meubels kocht, zal niet nalaten haar huis te bezoeken als hij in deze streken komt.

Amieke trekt de lade van de commode à tiroir open. Zal ze dit pronkstuk moeten missen? In één der laden liggen wat vergeelde kleertjes en wat speelgoed. Oude herinneringen.

Zal ze deze bergplaats moeten afstaan? En haar leunstoel, die haar steun biedt, als de benauwdheid haar borst prangt?

Annemie buigt het hoofd in de handen. De gril van Lodewijk zal haar nu haar kind ontnemen.

Lodewijks gril?

Ze vouwt de handen. „Ik hebbe geloofd, dat hij het beste deel gekozen heeft,” zegt ze hardop, als om zichzelf te overtuigen.

Voelt ze zich nog zo zeker, nu die keus invloed gaat krijgen op het leven van haar kinderen?

Ze kijkt naar de tekst, waarop ze eens in kruisjessteek borduurde: De Hemel ende de aarde sullen voorbijgaan, maar mijn woorden sullen geenszins voorbijgaan. . . .

Wat betekent dan de weelde, die roest en mot verslindt?

HOOFDSTUK XX

Het gezin Voorhagen is zeer ontsteld over de rouwkaart, die per ijlbode gebracht wordt.

Annemie's vader dood? Kan dat zijn?

Het droeve bericht laat anders aan duidelijkheid niets te wensen over. Het vermeldt, dat het de souveraine Opperheer behaagd heeft de overledene uit dit leven in een beter leven over te brengen.

„We twijfelen niet aan het christelijke deel, dat uedele in deez' ons zo hartgrievende droefheid zult willen nemen. . . .” zegt de officiële rouwkaart.

Deel in de droefheid?

Annemie snikt haar verdriet uit, maar Lodewijk vraagt zich verwonderd af, waarom er geen missive kwam, die hen naar de Vecht riep, toen het nog tijd was.

Het contact met het ouderhuis aan de Vecht was de laatste jaren niet groot geweest. De val der Oranjes en de vreemde overheersing hadden de oude Oranjeklant alle moed ontnomen en makkend en grommend had hij het verfransen van zijn land aangezien.

„Moeder is zeker zo bedroefd, dat ze haar hoofd kwijt is,” zegt Annemie. „Wat is moeder zonder vader? Ze moet, wanneer alles geregeld is, maar meegaan naar onze pastorie.”

Dan onderneemt het dominees-echtpaar voor 't eerst in jaren de reis naar de Vecht.

Het wordt een saaie reis. Wie durft in de koetse in 't openbaar te klagen over de onderdrukking en waarover kan een mens anders praten dan over het Franse uitschot, dat Nederland is binnengewandeld?

Annemie's gedachten dwalen weg. Ze denkt aan de weinige keren, dat ze met Lodewijk gereisd heeft. Wat zou het heerlijk

zijn geweest samen met hem een verre reis te maken, alleen in een eigen koetse.

„Hè . . . ,” zucht ze en trekt haar handen uit het kaal geworden mofje om ze uit te strekken in een mateloos verlangen.

Lodewijk grijpt de handen met een steelse blik op de andere passagiers en vraagt: „Verveelt het je, Amieke? Of zie je tegen de komende dagen op?”

En Annemie, verlegen om de geheime gedachten, die ze nu als verraad tegen haar man voelt, strikt de linten van haar luifelhoed los en legt haar grijzend hoofd tegen Lodewijks schouder en zegt zacht:

„Ik ben op de goede weg geraakt, toen ik met jou 't leven aanvaardde. We hebben costelijke jaren gehad.”

„We wandelen nóg in het licht der vreugde,” antwoordt Lodewijk. „Deze schaduw der droefheid komt in elks leven.”

Een koopman, die tegenover hen zit en een uiltje geknapt heeft, wordt wakker en steekt bei zijn oren op, nu hij zulk een innig onderhoud beluistert.

Gelukkig nadert de pleisterplaats, want het gemeenzame knip-oogje, dat de koopman Annemie geeft, doet haar blozen tot achter de oren.

Als de koopman bekapt en gezakt is vertrokken, klaagt Annemie haar nood, maar Lodewijk zegt: „Ik betwijfel sterk of het gewoonte is, dat oude lieden vrijen in een postkoets. Hij denkt, dat we elkaar op een minder fraaie wijze de tijd korten.”

„Belieft het de heren en joffers ook altemet de koets effen te verlaten?” roept de koetsier. „De wielen van de koetse zijn vastgeraakt in de modder en in de herberg staat de jaagkachel rood.” Het dominees-echtpaar stapt uit en vertreedt zich eerst wat. Ze kijken eens bij de kippen, die rondrentelen en hebben hun vermaak bij de varkenskotten, waarin de keuen rondwentelen in de modder.

Dan gaan ze in de gelagkamer en vragen een kop koffie.

Maar de waard schudt verontwaardigd het hoofd. Waarover dachten de heer en de joffer? Zou hij zijn gasten soms vergiftigen met zo'n bittere drank, die bovendien in deze tijd zo schaars en duur was? De voorouders hadden het gesteld met bier en wijn. Daar konden de hedendaagse lieden het ook mee doen. Hij zou mijnheer eens een boordevolle kralende brandewijn brengen. Het zou hem warmen om 't hart en de joffer? Had hij geen costelijke kandeel? Een echte joffersdrank.

„Al goed, al goed, breng ons maar wat je zint,” glimlacht Lodewijk en hij bestelt er baldadig een stukje Hamburger osserib bij, die de waard dampend en wel voor hen op tafel zet.

Wanneer de koetse weer verder ratelt, dommelt Annemie wat in en Lodewijk spreidt bezorgd een geruite pelerine-mantel over haar knieën.

„Het is goed, dat ze wat rust,” bedenkt hij. „Straks aan de Vecht moet ze er geen rekening op maken veel slaap te krijgen.”

Ach, wat is Bloesemlust droevig veranderd in de jaren, dat Annemie haar ouderlijk huis niet bezocht. Het is al ver in de herfst, maar de gewitte beelden zijn nog niet weggenomen. De heggen zijn niet zorgvuldig gesnoeid zoals vroeger en de verf van het huis glanst niet meer.

Voor alle ramen zijn de blinden gesloten. Een dood huis met blinde ogen.

„Ik heb er het leven uit weggenomen,” peinst Lodewijk. „Eerst Amieke en toen Duif. Om maar niet te reppen van al de ergerissen, die een mens heeft, nu die vreemde snoeshanen het land overstromen. Het leven was voor deze mensen niet meer waard geleefd te worden.”

„Wie zal moeder troosten in zulk een bittere omstandigheid?” peinst Annemie.

Maar de weduwe heeft voorshands geen troost nodig. Ze is zelf patiënt en ligt buiten kennis op Annemie's vroegere kamer.

Vader Van Batenburg ligt in zijn lijkwá gehuld in de echtelijke slaapkamer.

Innig bedroefd staat Annemie bij de stervenssponde, die nu met zwarte baai behangen is. Ze kijkt naar zijn lieve gezicht, dat — bij het klimmen zijner jaren rimpelig geworden — nu weer zo verjongd lijkt.

„Vadertje,” zegt ze zacht. „Vadertje. . . . vergeef het me, als mijn manier van doen je leed berokkende. . . . vergeef het Lodewijk ook. We konden niet anders. . . . je wilde toch ook, dat we gelukkig zouden zijn!”

Lodewijk is zacht binnengekomen. Hij heeft een zware taak. Naast het doodsbed van haar vader moet hij zijn vrouw voorbereiden op het naderende einde van haar moeder.

Hij slaat zijn arm om haar heen en zegt zacht: „Ik vind me verlegen, hoe ik het je zal zeggen, Annemie. Maar de dokter denkt, dat het ook met je moeder niet lang meer zal duren.”

Het duurt niet lang meer. Een halve nacht waken Annemie en Lodewijk bij het ziekbed. Dan glijdt ook moeder Van Batenburg zacht en kalm weg uit het leven.

Terwijl Annemie dodelijk vermoeid, uitgeput van droefheid in slaap valt, moet Lodewijk met de bedienden de dubbele begrafenis regelen.

Het zal geen pompeuze uitvaart worden. Vader Van Batenburg heeft van A tot Z alles geregeld en beschreven hoe het moest zijn. Van de matras van zijden watten in de lijkkasten tot het aantal rouwkoetsen toe.

Verder zal de begrafenis eenvoudig zijn. Geen bloemruikers voor de dragers, geen bloemen op de kist.

Het rouwbezoek dat komt, wordt door Lodewijk en Annemie op de allerstatelijkste wijze ontvangen.

De rouwlamfer op Lodewijks hoed en zijn zware rouwmantel, die over de grond sleept, wordt op aanraden van de bedienden uit de garderobe van de overleden heer Van Batenburg geleend.

Wanneer Annemarie na de droeve dagen weerkeert in de pastorie, schrijft ze in haar dagboek:

„Gisteren keerden we terug van de begrafenis van vader en moeder. Ze stierven slechts luttele dagen na elkaar. Het heerlijkste dat na een gelukkig huwelijk gebeuren kan. Ze bliezen bijkans samen de laatste adem uit.

Duifje heeft er erg veel weet van, dat ze door haar ziekte belet had gekregen mee te reizen naar de begrafenis. De goede sloof! Ze zal voortaan meer verpleegde dan maerte zijn. Ze kan zich bijna niet meer bewegen van het flerecijn. Toch breien haar knokige vingers nog ettelijke paren kousen. Mijn kinderen zijn nu te groot geworden voor het bratte breisel, maar geen nood: er zijn genoeg gemeenteleden, die barrevoets gaan.

Wat een geluk, dat Aleid me nu wat van mijn besognes in de huishouding uit de handen kan nemen. Het is zo jammer, dat haar gezichtje zo geschonden is door de kwade ziekte. Haar ogen kijken zo gevoelvol. Maar eilaas, de oogleden zijn pokdalig en de wimpers ontbreken.

Mijn soete hartje. Ze zou wellicht mooier geworden zijn dan Geziena en nu

Wat zal het leven voor goeds verborgen houden voor een meisje, dat geen man zal willen begeren? Als de tijd gekomen is, moeten we maar eens praten met moei Luitje. Dit is geen cousientje om mee te paraderen, maar een trouwhartig en nijver kind.

En wij, Lodewijk en ik, staan bij het klimmen der jaren nu in de voorste gelederen en dat is een weemoedige gedachte.”

HOOFDSTUK XXI

Er breekt een tijd van zware verzoeking aan voor het dominees-echtpaar.

Ze moeten nu volgens belofte al hun bezit aan de armen schenken.

De rijke jongeling kon zijn aardse schatten niet opgeven. Lodewijk kan het wel, maar Annemie moet tot bloedens toe met zichzelf strijden.

„Het is voor Aleid,” zegt ze handenwringend. „Volgens menselijke inzichten zal ze alleen blijven in het koude leven. Ze zal met haar geschonden gezichtje niet trouwen.”

En dan geeft Lodewijk om zijn vrouw te helpen zijn bittere geheim prijs. Hij belijdt, dat hij deze monnikengelofte tot soberheid gedaan heeft als een soort zelfkastijding.

„O Amieke, wat heb ik gehunkerd naar weelde,” zegt hij zacht. „Ik haatte de studenten, die rijkelijk gekleed gingen in hun gegalonneerde rok. Ze waren jonkers van stand. Het kussen wachtte hen al en ik. . . . Toen kwam die avond in de trekschuit. O, wat voelde ik me gelukkig, toen ik kon pronken met andermans veren. En toen zag ik jou. . . .”

„Toen zag je mij. . . .” herhaalt Annemie dromerig.

„Je vaders woorden, toen hij ons overrompelde in de koepel, maakten me wakker. God weet, dat ik je om jezelf zocht, Amieke. Maar als in een bliksemflits ontdekte ik, dat ik je ook om je geld begeerde.

Teruggekeerd in de eenzaamheid van mijn kamer, deed ik mijn ernstige gelofte, dat ik jouw bezit nooit zou aanvaarden. Ik bezwoer dat met een dure eed. Een eed op jouw leven.”

Hij is neergeknield bij zijn vrouw en heeft zijn hoofd verborgen in haar schoot.

Annemie slaat haar armen beschermend om hem heen. Ach,

haar grote sterke man, die niets blijkt te zijn dan een arm aangevochten wezen.

Ze legt haar handen om zijn hoofd, schouwt in zijn betraande ogen en haar stem is schalks en guitig, als ze zegt: „Maar in trouwe, Lodewijk, je gelofte gold niet de meubels. Dat goed zullen we aanvaarden. De statige notaris, die over de boedel kwam praten, is met een pluus op zijn rug vertrokken. Het kwam van het vulsel uit je stoel. En Duifje, de arme Duifje, ligt op een matras, waar het paardenhaar aan alle kanten doorsteekt.”

Als Annemie ziet, dat Lodewijk zwicht, bedingt ze nog: „De kleren van vader en moeder komen ook naar hier. Er zal best een pak bij zijn, dat stemmig genoeg zal zijn voor mijn domineetje.”

En dan komt de inboedel. Wat moet er gezwoegd worden om die de pastorie binnen te krijgen.

Nu staat de geweldige barokkast van palissander in de lage huiskamer of hij murmureert: Is dit lot me nu voor mijn verdere leven beschoren: te pralen in een armoedige pastorie?

De rococo-sofa en de bijpassende stoelen staan er in hun levendig goud en gebloemd rose bij, of ze willen zeggen: Het is broodnodig, dat we hier de boel eens wat opvrolijken.

Lodewijks kasten zijn plotseling gevuld met een keur van costuums, die hem tot een duurgekleed man zouden kunnen maken.

„Jammer, dat u maar een Veluwse zwartrok bent, vader,” grapt Cornelis. „In de stad had u de kleren nog kunnen dragen. Waarom bent u hier ook in het boerenland blijven plakken?”

Over de hoofden van hun kinderen heen kijken de ouders elkaar aan. De roep van de stad is menigmaal gehoord in de pastorie. Het huis met de lindes heeft hen vastgehouden. Het huis met de lindes en de kleine grafzerken achter de dorpskerk.

Bovendien heeft Lodewijk er niets voor gevoeld op commando de een of ander vanaf de kansel te verguizen.

Lodewijk en de zijnen maken er later een verkleedpartij van. Aleid legt haar vader de grote kraag van langharig bont om en drukt hem de herenmof in de handen.

„Kon je dat garnituur maar dragen,” zucht Annemie. „Wat zou het je deugd doen op je verre tochten door de naakte velden.”

Cornelis kijkt met hunkerende ogen naar de mof, die teruggelegd wordt in de doos met kamfer.

„Over een paar jaar zal ik hem dragen, moeder,” zegt hij. „Ik wil courantier worden en een courantier. . . . wel, die kan een mof dragen, is 't niet?”

Annemie trekt hem spottend aan het oor.

„Over een jaar of wat dragen de heren zulke grote moffen wellicht niet meer.... En een courantier.... zacht wat, manneke.... in ons lieve landje kan een schrijver alleen leven, als hij vertaald werk brengt.”

Lodewijk is nu ook in 't bezit van een reismantel gekomen. Annemie waagt het niet te schertsen, als de almaviva gekreukt en wel uit de kist komt, maar de ondeugende flikkering in haar ogen doet haar man schaterlachen. Hij is nu wel over het oude zeer heen.

Wanneer de kinderen op bed liggen, trekt hij zijn vrouw naar zich toe en zegt: „Zekerlijk kun je nu voorlopig de meubels in je groene kamer in ruste laten, Amieke.”

Annemarie plukt met neergeslagen ogen aan zijn smetteloze jabot en fluistert verlegen: „Is het je bekend, Lodewijk, dat ik wel eens gemeend heb.... dat je.... dat je.... mijn meubels niet eens gemist hebt? Ik was van gedachte, dat de plundering van mijn kamer je niet deerde.”

„Mijn lieve vrouw,” zegt Lodewijk en hij omhelst haar warm en innig, „telkenmale nadat je een stuk huisraad uit je salet geofferd had, toefde ik in je kamer en vroeg mezelf af, of ik je tot zulk een sober leven had mogen verleiden.”

„Je hebt me niet verleid en ik ben zielsgelukkig geweest,” zegt Annemie rap.

„Gelukkig gewéést....!” herhaalt Lodewijk.

Hij gelooft niet in toveren, maar het klonk zo onheilspellend, of een periode afgesloten werd.

Amieke denkt aan de pijnen in haar hartstreek, maar knikt haar man geruststellend toe.

„Ja, ja, gelukkig gewéést. Ik moet maar lijdelijk wachten, wat een bulderbast je wordt, als je jaren klimmen. Het edelste van onze leeftijd is nu voorbij.”

Geziena komt naar huis. Engeland en Frankrijk hebben vrede gesloten op onze kosten. Frankrijk heeft onze koloniën gegarandeerd, maar ontziet zich niet Engeland aan het rijke Ceylon te helpen.

Maar wat maalt Geziena daar om? Ze kan nu tenminste met haar Pieter uitvaren. Ze heeft dan ook trouwplannen en komt nu spreken over het een en ander, dat geregeld moet worden.

„Ze komen naar je toe, als alles al in kannen en kruiken is,” verzucht Lodewijk.

„En ze stappen in de reiskoetsen of het manskerels zijn,” foetert Duifje boos.

„De gevaren zijn minder dan in onze jeugd,” vindt vader Lodewijk.

Annemie zwijgt. Ze denkt aan de lange gevaarlijke reis naar Indië, die haar kind zal ondernemen. Het reispeld ligt klaar in een verzegelde envelop. Er is heel wat het huis uitgedragen om die reis mogelijk te maken. Al de staatsiepakken van Annemie's vader en de Venetiaanse kist van kornoeljenhout, afkomstig van het huis aan de Vecht. Het tapijt uit de groene kamer heeft ze ook niet kunnen behouden.

De koopman hield zo koppig vast aan dat aas, waarop hij al zo lang loerde.

Het is heel leeg geworden in het salet.

HOOFDSTUK XXII

Geziena is in alle stilte getrouwd. O, moei Luitje heeft wel gezorgd, dat zij en haar Pieter met de stoet een fraai groepje vormden, maar van pracht en staatsie was geen sprake.

En de Veluwse familie is er niet bij tegenwoordig geweest.

Lodewijk lag op de bruiloftsdag met een ijselijke lendespit te bed en Annemie moest hem nalopen met een zweetdrankje.

Aleid heeft een deel van de verpleging op zich genomen en toen vader murmureerde over deze onverwachte geniepige pijn, heeft ze gegrupt: „Al blaast ge als een walvis, vadertje, ge zult uw pijn moeten uitvieren.”

Toch kan vader nog afscheid nemen van zijn dochter en schoon-zoon. Er wordt te Amsterdam een Synode gehouden, dus hij zal het nuttige met het aangename kunnen verenigen.

De ambtelijke broeders, die naar de kerkelijke vergadering gaan, herademen als ze horen, dat ze Lodewijk in hun koets mee kunnen nemen. Deze boerendominie Voorhagen staat immers bekend om zijn wijs en bezadigd oordeel! Het zal nodig zijn, dat hij er bij is als het gegons van de zwartrokken begint.

Annemie zal met Cornelis ook bij het vertrek van het jonge paar aanwezig zijn en zo reist Annemie dit keer niet met Lodewijk, maar met Cornelis, haar grote zoon. De groetenisse van Aleid gaat mee. Zij moet Duifje verplegen en op Coos passen en het is haar wel toevertrouwd. Het jonge hartje denkt al zo nauwkeurig over haar plichten.

Cornelis zorgt op reis voor zijn moeder als een rechte cavalier. Hij zorgt dat ze gemakkelijk zit en werpt stekelige blikken naar de lomperik, die zo zit te smoken, dat Annemie's adem bemoeilijkt wordt.

„We konden ons nu wel eens veroorloven een eigen reiskoetse aan te schaffen,” zegt Cornelis.

Moeder glimlacht om het costelijk grapje: een berooid domineetje van de Veluwe, die rondrijdt in een staatsiekoets.

De vreugde om het weerzien van haar gehuwde dochter wordt getemperd door de weemoed om haar vertrek.

Maar Luitje richt een afscheidsmaal aan, waaraan ze alle mogelijke zorg heeft besteed.

„De rollen zijn omgekeerd,” denkt Annemie. „Luitje noodt aan

haar dis gasten, die zich verwonderd afvragen, hoe die kale domineesfamilie hier verzeild raakte."

Maar Geziena helpt ze wel uit de droom. Ze klapt tegen iedereen, die het maar horen wil, dat haar grootouders een buiten hadden aan de Vecht. Bloesemlust heette het en het was nog maar kort geleden onder de hamer gekomen.

Half geërgerd, half geamuseerd kijken Geziena's ouders elkaar aan. Eilacie, wat een protserig snapstertje.

Aan het eind van de dag heeft Annemie nog even gelegenheid een paar woordjes met haar dochter te wisselen.

„Vind je het van zo groot belang, Sientje, dat je moeders wieg in een rijkeluis huis stond?"

Er volgt geen verlegen ontwijking. Geziena keert zich om, rekt zich uit in al de stralende schoonheid en verrukking van haar jong geluk en zegt:

„Ja moeder, costelijk vind ik dat en om in de staat van onze grootouders terug te geraken, onderneem ik met Pieter de reis naar Indië. De wieg van mijn kinderen zal wéér in een deftig huis staan."

„Zo God het wil, mijn kind," bestraft Annemie haar overmoedige dochter. „Jullie hebt een lange en gevaarlijke reis te maken."

Maar Geziena ziet geen gevaren. Ze wendt zich dromerig naar de spiegel en neemt voor de laatste keer op Hollandse bodem de sierspelden uit haar hoge kapsel en droomt van het verre warme land, waar ze rijk zal worden en kameniers zal nemen.

„Wat baat het ons, Lodewijk," klaagt Annemie, „of we geleefd hebben als kluizenaars, wanneer in onze kinderen weer leeft de hunkering naar weelde en rijkdom?"

„In ieder geval hebben we het zaad van eenvoud in hun harten gestrooid," troost Lodewijk. „De kinderen van onze tijd zijn zo zelfstandig. Laten we hopen, dat onze opvoeding tòch haar uitwerking zal hebben."

Als Annemie haar vertrekkende kinderen duizend zegens heeft

toegewenst en heeft nagewuifd tot er niets meer te zien is van het statig wegzeilende schip, leunt ze moe en ontredderd op de arm van haar zoon.

Cornelis laat zich lichtelijk troosten door het schilderachtig toneel van de mensen op de kade.

„Ach moederlief,” zegt hij, „ik geneer me fatsoenlijk, hoe we daar in dat boerenland geleefd hebben. Ik zal pas een groot courantier kunnen zijn, als ik wat meer van de wereld gezien heb. Zo wijd als Geziena zal ik wel niet komen, maar met een reis naar het Zuiden zal ik ook al content zijn. Als de frisse lente in het land is, ga ik op reis.”

„Zo'n onderneming kost veel ducaten, mijn jongen en de tijden zijn woelig.”

Cornelis weifelt even met zijn antwoord, dan pareert hij: „Waarom te verhelen, dat we nu mensen van middelen zijn, moeder? Het is nu niet meer nodig, dat we leven als kale kerkratten.”

Annemarie heeft haar arm uit die van haar zoon genomen.

„Onze armoede is je nooit nadelig geweest, jongen,” zegt ze. „En wat onze middelen betreft en de erfenis van je grootouders. . . . praat met je vader.”

Cornelis zwijgt. Hij heeft wel het haastige gebaar gezien, waarmee moeder naar haar hart greep. O, er zijn zoveel strijdige aandoeningen in zijn ziel ontstaan. Hij wil zijn moeder niet treffen, maar hij vindt dat opa's duiten nu maar eens moeten wandelen. Voor Aleid een ruim speldengeld en voor hem wat extra ducaten. Hij vindt het ongepast, dat zijn ouders arm zijn geweest, terwijl zijn grootouders zo rijkelijk leefden. Nu wil hij profijt hebben van zijn nauwe relatie met de Van Batenburg-lijn.

Er is geen gelegenheid voor het onderhoud tussen vader en zoon in de drukke havenstad, waar ze logeren in het huis van één van vaders ambtsbroeders.

Wat verveeld luistert de zoon naar het langwijdig debat over de gevaren van het Piëtisme, dat een kerk in de Kerk doet ontstaan

en over de dubbelzinnige politiek der Bataafse republiek. Hij is ongerust geworden, want hij had er geen rekening op gemaakt, dat zijn lieve moeder hem niet gul en gauw het reisgeld zou toezeggen.

Moe en verreisden keren ze in de pastorie terug.

Lodewijk, voorbereid op het netelige onderwerp, wil het uitstellen tot de frisse morgen, maar het jeugdig ongeduld van zijn zoon wint het.

Wanneer Annemie al verdwenen is naar de slaapkamer, zet Lodewijk zich weer bij het haardvuur en zegt: „Je mond wil zeker spreken van datgene, waar je hart vol van is, jongen. Ga je gang.”

Cornelis snuit de kaarsen, alsof ze nog een avond te branden hebben en smijt wat bruusk een paar takken op het vuur. Dan steekt hij van wal.

„Moeder heeft het u dus gezegd? Ik wil hier vandaan, vader. Een courantier, die van zijn ganzeveer moet leven, moet de wereld in. Ik wil niet als een luiaard op uw zweet teren.”

„Maar zacht wat,” glimlacht Lodewijk. „Niet zulke grote woorden. Moeder heeft toch gezegd, dat er geen geld voor een reis is.”

„Dan móet er geld komen, vader. Al de wereld weet, dat er ducaten zijn. Grootvader Van Batenburg. . . .”

„Wat hebben we met de rijkdom van je grootouders van doen, Cornelis? Die is niet de onze.”

Cornelis' tong is nu aardig los gekomen. Hij blaft: „Maar hoe? Is de rijkdom van de ouders dan niet meer die van de kinderen? Moeder en haar ouders waren ook in uw huwelijk nog zo vaak vriendelijk bijeen. Hun huisraad staat toch ook in de pastorie.”

„Hun geld hebben we alleen aangenomen, Cornelis, om het door te geven. We waren door een vrijwillige gelofte gehouden om het aan de armen te schenken.”

Hovaardig en trots staat de zoon nu tegenover de vader.

„Wilt u mijn gevoelens weten, vader? U was vrij om zo te hande-

len met uw eigen erfdeel. U had niet het recht. . . .”

Lodewijks hoofd is gebogen, als hij zich verweert: „Een kind roept zijn vader niet ter verantwoording, jongen. Je moeder en ik hebben getracht meer waarde te hechten aan een schat in de hemel, dan aan de broze goederen, die door mot en roest worden verslonden. Rijkdommen zijn distelen en doornen, die het betrachten van de goddelijke waarheden verhinderen en tot verderf en ondergang voeren.”

„Dat moet mij dan maar tot een troostvol denkbeeld zijn,” spot Cornelis. „Ik zal dan evenwel genoodzaakt zijn als landloper te trekken, vader. Maar ik wil de wereld zien.”

Annemarie heeft op de overloop gestaan. De trippens kunnen haar voeten niet warm houden en haar ledematen verstijven van kou in de keperen nachtjapon. Ze heeft niet voor luistervink willen spelen. Ze is alleen bang voor de heftigheid van Cornelis. Bedaardheid kan hem niet nadelig zijn. Als het onderhoud minder vriendelijk zou worden, zal ze naar beneden gaan.

Maar de stemmen verheffen zich niet. De deur van de huiskamer wordt geopend en Annemarie weet zich maar juist veilig te stellen achter de deur van de slaapkamer, die zo haastig dichtklapt, dat de kaars uitdooft.

Als een bedremmeld wicht luistert ze naar de langzame slepende voetstap van Lodewijk.

Hij berispt haar niet, hij vraagt ook niet waarom de kaars uit is. Hij zet nieuw licht op de kandelaar en zegt:

„Deze avond hebbe ik me voor de eerste keer afgevraagd, Amieke, of we wel wijs hebben gehandeld, toen we in dezen ook decideerden voor onze kinderen. Wat heeft onze ontbering gebaat, als de enige begeerte van onze kinderen is weer schatten te vergaren?”

„Onze jongen wil reizen, Lodewijk en hij vindt er zich niet toe in staat.”

„Dan moet hij daar lijdelijk onder zijn,” vindt Lodewijk.

Annemie antwoordt niet meer. Ze denkt aan haar groene kamer. Als ze de rijkelijke snuisterijen, die haar vader haar in de loop van haar huwelijksjaren schonk, eens te gelde maakte? Dan zou er wellicht voldoende zijn voor een reis.

Er is nog genoeg!

Op een prille lentedag trekt Cornelis weg. Bepakt en gezakt. Hij omhelst zijn huisgenoten en zegt, dat het hem geen duit schelen kan, dat hij zijn buidel niet vol geld heeft. Hij heeft vader en moeder die zotte streek al lang vergeven. Wat hem belangt, hij wil een leven van avontuur en dat zal hij nu bekomen.

Annemie schrijft die avond in haar dagboek:

„Hedenmorgen is mijn zoon weggereisd naar vreemde landen. Het is woelig in Europa en de reis zal niet licht zijn.

Ik heb me opnieuw afgevraagd, of we het recht hadden onze kinderen hun erfdeel te onthouden. Ik hadde het oog echter niet op Cornelis gevestigd. Hij is jong en gezond en heeft een welversneden pen. Ik dacht aan mijn lieve Aleid. Ach, wat is ze een recht zoet wezentje. Ze is ons zonnetje en het is ons een grote troost, dat ze niet als een dartel joffertje droomt over dingen, die niet wezen kunnen. Ze is zo schoongeoogd en ze heeft een figuur als een jonge hinde, maar haar gezichtje is geschonden. Ze is het aardigste wezen, dat je met ogen zien kunt, maar we moeten de waarheid niet ontlopen: zonder bruidsschat is onze dochter geen aantrekkelijke bruid voor een jonkman, die ten enen male liever een gezichtje ziet, dat een huid heeft als een perzikbloesem. Mijn engelachtige Aleid. Waar zul je een tehuis vinden, als we er niet meer zijn? De ducaten van Bloesemlust hadden jou in ieder geval een oude dag zonder kommer kunnen bezorgen.

Eilacie, het is wel, dat Lodewijk deze woorden niet leest. Wat zou hij me laken om mijn gebrek aan Gods-vertrouwen. En terecht.”

HOOFDSTUK XXIII

De wereld van Aleid Voorhagen is zo begrensd en ze is zo wijd.

In de zomer zwerft ze met Simone, haar hond, door de geurige bossen en de kruidige hei.

En terwijl de jachthond met dwaze zigzagsprongen het denkbeeldige wild najaagt, dat zich wijselijk verborgen houdt, babbelt Aleid met Thomas, de schaapherder, die wit-katoenen kousen breit en zo costelijk vertellen kan van heel vroeger, toen er heksen waren en geesten, die waarschuwden bij naderend onheil.

Aleid gaat buurten op de boerderijen en brouwt met behulp van haar moeder de soep, waarvan het recept van Duif afkomstig is. Samen ook met moeder verpleegt ze Duifje, wier ledematen nu zo knobkig vergroeid zijn.

Er komt een brief van Geziena. Een brief die verformfaaid en groezelig is geworden op zijn lange smokkelreis van Indië over Engeland en Noorwegen. De vier lakken, waarmee hij verzegeld is, zijn ongeschonden. Die zegels zijn met een wapentje bedrukt. Geziena zal wel vinden, dat Indië ver weg ligt van Holland en dat een wapen bij haar staat past.

Tropenadel. . . het woord is nog niet uitgevonden, maar daarom is het wel toepasselijk op Geziena.

Moeder neemt kennis van de brief, die na zijn lange frauduleuze tocht in Holland is beland. Ze stelt niet zoveel belang in de beschrijving van Geziena's weelderig huis, maar des te meer in de verhalen over haar twee kleinkinderen, die Geziena en Pieter overgewonnen hebben. Zal zij hen ooit zien, de zoete engeltjes?

Er komen ook brieven van Cornelis. Die komen niet via het postcomptoir. Ze worden achter de deur geschoven door de een of andere zwerver, die hongerig en haveloos de wereld rondreist, zoals Cornelis doet.

Zoals Cornelis? De zwervers worden in de pastorie gehuisvest

en gelaafd en Annemie krijgt niet genoeg van de verhalen over haar zoon.

O, Cornelis is geen piekeraar. Tierelierend in zichzelf gaat hij langs de wegen en zijn vrolijkheid bezorgt hem kleren, voedsel en een onderdak.

Zijn reislust heeft hij nog niet verloren, al heeft hij gezworven tot in het Zuiden van Italië.

Zijn brieven zijn vol tintelende reisverhalen. Hij schrijft, dat hij stof opdoet voor heel zijn leven. Als de tijden wat rustiger zijn en Napoleon niet meer beslag kan leggen op iedere jonkman, zal hij terugkeren naar de Veluwe. Hij wenst zijn vader en moeder en de anderen duizend zegens toe en blijft hun hoogstachtende en verplichtste zoon Cornelis.

Aleid Voorhagen zit in het salet aan moeders voeten en peinst over de reislust van de haren. Ze legt haar witgemutste hoofdje tegen moeders rokkenvracht en zegt, dat ze recht toornigjes kan worden op Cornelis en Geziena, die moeder zo alleen hebben kunnen laten.

„Maar waar zou ik ook heen moeten,” lacht ze, „ik burgermeisje met een stuiver goed?”

„Eilieve, ik heb opinie, dat je 't liefst bij moeder blijft,” zegt Annemie.

„Ik noem mezelf een zeer gelukkig meisje,” knikt Aleid, „en ik bidde dat dit wonen met u altijd duren mag.”

Zo'n moederszotje.

Annemie berekent, dat haar dochtertje nu al ouder is dan zijzelf was, toen ze Lodewijk huwde. Wat heeft ze nog een kinderlijk wezen. Ze is de gulheid en de eenvoudigheid zelve en haar doosjes met beuzelingen, als schelpjes en kralen, schijnen haar wereld uit te maken. „En dat is des te beter voor haar,” bedenkt Annemie.

Wat merken de Veluwe-bewoners van de Franse overheersing?

Wat rondzwervende kurassiers in voddige lappen en leuren bonzen bij tijd en wijle op de pastoriendeur.

O, die boefachtige aanranders. Ze houden hun geweerkolven dreigend geheven, maar ze zijn in alle opzichten ontwapend, als ze tegenover Lodewijk Voorhagen staan.

Ze koeterwaalsen wat over honger, die gestild moet worden en dorst, die ze willen lessen en Lodewijk zet de deur wijd open. Ze zullen het sober pastoriebrood mogen eten en wie zal hun een warme dronk onthouden?

Zo zitten ze verlegen en toch geboeid in de huiskamer en kijken meewarig naar de halfduistere bedstede, waarin Duifje kreunt en zucht.

En mocht Aleids ranke wezentje al enige aantrekkingskracht op hen uitoefenen, haar geschonden gezichtje maakt haar niet tot een begerenswaardige prooi.

De kerels lebben hun drank en schransen hun buik vol en moeien niemand.

Verwonderd luisteren de pastoriebewoners later naar de verhalen over lichtmisserij en ontucht.

Wel... er waren geen fatsoenlijke soldaten. Ze tempteerden iedere burger. Ze ranselden je uit je bedstee om er zelf hun roes in uit te snorken in hun haveloze luizenkleren.

Lodewijk schudt het hoofd. Het moet de klagers ongelofelijk voorkomen, maar in trouwe, in de pastorie hebben ze altijd te maken gehad met arme, maar uitmuntende kerels.

Achter de wereld leven ze zo'n beetje op de Veluwe. Vaag dringen geruchten van de rampen door: een kruitschip, dat in Leiden ontploft is en zoveel rouw bracht. Overstromingen, die boerenhuizingen opslokten of het kinderspeeltuig was.

Het is een kwade tijd, het einde van de ramp is nog niet in zicht. Heeft Rieuwertje Colenbrander, de oude kerkeknecht, het niet alles voorzien in een visioen? Bloed en vuur in de lucht en een gruwelijke scheerder, die de schaepjens schoor tot het bloed met

de wol meekwam. Taferelen die al voor een groot deel waarheid zijn.

Met de gruwelijke scheerder zal het wel gedaan raken. God is machtiger dan hij. Maar laat die Engelsen en Russen in Godes Naam ook in hun eigen land blijven.

Ze landen in Holland, maar zetten het arme Bergen in vuur en vlam.

En dan nog een wild-vreemde snoeshaan, die de plaats van Oranje inneemt. Een koning. . . . een Hollandse koning. . . . Jawel. . . . één, die niet eens de taal goed machtig is en die in zijn troonrede zegt: „Mijnere, skaart u al om uw Konijn.”

Snakerijen om over te lachen, als je niet huilen moet om de arme jongelingschap, die weggesleept werd om in den vreemde een gruwelijk graf te vinden.

Een zomer zo droog, dat mens en dier verkommert van ellende en een winter zo streng, dat alle leven voorgoed schijnt weggeseld van moeder aarde. Daar volgt een hongersnood op, die alle schepsel tempteert.

Hoge prijzen, weinig voorraad. Op het boerendorp zitten ze niet kwaad. Weelderige maaltijden hebben ze er nooit gekend en de lamsbout, al is hij dan niet zo sappig en vet, wordt wel achter de deur geschoven.

Lodewijk Voorhagen en de zijnen worden door de politieke stormen minder beroerd dan de stadsbewoners.

De Oranjestrikken sieren de silhouetten der vorstelijke ballingen, die rustig in de huiskamer blijven hangen en wie zal Annemarie er toe krijgen worteltjes en prinsessenbonen uit het dagelijkse menu te schrappen?

Wie zal het ook de peine waard vinden de pastorie te toetsen op Oranjegezindheid?

Zeker, ze leven mee met het wel en wee van het vaderland, maar iets trager dan in de stad. Hun harten kloppen wilder bij het horen van Napoleons nederlagen, maar veertien dagen is Oranje

al op Nederlandse bodem, eer het heuglijke nieuws tot de pastorie doordringt.

En dan wordt de vreugde getemperd door een brief, die van Cornelis komt. Hij is gezonden via het postcomptoir en hij bevat een tijding, die niet prettig is om te horen.

Nu de tiran gevallen is, heeft hun zoon zich meer naar het Noorden gewaagd. Zijn voornemen om courantier te worden, heeft hij laten varen. Hij is nu secretaris geworden van een deftig Hollands heerschap, dat het nodig heeft gevonden uit te wijken naar het Zuiden.

Dominee Voorhagen fronsst het voorhoofd. Waarom voelt dat voornamen heerschap zich dan niet veilig in de Nederlanden? Werd hem de vaderlandse bodem soms te heet onder de voeten, vermits hij de Fransozen te veel diensten had bewezen?

Lang kan Lodewijk niet piekeren over deze brief, want er breekt een donkere dag aan voor de pastorie.

Duifje, de arme vergroeide Duifje, blaast in Annemarie's armen de laatste adem uit.

Annemarie is ontroostbaar, nu de laatste band aan het ouderlijk huis verbroken wordt.

Lodewijk slaat zijn arm om de treurende vrouwen en vraagt, of ze dan aan hun Duifje het nieuwe verheerlijkte lichaam onthouden willen.

Duifje wordt weggedragen in een kist, die liefderijke handen getimmerd hebben voor de vrouw, die hun zoveel barmhartigheid bewezen heeft.

Onder de matras van haar bed vinden de ontroerde huisgenoten dan een dijzak, waarin wat ducaten geborgen zijn. Er is een testament ook bij. Och, het mag de naam van zo'n officieel stuk niet dragen. Het is maar een stuk perkament, waarop in meesters met krullen versierde letters geschreven staat, dat hij getuigen kan „waerachtig ende getrouw”, dat Duifje alles wat ze nalaat, vermaakt aan haar geliefde Aleida Jacoba Voorhagen.

Annemie spoedt zich naar meester Croneman. Ze hunkert naar de woorden, die Duif bij het opmaken van het stuk gesproken moet hebben. Een gevoelvolle boodschap, die zal komen van over het graf.

Maar meester schudt ontkennend het hoofd, als ze hem bezoekt onder schooltijd. Hij werpt zijn plak door de klas om de wriemelende kinderschaar te temmen en zegt, terwijl hij rustig doorgaat met het versnijden van zijn ganzepen, dat de dienstmaagd niet veel woorden heeft gehad, toen ze zijn hulp inriep om haar laatste wilsbeschikking te regelen.

Ze had alleen gezegd, dat ze blij was nog uit het domineeshuis gedragen te worden.

„Maar waarom bevooroordeelde ze juist onze Aleid?” weifelt Annemie.

„Omdat ze een getekende is,” zegt meester en sleurt een have-loze jongen uit de bank om hem in een hoek te werpen.

Annemarie gaat heen. Ze is bezeerd tot in de diepste vezelen van haar moederhart. Boos is ze niet. Meester Croneman, die zelf de poktekenen draagt, heeft zijn opmerking niet gemaakt om haar te kwetsen.

Maar meester Croneman is een man. Hij kreeg zijn littekens, toen hij al een levensgezellin had en dan hebben de jaren de pokputjes weer wat geëffend. Bovendien heeft zijn vrouw tijdens zijn ziekte gewaakt, dat hij zijn gezicht niet aanraakte en bij Aleids sponde kon niet voldoende opgepast worden. Moeder was gebonden aan het ziek- en sterfbed van haar broertje en zusjes en niemand heeft verhinderd, dat de zweren opengekrabd werden en gruwelijke littekens nalieten.

„Ach mijn Aleid, mijn kind,” klaagt ze, wanneer ze terugkomt. En ze neemt zich voor het lammetje wat op te sieren van het geld, dat Duifje haar heeft nagelaten.

Het bedrag is niet groot. Duif heeft alleen kunnen sparen, toen ze nog op Bloesemlust woonde en ach, wat heeft ze later dikwijls

in de zak getast om de nood in de pastorie of daarbuiten te helpen lenigen.

Aleid speurt verwonderd de smartelijke ontferming, waarmee haar moeder haar tegemoet treedt. Ze kijkt verrukt naar de hemelsblauwe zijde en het genopte neteldoek, dat moeder koopt van een rondreizend koopman, die snoevend op zijn slimheid de stoffen laat zien, die hij verborgen heeft weten te houden voor de Franse speurneuzen. Ze plooit voor de spiegel de soepele stof over haar ranke schouders en zegt plagend, dat het haar wel zal lusten nu eens niet meer in het duffe vermaakte goedje van moeder en grootmoeder te moeten lopen.

Juist op tijd komt moei Luitje's brief.

Victorie — victorie, de vrijheid is herwonnen en de Oranjes zijn terug. Ze hebben in Amsterdam die terugkeer van het prinselijk paar gevierd met alle feesten, die er te vieren waren, moe en voldaan is moei Luitje teruggetuimeld in haar dagelijkse besognes. Fij toch, dat Annemie en de haren niets gezien hebben van de kleur en fleur, waarmee de verarmde bevolking haar herwonnen onafhankelijkheid gevierd heeft.

„Maar,” schrijft moei Luitje, „het is nog niet helemaal te laat. Als de familie naar Amsterdam wil komen met het jaareinde, zullen ze eens zien hoe monter de stemming is”

Kon Lodewijk niet gemist worden? Zacht wat! De Veluwse boeren zullen hun dominee na zoveel jaren van arbeid toch wel eens een rustpoos gunnen?

„O, het is niet terwille van een rijk banket, dat ik jullie naar Amsterdam lok,” schrijft tante Luitje. „We hebben nog geen vette tafel, maar ik kan je vertellen, dat je hier welkom zult zijn. Je hersens moeten zo zoetjes aan wel in de klis raken in dat achterland. — Tot een hartelijk weerziens. Altijd ben ik je moei en vriendin Luitje!”

Vooraleid is buiten zichzelf van vreugd over de brief. Er zal nu gelegenheid zijn wat te pronken met haar nieuwe kledij.

Annemie schudt het hoofd. Is moei Luitje zot om niet te weten, dat geen gemeente zijn dominee omtrent Kerstmis kan missen? Kan Lodewijk zijn kansel onbezet laten op zulke hoogtijdagen? Er zijn nog meer zwarigheden. Steeds meer wordt de waar-schuwend hand op Annemie's jagend hart gelegd.

Maar Coosje roept, dat hij zonder vreugd zal blijven als hij niet op reis zal mogen gaan en ook Aleid is puur stil van verlangen.

„Mij aangaande kun je de kinderen laten gaan,” zegt Lodewijk.

„Het jaargetijde is nog niet bar en de gevaren zijn niet zo groot.”

„De Kozakken hebben omtrent Overijsel een wichtje vermoord,” weifelt Annemie.

„Ze zwerven grotendeels in het Oosten van het land en zullen geen diligence aanvallen,” zegt Lodewijk.

Eilacie, de reis gaat niet door. De ouders hebben groot verdriet, als ze de vreugde van hun kinderen moeten doven, maar de geruchten omtrent Kozakken, die op hun kleine paardjes nu ook het overige gedeelte van het land onveilig maken, doen Annemarie besluiten haar kinderen bij zich te houden.

Zeker zal zich later nog eens een gelegenheid voordoen voor een uitstapje. Ze moeten nu in de pastorie blijven en de kinderen, hun recht zoete kinderen, berusten daarin zonder morren.

HOOFDSTUK XXIV

Annemarie staat in de keuken en maakt toebereidselen om haar huisgenoten een feestelijk kerstmaal te bereiden. Er resten haar nog veertien dagen, voor ze met de haren dat costelijk feest hoopt te vieren, maar er is al veel te doen.

Goudreinetten moeten geschift worden en de markiezinnnetjes, de fijne heining-peertjes, zijn al wat beurs. De corinten en

rozijnen, nodig voor het kerstgebak, zijn schaars na de oorlog. De restanten moeten gezuiverd worden van steentjes en stof.

Annemie kijkt over haar bezige handen naar buiten, waar dikke donzige vlokken zachtjes beginnen neer te dalen.

„Een wit Kerstfeest? Krijgen we een wit Kerstfeest?” mijmert ze. O, die blanke weelde zal veel ongerief geven, maar het zal een sneeuwfeest worden voor Coosje, die costelijk zal kunnen stoeien en in de rulle sneeuw zijn verdriet om de tocht met de diligence zal vergeten. Het zou een pret voor hem zijn om dol te worden. Maar o, wat ontsteltenis! Daar wordt de deur met zo'n wilde-mansgebaar opengerukt, dat Annemie van schrik naar haar hart grijpt. Een jonkman komt haastig binnen, een schamel geklede jonkman, met een vreemdsoortige pels over zijn rafelige kleren. „Het sneeuwt,” zegt hij met een gejaagde stem, „zulk een ongeluk.”

Annemie, weer gekalmeerd, spoelt haar handen af in de blikken waskom en gaat haar vreemde gast voor naar de huiskamer, waar ze het vuur hoog doet opvlammen.

De jonkman trekt een leunstoel dicht bij het vuur en Annemie, die in de keuken een warme drank bereidt, vraagt zich af, wat ter wereld deze zwerver haar huis in drijft om te ontvluchten aan wat sneeuwvlokken. Zijn gelaatstrekken wijzen toch niet op verdwazing, al is zijn blik wat gejaagd. Vergiste ze zich, of trok hij wat met zijn linkervoet?

Neen, een ondeugend heerschap is het niet. . . . Maar eilieve, dat ze niet eerder op die gedachte kwam: hij is natuurlijk naar haar toegezonden door Cornelis. De brieven via het postcomptoir kwamen niet zo geregeld in deze warrige tijd.

Na dit vermoeden kan ze haar ongeduld bijna niet meer bedwingen.

Ze wacht tot de vreemdeling de warme bouillon gedronken heeft, die ze hem inschonk en vraagt dan zenuwachtig wikkend aan haar trouwring:

„Het kan toch niet zijn, dat slecht nieuws over hem de oorzaak is van uw komst?”

„Slecht nieuws? Het is u toch bekend, dat hij voorgoed verdreven is uit Frankrijk en zekerlijk is dat goed nieuws. We zijn het punt van kentering voorbij.”

Neen, het komt Annemie niet gelofelijk voor, dat iemand met zo'n stralende lach op zijn tronie dwaas zou zijn en een treurmare over haar zoon zou hij niet op deze manier aan haar brengen.

„De tijding is zeker aangenaam voor mijn hart, maar. . . .”

„Ik spreek van Bonaparte,” legt de jonge man uit. „Mijn gedachten worden nog altijd getrokken naar die tiran. Hij is het, die ons deze duistere tonelen heeft doen bewandelen. Hij heeft mij mijn jonkheid ontnomen en mij mijn moeder ontroofd. Ik haat hem. . . . ik haat hem bitter.”

Annemie is op hem toegelopen. Ze heeft haar herinneringen aan al de sermoenen, waarmee Lodewijk in de voorbije jaren de boeren gewaarschuwd heeft tegen deze haat.

Maar het is niet nodig hem te kapittelen. De jonkman schudt het hoofd en zegt: „Ik raas of ik dronken ben. Mijn boosheid is er niet, omdat God smaadheid is aangedaan, maar omdat ikzelf schade heb geleden.”

„Je praat als een theologant,” zegt Annemie.

Dan knikt haar gast haar toe en zegt: „Voor Bonaparte me naar Moskou stuurde, studeerde ik te Utrecht voor dominee. Ik stortte in spijt en droefheid tranen, dat ik mijn studie moest afbreken. Maar wat baatte het? Nu is het voorbij. Maar laat ik een kinkelachtigheid goed maken. Ik vergat u mijn naam te noemen. Ik heet Jacobus Terpstra. Een Friese naam, zo u hoort. Ik ben geboren en getogen in Dokkum en studeerde in Utrecht en in Amsterdam.”

„Gij zijt een goedaardig man en ge hebt een recht bittere tijd gehad. Blijf deze nacht maar hier,” zegt Annemie, die in haar

gulle gastvrijheid ieder wel wil herbergen, die geen boze plannen smeedt.

Jacobus maakt geen plichtplegingen. Hij bedankt met een lachend gezicht en zegt, dat hij — wat hem belangt — maar al te graag logement zal nemen in deze vriendelijke pastorie.

Lodewijk en de kinderen komen opgetogen thuis. Coosje vooral komt niet uitgekakeld over de sneeuw- en ijspret, die hem nu wacht.

Annemie neemt zijn rode frisse wangen tussen haar handen en zegt: „Mijn Coosje, je bent het aardigste snappertje, dat je met ogen zien kunt, maar nu moet je kalmpjes aan doen, want we hebben bezoek.”

Lodewijk hoort in de keuken van de wonderlijke gast, die daar binnen bij het haardvuur een plaats heeft gevonden.

Aleid brengt de kaarsen binnen en maakt een *révérence* voor de vreemde jonkman.

Coosje leunt al spoedig tegen de knie van de reiziger en vraagt, waarom hij zijn pels aanhoudt bij het vuur.

Annemie vindt, dat kleine kinderen de waarheid zeggen en wil haar gast de dikke vacht van de schouders nemen. Hij lacht echter verlegen en houdt het ruige bekleedsel met bei zijn handen vast.

„Ik zou mezelf een lomp mens voelen, als ik me in zulk een voddig pak aan u zou vertonen.”

Annemie dringt niet verder aan, maar denkt aan het lijfgoed, dat nog hangt in de kasten. Tussen al het fluweel en de zijde zal toch wel een fatsoenlijk costuum te vinden zijn voor een toekomstige ambtsbroeder van haar man?

Een toekomstige ambtsbroeder? Het is zaak voorzichtig te zijn met rondzwerfende lieden, die onderdak vragen. Een monnikspij en een domineeskleed zijn vanouds al gewaden geweest, waarin schoeljes hun kwade praktijken uitoefenden.

Lodewijk weet wel raad. Hij begint met zijn gast een gesprek

over theologie en is al rap verwickeld in zo'n diepgaande discussie over Coccejanen en Voetianen, dat Coosje verveeld naar zijn silhouetten grijpt. Hij had rekening gemaakt op avontuurlijke reisverhalen en nu begint vader weer over de kerk.

Het avontuurlijke verhaal komt pas, als Coosje in zijn bedstede ligt en dat is maar goed ook, want het is een droevig verhaal, dat niet bestemd is voor kinderen.

Het is geen kluchtje, dat hier verhaald wordt. Het is de beschrijving van een lange gruwelijke lijdensnacht, een helletocht door kou en honger en vuur. Duizenden jongelieden zijn op die tocht bezweken en als door een Godswonder is Jacobus gered en door een boer uit het Westfaalse liefderijk opgenomen en verpleegd.

Annemie heeft goed gezien. Hij bekent, dat hij wat mank is, dewijl hij te vroeg getracht heeft zich op zijn bevroren voet naar huis te slepen.

Ach, wat had hij een verlangen gehad naar Dokkum, naar zijn moeder. Hij is er gekomen, lopend en rijdend.

„Ik heb gedroomd weer met haar zo vriendelijk bijeen te zijn, als ik nu bij u zit. Ze zou ook in de keuken geweest zijn, als ik thuiskwam, zoals u vanniddag. Zo had ik haar verlaten en . . .”

„Ze was niet meer?”

„Zij is feitelijk gestorven, omdat ze een gewond harte had,” zegt Jacobus en tranen lekken langzaam langs zijn vermagerde wangen. Ach, wat moet er veel gebeurd zijn, als een man schreit als een meisje.

En wat doet Aleid dan, dat engelachtige hartje? Zo groot is haar ontferming, dat ze opstaat en de vreemde soldaat op het voorhoofd kust.

„Rust zacht . . . broer,” fluistert ze en dan gaat ze naar bed. En wie zal lachen of het potsig vinden, dat het wezentje zo handelt? Ze vertolkt immers alleen de gevoelens en het medeleven van

zichzelf en van haar huisgenoten, als ze de gast op deze manier welterusten wenst.

Heeft Aleids handeling de zwerver verkwikt? Wanneer het dochtertje verdwenen is, staat hij op, rekt zich uit voor het knappende vuur en zegt: „Ik denk, dat Europa nu de langste tijd in de pekkel gezeten heeft. Ik verlang sterk om mijn studie weer op te vatten en mijn zotte angst voor sneeuw meester te worden. Ik wil weer preken als voorheen, toen ik een keer een dominee mocht vervangen.”

Toen hij een dominee mocht vervangen?

's Avonds laat – als de onverwachte gast te bed ligt in Duifje's vroegere bedstede – staat Annemie nog voor het raam en kijkt uit over de maanverlichte velden, waarop nu een dik-wollig sneeuwtapijt ligt. Ze houdt er van nog even te toeven, tot ze – wat kil geworden – in haar koesterende bed kan stappen.

Lodewijk heeft zijn slaapmuts al ver over de oren getrokken en vraagt brommerig, of Annemie van zins is een kou te vatten. Morgen zal hij zorgen, dat de blinden gesloten worden. De klok heeft al twaalf geslagen. „Is dat een tijd om te staan lodderogen bij het raam, sotje?”

Annemie verweert zich niet, maar ze dwingt Lodewijk, wiens afwerende rug reeds naar haar toegekeerd is, zich weer om te wenden.

„Lodewijk, ik heb een plan.”

„De plannen van mijn vrouw gelieven wel wat laat in de avond te komen,” klaagt dominee Voorhagen.

„Ze konden niet eerder boven komen,” pruilt Annemie en dan vervolgt ze: „Ik weet, dat je over je plichten als dominee nauwkeurig denkt, maar toch zou ik je aanraden je deze weken te laten vervangen door Jacobus.”

„Maar hoe, vrouw?”

Lodewijk is rechtop gaan zitten van schrik.

„De kansel afstaan aan een student? Ik zit als een beeld van verbazing.”

„Het is niet nodig dat hij de kansel opgaat,” zegt Annemieke schalks. „Jacobus kan op de plaats van de voorlezer staan.”

„Maar zal hij zich in staat bevinden de dienst te leiden?”

„Hij heeft toch gepreekt voor hij zulke duistere wegen bewandelde,” pleit Annemie. „Zou je menen, dat zijn sermoenen minder ernstig geworden waren?”

Ja en dan komt Annemie voor de dag met de achtergrond van haar verlangen.

Haar kinderen, en vooral Aleid gunt ze het zo, zullen nu hun uitstapje naar moei Luitje kunnen krijgen. De kinderen zullen zien en ervaren wat Europa's bevrijding voor het benarde Holland betekent.

„Ach mijn liefde, zulk een schok! Je bezorgt me een nacht zonder slaap,” klaagt Lodewijk met een licht verwijt in zijn stem. „Je gedachten zijn edel, maar hoe eenzaam zul je achterblijven met Kerstmis.”

Annemarie antwoordt niet meer.

„Met de slaap van mijn heer gemaal zal het wel loslopen,” denkt ze geamuseerd, als ze na een half uur zijn stevige geronk hoort. Maar zelf keert en wendt ze zich, pakt de reiszak van Aleid in en uit, doet een steekje aan de spulletjes van Coosje en neemt zich voor haar eigen reiszak te borduren met een „bon voyage”. Ze zag dat eens staan op de bagage van een nufje.

„Bon voyage — bon voyage,” herhaalt ze. „De tijd is voorbij van het na-apen van Franse zeden en het gebruik van vreemde woorden. „Goede reis” zal er op staan. „Goede reis”, in zuiver Hollands.”

En al bordurend slaapt ze in.

HOOFDSTUK XXV

Wanneer het dominees-echtpaar 's morgens opstaat, vindt het 't huis al in rep en roer. Jacobus is zijn strijd tegen zijn sneeuwangst begonnen.

Hij is nog in het schemerdonker in de hof gegaan en heeft me daar een witte gendarme neergezet! Coosje danst er omheen van pret en juicht: „Is hij niet de aardigste sneeuwpop, die je met ogen zien kunt? Het is een gendarme en geen knoop ontbreekt er aan zijn frak. Zijn bandelier heeft hij om, kijk maar!” Lodewijk bekijkt de pop en vindt, dat die er beter uitziet dan de haveloze soldaten van Bonaparte. Hij belooft Coosje nog een steek ook. Hij zal in 't ronde zien, of er nog zo'n oude staatsiemuts ligt bij opa's kleren.

Aleid heeft de tafel al in orde. Ze heeft moeten dekken bij kaarslicht en de kaarsen blijven roekeloos branden tijdens de maaltijd. „Om te komen waar ik wezen wil. . . .” begint Lodewijk. En dan brengt die ondeugende dominee het plan van zijn vrouw te berde, alsof het 't zijne is.

Ach, wat is vader begonnen. Coosje, die zijn eerste tocht per diligence in 't verschiet ziet, laat van pure blijdschap de goudreinetten in het vuur verbranden. Sissend en spetterend druipt het costelijke vocht over de haardplaat en Simone vlucht verschrikt weg.

Vader en zijn gast verdiepen zich samen in het plan. Jacobus is bereid zijn proeve van bekwaamheid af te leggen ten aanhoren van het domineesgezin.

„Ik zal je beluisteren op zuiverheid van leer,” zegt Lodewijk plagend, „want een herder kan zijn kudde niet achterlaten aan een leidsman, die dwalingen verkondigt.”

Maar eilieve, die Aleid, dat moederszotje. Als ze in het kille morgenlicht moeder helpt in de keuken en de boerenkoolbladen

afrist, die nu eindelijk eetbaar zijn, omdat de vorst er over is gegaan, bekent ze schuchter en verlegen, dat ze veel liever Kerstfeest zou vieren in de pastorie.

„Zoals vanmorgen, maar dan met meer kaarsen! Jacobus is er nu ook. Ik blijf liever bij u, moeder. We zullen zo vriendelijk bijeen zijn.”

„Ik had staat gemaakt op je blijdschap, Aleid,” zegt Annemie. „Zo'n jong lammetje moet van haar stuk raken, als ze op reis mag. En denk eens aan moi Luitje. Ze heeft kind noch kraai op de wereld. Zij wil ook wel eens een kerstmaal brouwen voor iemand anders dan haar man.”

„En Aleid doet er een vrijer op net als onze Geziena,” roept Coosje, die schandelijk voor luistervink gespeeld heeft.

Maar nu wordt moeder heel boos. Haar zachte hand, die niet gewend is te kastijden, geeft het parmantige kereltje zulk een oorveeg, dat hij krijtend zijn toevlucht zoekt bij zijn cavalier van sneeuw.

Hoe kan hij ook weten, dat in die bestraffing al moeders zorg om Aleids toekomst gecalculeerd is?

Hij droogt zijn tranen weer, als zijn pop getooid wordt met een zwart vilten steek, die alleen wat vervreten is door de mot.

Lang kan hij niet genieten van zijn aanwinst. Hij mag met vader en Jacobus mee naar de boerenhoeven om de kerklidmaten te noden voor een extra kerkdienst in 't midden van de week.

Dominee Voorhagen is slim. Mocht het geestelijk voedsel niet meer zijn dan slappe melkkost, dan zullen de lieden moeten erkennen, dat het maar een toegift was.

De boeren zijn middelerwijl wel te vinden voor een tussentijds sermoen van een vreemd predikheer en zoveel besognes hebben ze niet, nu hun magere bouwgronden bevroren liggen en het vee op stal staat.

De afstanden zijn niet licht te tellen, maar de sneeuw maakt, dat

de vlugge arren langs de wegen kunnen glijden en de tochten plezier-rijderijen worden.

Zo vindt Jacobus een volle kerk tegenover zich en hij hoeft dus zijn predicatie niet voor lege banken te houden.

Dominee zit voor het eerst van zijn leven in de kerkebank naast zijn vrouw. Als twee minzieke gelieven houden ze de handen ondeugend ineengestremgeld in Annemie's mofje van beverbont, dat tussen hen in ligt.

Annemie's gedachten dwalen ver terug naar het gebouw in de Domstad, waar de handen elkaar voor 't eerst vonden in een onstuimige greep.

Rustiger houden ze elkaar nu vast, rustig maar niet achteloos. Een mateloze harmonie is er tussen deze twee mensen gegroeid. Annemie's blikken glijden naar Aleid, die aan de andere kant naast haar zit. Wat ziet ze er lief uit in haar wijde rok met het getailleerde lijfje van bruin fluweel, dat gebiesd is met wit veterband. Tot diep in de nacht zijn ze bezig geweest haar garderobe zo te maken, dat ze toonbaar is in de „bewoonde wereld”.

En Annemarie heeft met voorbedachten rade gezorgd, dat de groen-velours kaper, waarop de fazantenveer, afkomstig van boer Puntigs erf, zo fleurig pronkt, haar gezichtje half verborgen houdt in een milde schaduw.

Wanneer Aleid met een plotselinge wending zijwaarts kijkt om moeder haar loddereindoosje te presenteren, kijkt Annemie als betrappt voor zich. Ze maakt gebruik van het reuksponsje, vouwt haar handen in haar schoot en zet zich tot luisteren.

Na de lange voorafgaande liturgie van zingen, bidden en wetlezen, die zelfs in deze doordeweekse dienst niet achterwege mag blijven, leest de jonge theologant zijn tekst:

„Ende of ik al schoon wandelde in een duister dal, zo vreze ik geen ongeluk, want Gij zijt met mij. Uwen stok ende staf vertroosten mij.

Het goede ende de barmhartigheid zullen mij volgen mijn leven

lang, ende ik zal blijven in 't Huis des Heeren altoos”

Er twinkelt een lichte spot in de ogen van de oudere ervaren dominee. Dat zijn zo de bewogen teksten, die de jonge studenten bij voorkeur nemen. Veel dramatiek, veel pathos en weinig levenservaring. Dat zal wel blijken als hij gaat opdreunen alles, wat hij gevonden heeft in de dikke perkamenten, die schuil gaan achter het saaien gordijn van de boekenkast, waarvoor zijn vrouw één der meubels uit haar groene kamer verkwanselde.

Zacht wat! Lodewijk vergeet, dat hier voor hem staat een modern jongmens, die al met volle teugen gedronken heeft van de alsem van het leven.

Heeft hij zich niet uitzinnig van doodsangst vastgeklemd aan een paardekadaver, als de kozakken-horden naderden en is hij niet versteend van de dodelijkste kou gekropen door een zwarte nacht van honger en helleled? Bloed en tranen zijn z'n deel geweest.

Of ik al schoon wandelde in een duister dal . . . in een dal der schaduwen des doods . . . Hij is er door gegaan . . . O, mijn God, hij is er door gegaan en daarom boeit en begeestert zijn bezielde preek de mensen.

En Lodewijk? Hij begrauwt en verfoeit het duiveltje van jaloersheid dat hem het een en ander wil inblazen. Gaat het hier om de Heiland of om de eer van dominee Voorhagen? Hij overwint zichzelf en schudt Jacobus lang en veelzeggend de hand, wanneer deze van de kansel afkreupelt.

En weer in de pastorie gekomen, legt hij zijn handen op de schouders van de tengere jonkman en zegt:

„Het waren niet alleen stichtelijke woorden, Jacobus. Het was vanavond hartewerk. Ik laat je in het volste vertrouwen mijn plaats innemen. Slechts één kwaad ding vreze ik: dat mijn schapen de brui van mij zullen krijgen na jouw magistrale sermoenen. Je zult het ver brengen, als je je studies beëindigd hebt. Voor jou later geen plaatsje op de Veluwe.”

Jacobus heft zijn vinger op en zegt: „Het komt me voor, dat er dominees zijn, die vrijwillig een plaats zoeken ver van de fijne wereld. Wie weet, wat ze voor hebben boven de lefdominees van de grote plaatsen.”

De dagen gaan nu snel voorbij in de besognes voor de reis. Annemie's mofje van beverbont is opnieuw gevoerd. Moge het al niet zo goed passen bij Aleids nieuwe betreste pakje, haar handen zullen warm blijven in de onverwarmde reiskoets.

Coosje is voor 't eerst in de lange broek gegaan. Hij wordt geplaagd, omdat hij ieder ogenblik bezig is zijn hielen te bekijken in de grote voorname spiegel, die ook al uit grootvaders huis afkomstig is.

Moeder heeft een hesje gemaakt van groenig astrakan, dat met paarlemoerknoppen is versierd en hij heeft een warme muts op van het konijnenvel van Truutje, zijn liefste konijn, dat doodgebeten werd door Reinaart de Vos, dat geniepige dier.

Lodewijk heeft zich zowaar vader Van Batenburgs handmof laten opdringen.

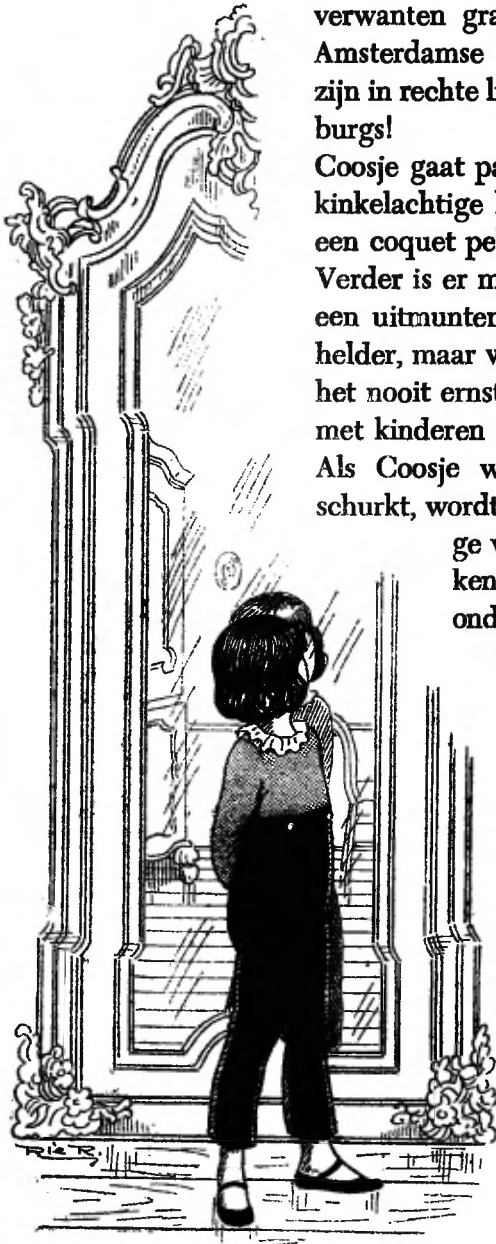
„Mijn lieve man,” zegt Annemie, „bedenk dat de tijden moderner zijn. Een dominee mag heel wat meer pronkerij dragen dan vroeger.”

Ach ja, de tijden zijn veranderd. Dat merken ze, wanneer ze na de lange vermoeiende reis in de overvolle hotsende koets in Amsterdam arriveren.

Als ze soms denken, dat ze een fraai groepje vormen? Coosje wordt op het kleine eindje, dat ze moeten lopen naar moei Luitje's huis, al uitgejouwd voor boerenschelm, omdat zijn astrakan wat te dik is voor een hesje en moei Luitje vraagt rap, of ze de handmof van haar neef zal overnemen.

Want zij weet — wat Lodewijk niet weten kan — dat de herenmoffen heel wat van model veranderd zijn, sedert deze in de kamfer geborgen werd.

Aleids pakje kan genade vinden in de ogen van de moei, die haar

verwanten graag wil presenteren in haar Amsterdamse kennissenkring. Ja zeker, ze zijn in rechte lijn familie van de Van Batenburgs!

Coosje gaat pas weer de straat op, als zijn kinkelachtige hesje beschermd wordt door een coquet pelerientje.

Verder is er maar één roep: Moei Luitje is een uitmuntende vrouw. Ze is overdreven helder, maar wat wil je van een vrouw, die het nooit ernstig druk heeft, omdat ze niet met kinderen gezegend is?

Als Coosje wat slaperig wordt en zich schurkt, wordt hij door Aaltje, de gediens-
tige van moei Luitje, naar de keu-
ken gesleept en moet dan zijn
ondoordachte gekrab boeten met
een warm zeepsopbad.

Moei Luitje had geen zin om de tocht in de diligence te betalen met een onrein springertje, dat mee gehipt was uit het voetenstro.

Coosje protesteert huilerig en zegt, dat hij zonder vreugde zal blijven, zolang hij niet terug mag naar zijn moeder. Maar als hij de volgende morgen wakker wordt en ziet, dat er dikke witte bloemen op de vensterruit staan, is zijn misnoegdheid verdwenen. Dan

glijpt hij in zijn moltonnen hantsop uit het massieve ledikant — dat naar nieuwerwetse trant geen ombouw meer draagt — en bewasemt de korstige ruit, tot er een schoon kijkgaatje ontstaan is en juicht, dat er al jongens op het ijs van de grachten lopen.

„We hebben toch geen ijzers, engellief,” zegt Aleid slaperig en ze duwt haar neusje weer vlug onder de donzen deken.

Geen ijzers — tante Luitje weet raad. IJspret moeten de jongelieden hebben. Haar eigen ijzers zullen Aleid wel passen — ze heeft nooit op grote voet geleefd — en voor Coosje worden er een paar doorlopers gekocht in een ijzerwinkel in de Kalverstraat, die zijn luiken al vroeg geopend heeft.

Ach, wat genieten de jongelui. Ze zwieren samen aan een bezemsteel over de gracht voor het huis en Luitje en haar man kijken toe, met Lodewijk.

Luitje haalt herinneringen op over de winter, toen Annemarie en zijzelf de schaatsen onderbonden en wegzwierden over de spiegelgladde baan.

„Het edelste van je jaren is nu voorbij, Luit. Je zoudt geen jonkertje meer achter je aankrijgen,” plaagt Martijn Bontekoe.

Moei Luitje kijkt bestraffend naar haar man en het hoofdschudden is zo veelbetekenend. Als de spiegel het niet verklapt had, zou deze woordenloze berisping zijn voorbijgegaan aan Lodewijk. Nu begrijpt hij het en hij is er bezeerd door, dat ze denken aan het pokdalig gezichtje van zijn dochttertje.

Jeugd alleen is niet voldoende om kans te maken op de baan.

Voorlopig lijdt Aleid er niet onder, dat er geen jong volk voor haar opdaagt. Ze zwiert met Coosje langs de baan. De buitenkinderen genieten bovenmate van het fleurige schouwspel van de „kermesse d’hiver” op het ijs. Een kermis, waarop het dubbel feest is, omdat de costelijke kleuren van de Nederlandse vlag, overschaduwd door het warme Oranje, weer vrij en frank wapperen mogen.

Een onvergetelijke dag wordt het voor de Veluwse logé's.

Aleid, die gewend is op sloten en plassen te krabbelen, kan nu zwieren over de grachten en als de duisternis al vroeg gevallen is en flakkerende toortsen zich spiegelen in het gladde ijs en het festijn verlichten, dan krabbelt Coosje met zijn doorlopers tegen de grachtwal op.

Verongelijkt leunt hij op de bezemsteel, waaraan ze samen gereden hebben en die Aleid nu verruild heeft voor een heel wat langere stok, waaraan tien tot twintig jongelui zwieren.

Links - rechts, links - rechts . . . Wangen als appelbloesiel en tintelende ogen, zwierende rokken en fluwelen kapertjes, die op de rug hangen, alleen nog vastgehouden door de zijden keelbinders.

Er volgt een gemeenschappelijke dronk in de koek- en zoopjes-tent, anijsmelk of een kop erwtensoep, wat je maar wilt. Er is wel een zitje voor de deerntjes op de gekantelde tonnetjes.

Coosje heeft een tocht naar huis gemaakt en een tarweboterham van zijn moei losgeklopt. Hij mag hem uit de vuist opeten, als hij Aleid dan maar gaat waarschuwen, dat het avondmaal klaarstaat. Op schoenen met sokken schuifelt hij nu over het ijs in de richting van het kraampje, waar hij zijn zus heeft ontdekt.

„Aleid, je moet altemet je schaatsen afbinden. Moei heeft het maal klaar. Er komt een poffert van twee ponden meel met corinten op tafel.”

In al de beuzelingen, die de jongelui onder elkaar wisselen, gaat het magere stemmetje van Coosje verloren. Coosje is een vasthoudende jongen. Hij dringt nader en eilieve, wat ziet hij daar? Wat jongvolk stoeit om Aleid en één van hen buigt het hoofd van zijn zusje achterover en drukt een kus op haar frisse jonge mond. Hij laat die „zoen met ere” vergezeld gaan van een kwinkslag, waar al het jongvolk om schatert. Jammer, dat Coosje niet horen kan wat hij zei. Hij had er Aleid duchtig mee kunnen plagen thuis.

Maar Aleid zelf neemt geen deel aan de jool. Ze is opgesprongen zonder aan haar schaatsen te denken. Ze valt languit en Coosje snelt toe om haar te helpen. In het nieuwe lachtumult dat ontstaat, roept Coosje: „Ik wil je helpen, ik wil je helpen.”

Het parmantige kereltje helpt zijn zuster op de been, maar eilieve, wat een onaardige streek van haar. Met grote vlugge slagen wiekt ze zo rap naar de kant, dat Coosje van de haast, die hij maakt om haar te volgen, ook op zijn zitvlak belandt.

Zo'n lompe zus! Hij krabbelt op en denkt aan het gezicht, dat ze zal zetten, als hij haar het kluchtje verhaalt, dat hij met eigen ogen op het ijs gezien heeft. Een handvol gepofte kastanjes zal het haar kosten om zijn stilzwijgen te kopen.

Maar ach, wat ongeluk is zijn zusje overkomen? Haar stem is zo dof en zo kleurloos en Coosje hoort met ontzetting, dat de stem van zijn altoos vrolijk zusje in een snik breekt.

„Kom Coosje.”

Coosje is zijn kastanjes en zijn chantage-plannen vergeten. Stil en gedwee draagt hij naast Aleid de schaatsen en probeert haar op onbeholpen manier zijn deernis te tonen.

„Je bent een braaf meidje, Aleid. Hebben ze je geplaagd?”

Het zusje antwoordt niet, maar thuisgekomen is ze nog niet over het zeer heen. Stil en zwijgend zit ze aan tafel.

Verschrikt informeert moei Luitje naar de reden van haar plotselinge neerslachtigheid.

„Het bevalt me hier genoeg,” zegt Aleid eenvoudig, „maar ik verlang naar mijn moeder.”

Doch dit antwoord lust de brave vrouw niet. Het wekt geen meelij in de kinderloze moei, die toch zo haar best heeft gedaan en alle blommertjes buiten heeft gezet om deze dagen tot een waar feest te maken.

Ze bezweert Lodewijk, dat hij toch niet tobben moet over het zogenaamde heimwee van zijn dochttertje. Wat was dat voor een moederszotje, dat na een middag van zoveel pret naar huis komt

als een doodbidder en dan maar zegt, dat ze naar huis verlangt? Ze wilde er zich niet mee bemoeien, maar Aleids blijk van broosheid is een gevolg van de linkse opvoeding op de Veluwe. Als ze in de wereld kwamen, bleken ze opgetrokken te zijn als weke hartjes.

„Wanneer ze in de wereld komen, redden ze zich wel,” zegt Lodewijk en hij kijkt naar het fiere portret van zijn dochter Geziena, dat moei Luitje heeft laten schilderen.

Terwijl moei Luitje en haar vader redekavelen, staat Aleid voor de spiegel en bekijkt zich aandachtig. Ze bekijkt met een koele onderzoekende blik haar vale geschonden gezichtje en maakt haar rekening op. Ze schouwt in de donkere ogen, die verduisterd zijn door tranen en bijt de gave witte tanden diep in de helrode lippen, die als een wond zijn.

Aleid heeft ontdekt, wat de haren al wisten. Als een doodsklok luidt de roep van de jongen in haar gemartelde hoofdje: „Al ben je dan mottig, ik kijk niet op een zoen.”

Ze heeft het stadse jongvolk ten spot gestrekt.

Moe en gehavend kruipt ze naast Coosje en vlijt zich koud en verkleumd tegen zijn koesterende warmte. Hij wordt er wakker van en voelt met zijn warme hand langs het gezicht van zijn zus.

„Leid . . . een zoen . . . is dat zo erg? Ik hebbe het wel gezien, Leid.”

„Zwijg stille, jongske,” zegt Aleid en ze vindt troost in de armen van het broertje, die haar vast en warm omstrengelen.

Laat in de avond wordt haar gezichtje nog eens belicht door een omhooggehouden kaars. Nu bekijkt moei Luitje het gezichtje aandachtig. De wimperloze oogleden zijn geloken. In de slaap nog droef trekt de mond wat nerveus.

Nu de dromerige ogen, die het gezichtje beheersen, verborgen zijn, heeft Aleid geen ander sieraad dan haar zijige krullen, die om het gezichtje kringelen en moei Luitje's geborduurde kussen bedekken.

Hoofdschuddend zoekt moei Luitje haar legerstede op. Mocht het kind morgen nog last van haar heimwee hebben, ze zal niet meer weerstreven.

„Verlang je nog zo naar je moeder, mijn hartje?” vraagt Lodewijk de volgende dag.

Aleid antwoordt niet, maar Lodewijk heeft geen woorden nodig. Eén blik op haar stille bleke gezichtje is hem wel voldoende. Hij gaat informaties nemen, of er nog plaats zal zijn in de reiskoetse en hij komt terug met een opgeruimd gezicht en goede tijding.

„De fortuin is met je, Aleid. Berg je spulletjes maar weer in je reiszak. In de namiddag reizen we af.”

„Er wordt korte expeditie gemaakt met je vertrek,” broemt moei Luitje. „Is er somwijlen haast bij?”

Ze voelt zich wat verongelijkt, nu de Veluwse gasten zo haastig gaan pakken en rommelen om haar warme gastvrije huis te ontvluchten. Alleen Coosje kijkt met hunkerende blikken naar de ijspret op de gracht en betreurt de zoen, die — daar is hij zeker van — de schuld is van dit overhaaste vertrek.

Maar dat is een geheim, dat hij bewaart in zijn trouwe hartje, want op de een of andere manier begrijpt hij, dat hij daar maar niet over moet praten.

HOOFDSTUK XXVI

Het wordt een vermoeiende tocht in de overvolle diligence. Deze reize geen slaperige gemelijke reizigers, die schurkend en snurkend bijeen hokken.

Lodewijk denkt aan de trekvaart-tocht, waarop hij zijn Amieke voor de eerste maal ontmoette en glimlacht.

Mensen zijn als kinderen. Ze willen de kleine ongemakken van

het leven nog wel op de koop toe nemen, als ze maar een pretje in 't vet hebben.

Hij heeft ook weer genoeg zelfcritiek om te bekennen, dat het met hem niet anders gesteld is. Hij zit gekneld tussen de zijbank en een buitenman, die het nodig oordeelt een mand met een vette eend voor het oudejaarsavondmaal op zijn knieën geklemd te houden.

Wat ongerief? Och, hij is in de fleurigste stemming, omdat hij naar zijn Amieke gaat. Wat zal ze een ogen opzetten.

De eend, onbewust van het wrede doel waarmee hij vervoerd wordt, steekt zijn kop boos uit de mand en probeert uit te kwaken boven het posthoorngeschal en hoevengekletter. Het gekwaak, waar aanvankelijk om gelachen wordt, brengt de gesprekken der reizigers weer op het terrein van de oudejaarsavond-legende, die zegt dat de dieren spreken kunnen in de laatste uren van het jaar.

Lodewijk kijkt naar het slapende Coosje, dat tussen zijn knieën een plaatsje vond en al lang is weggezakt op het mufte voetstro. Het is maar goed dat hij al de gruwelverhalen niet hoort van mensen, die door de dieren hun dood hoorden voorspellen op Sylvesteravond.

Aleid is al te wijs om zich schrik aan te laten jagen door spookhistoriën. Haar gedachten zijn trouwens ver weg. Verontrust kijkt Lodewijk naar het stille bleke gezichtje met de droeve ogen. Hij had er staat op gemaakt, dat ze zou opluiken, als de terugtocht aanvaard werd.

Hij legt de hand op de knie van zijn dochter en vraagt, of ze zich altemet wel goed voelt.

„Wat hoofdpijn,” zegt Aleid en de buitenman grapt: „Dat is gebruikelijk, joffer, in een reiskoffer, die blauw ziet van de rook. Maar ik kan je in dezen niet van dienst zijn. Sla een buitenman eens het pijpje uit de baard. Wat blijft er dan van hem over?”

Diep in de ochtend komen ze langs de streek, waar ze wonen en

waar ze afgezet worden. Er is nu geen vlugge ar om hen thuis te brengen. Bepakt en gezakt lopen ze dicht aaneen gedrukt over de hardbevoren paadjes en duiken huiverend in hun kragen.

Maar de snerpend koude wind blaast door het dikste duffel, laat staan door de vlossige wollen stoffen van de pastoriebewoners. „Ik verlang sterk me even te warmen, kinderen,” zegt vader, als ze een boerenhoeve passeren.

Aleid protesteert zwakjes: ze wil zo gauw mogelijk bij moeder zijn. Maar Lodewijk zegt, dat ze ook eens een beetje rekening moet houden met een oude stramme dominee.

Maar eilieve, de oude stramme dominee gunt zich amper de tijd om zijn warme dronk te nemen. Hij hoort daar namelijk, dat de oude boer Puntig een beslag¹⁾ heeft gekregen en dat er met smart op hem gewacht wordt. Zo'n jonkman mag dan zijn woordje costelijk kunnen plaatsen, hij heeft niet genoeg levenservaring om een neergeveld mens met woorden te kunnen schragen.

Voor Aleid en Coosje betekent het winst. Die worden nu, lekker ingestopt, met bagage en al in een duwslede naar huis gebracht. De boerin heeft gezorgd voor een warme stoof onder de paarde-deken.

Joffer Aleid zag er maar pierig uit!

Harm, de zoon van de boer, duwt de slede, waaruit Coosje al gauw weer losgebroken is. Hij wil zich niet laten duwen als een verwende joffer. Ze zijn nu op een weg gekomen, die glad en glibberig is en glijdend begeleidt hij de hemelsblauw geverfde slede.

Zodra de pastorie in zicht komt, wil hij naar huis hollen, maar Aleid houdt hem tegen.

„Zacht wat, Coosje,” maant ze, „het is je toch bekend hoe gauw moeder van haar stuk raakt, als ze schrikt. Wat zal ze opkijken, als we zo ineens voor de deur staan.”

1) beroerte

Gelukkig komt Jacobus de stoet tegen en in kort overleg wordt besloten dat hij Annemie zal voorbereiden op de vroegtijdige terugkomst van de huisgenoten.

Hij keert terug en hij roept lachend, dat de joffer nu eens moest horen, hoe sterk de Veluwse pastorie trok. Nog geen week hebben de verwende sotjes het daar in de hoofdstad kunnen harden. Daar kwam heel de familie met hangende pootjes terug.

„Welkom, hartelijk welkom. Maar waar is vader?” roept Annemarie, als ze schreiend van aandoening haar kinderen in haar armen sluit.

„Vader wilde maar liever in Amsterdam blijven,” schertst Coosje, maar Aleid schudt het hoofd.

„Dat stoute Coosje heeft altijd wat potsigs,” zegt ze. „Vader is ook al in het dorp. Hij zal heel gauw hier zijn.”

Eilieve, wat is Annemie blij. Wie kan ook weten, hoe bitter het zoete kerstmaal smaakte, dat gebrouwen werd voor haar en Jacobus alleen. Bitter, ja bitter als gal was het en ze wil het nu wel weten ook.

Maar het Sylvester-avondmaal zal nu het feest van de thuiskomst worden.

Moeder Annemie heeft geen tijd om te luisteren, hoe de reis en de logeerpertij verlopen zijn. Jacobus, die maar van zijn voorgenomen wandeling afgezien heeft, zorgt voor het vuur en schuift een stoel bij voor Aleid, die er nog zo kouwelijk uitziet.

Maar Aleid zegt, dat ze niet verkleumd is en ze is nog geen half uur in huis, wanneer ze haar besognes al heeft. Ze plukt een paar kippen, die als een kerstgeschenk naar de pastorie gezonden werden.

Annemie mengt en kneedt het deeg en snijdt de sukade en als Lodewijk thuiskomt en haar vangt in zijn warme omhelzing, steken twee glibberige bakkershanden ver achter zijn deftige weggesneden fluwelen jas.

„Mijn Amieke . . . ach mijn Amieke . . .”

Annemie worstelt zich, verlegen als een jong meisje, uit de omhelzing en zegt plagend, dat hij er om moet denken, dat Aleid er ook is.

Aleid! Ja, nu staat ze in de volle belangstelling. Vader vertelt van haar plotseling heimwee na de danige ijspret, die ze gehad hebben.

Moeder kijkt haar dochtertje onderzoekend aan. Ze laat zich niet als vader met een kluitje in het riet sturen. Ze stelt ook geen vragen. Neen, maar terwijl ze bezig is met koken en smoren in de hete keuken, bespiedt ze het dochtertje van terzijde en als ze ziet, dat Aleid even met een mutsenband in haar ooghoek drukt, weet ze dat het geen heimwee is, dat haar kind terugdreef.

Dan zinspeelt moeder tactvol niet meer op de terugkeer van de haren. Ze praat alleen over haar eigen verlatenheid met Kerstmis. „Jacobus is mij als gast genoeg bevallen,” zegt ze. „Hij was een goed en trouw gezelschap. Hij heeft vader en jullie vervangen. Hij heeft me in de slee naar de kerk geduwd. Hij heeft water gepompt en het zware brooddeeg gekneed. . . .”

Ze pauzeert en schept een paar koppen heldergele kippebouillon uit de pan en zegt, dat Aleid voor de keukendeur moet gaan staan om nieuwsgierige indringers de weg te versperren. De kooksters hebben een schreefje voor en moeten proeven of het kooksel goed is.

„’t Smaakt me nu nog beter dan vanavond laat,” babbelt moeder. „Na het bord kippesoep komt dan nog het wild en de rode kool en al dat goedje ligt me als een steen in de maag.”

Ach, al die woorden! Moeder Annemie krijgt het benauwd van al haar gepraat in die hete keuken, maar het is immers niet van belang wat moeder schaadt! Moeder wil babbelen en moet babbelen om haar Aleid gelegenheid te geven zich te herstellen. „Ach mijn hartje, wat was ik blij, dat jullie terugkeerden. Jullie zijn me zo lief en ik heb jou zo nodig. Ik zou het niet buiten je kunnen stellen.”

Ziezo, nu is Annemie waar ze wezen wil. Ze zorgt er voor tegen Aleids rug te praten, maar als ze ziet hoe die rug even ineenkrimpt en een nauw bedwongen snik uit Aleids mond snokt, gooit ze alle strategie over boord. Ze keert haar kind met een ruk naar zich toe en sluit het witgemutste kopje in haar armen.

„Mijn engellief, mijn soete hartje. . . .”

Coosje gooit dan weer roet in het eten. Coosje, die oneerlijke handelingen in de keuken vermoedt en spiedt, of hij zijn moeder geen boutje kan afzetten, kan niet door de bewasemde ruit kijken en rukt daarom de deur maar open.

Hij smijt zijn klompen uit en raast, dat hij zich eerst moet warmen, dat zijn handen zo koud zijn als. . . .

Hij vergeet van schrik in 't rond te snuffelen. Hij ziet Aleid snikken in moeders omhelzing en hij kruipt zonder iets te zeggen op het krukje naast het fornuis.

„Ik vind mij genoodzaakt Aleid naar bedde te sturen,” zegt moeder. „Ze heeft hoofdpijn en ze moet toch voor Sylvesteravond weer beter zijn, anders zou ze ook niet ter kerke kunnen gaan.” Terwijl moeder haar dochter warm toedekt in haar bedstede en wat stenen uit de oven aan haar voeten legt, strijdt Coosje een moeilijke strijd. Hij is nooit een klikspaan geweest. Al de waereld kan dat getuigen, maar moet hij zijn moeder niet inlichten over de ware aard van Aleids verdriet?

Hij heeft het niet gemakkelijk, dat Coosje. Hij vergeet zelfs het deksel van de pan te lichten om te kijken naar het goudbruine wildbraad, waarvan je toch geen flientertje kunt afplukken, zonder dat moeder het merkt.

Moeder ziet met één oogopslag, dat ook haar jongen bezig is zich te laten betrekken in de dompige sfeer van Aleids verdriet. „Zo,” zegt ze, „en nu gaan we eens over jou praten. Je hebt het niet alleen koud, Coosje. Je hebt ook honger. Je wilt weten, of moeder de oudejaarsavondpot wel goed brouwt. Wat zal er van je gading zijn? Een verse corintenboterham of een prikje vlees?”

En Coosje versmaadt voor het eerst in zijn leven een warm hapje. „Straks wil ik wat hebben, moeder. Ik wil u eerst wat zeggen over onze Aleid. Ze huilt niet, omdat haar hoofd zeer doet. Ze is . . . ze heeft schaatsengereden en toen . . . en toen heeft een jongen haar gezoend.”

Een ogenblik is het of moeders broze hart stilstaat van schrik. Hoe kan ze ook weten, of de dolle ijspret met de luchtige eerste zoen geen inleiding geweest is tot een ernstig avontuur, waarbij haar schuldeloos onwetend dochtertje zo gehavend is, dat ze zichzelf niet meer kan hervinden?

Dan herstelt ze zich weer. Ze kent de Hollandse degelijkheid van moei Luitje, die een wildvreemd cousientje heus geen uren van huis zal laten zwerven, zonder gechaperonneerd te worden.

„Ach Coosje,” grapt ze vrolijk. „Zo'n kusje op het ijs met ere, zal niemand deren.”

Nu Coosje geen geloof vindt, stampt hij overtuigend op de grond. „Ze heeft schaatsengereden met ander jongvolk . . . aan een lange stok . . . en later in het tentje heeft een jongen haar gezoend en hij riep ook wat en toen . . . toen kreet onze Aleid.” Annemie voelt zich niet helemaal gerust. Een kus . . . een enkele kus kon haar dochtertje toch niet zo van haar stuk doen geraken. Heeft de een of andere Amsterdamse schelm haar met vuilbekkerij aangerand?

Coosje wordt na zijn biecht weer bepaald bij het materiële. Hij kan zijn keus niet maken tussen een boutje en een boterham met corinten en krijgt van moeder allebei.

Met zijn kousevoeten in de oven vraagt hij zijn moeder al kluiwend, of ze altemet wil zwiigen over zijn gebabbel.

Moeder vindt tijd wat vuur aan te leggen in haar groene kamer. „Het vertrek wordt zo weinig gebruikt, dat het er schimmelig riekt,” zegt ze verontschuldiging tegen haar huisgenoten.

Maar als ze Aleid, laat in de namiddag, gewekt heeft, gaat ze, nadat ze haar wat heeft laten eten, naar de groene kamer.

Niemand volgt haar daarheen. Niemand. . . . behalve Aleid, die moeder zocht omdat ze haar nodig had.

„Wat toeft u hier, moederlief?”

„Sylvesteravond brengt herinneringen mee, Aleid. Ik vind hier de spulletjes van je zusjes en je broertje, die zo jong van ons heengingen. Eilieve, welk een treurige dagen. Jij herstelde van de kwade ziekte en daarom ben je me dierbaarder dan mijn leven.”

„Misschien waren de anderen gelukkiger dan ik, moeder,” zegt Aleid met gesmoorde stem.

Nu weet moeder wat de reden is van Aleids verdriet. Ze zet zich in de kostbare armstoel en Aleid zinkt bij haar neer op de grond.

„Moederlief, waarom, moederlief. . . . waarom?”

Moeder zwijgt en streelt de haren en luistert naar de schorre biecht van haar kind. Ach, de wreedheid van die Amsterdamse schelm. Die heeft haar kind doen weten, hoe de wereld haar ziet. Annemie vindt geen milde troostwoorden. Ze zou kunnen zeggen, dat de kwade ziekte veel mensen pokdalig het leven instuurt. Aleids gezichtje is meer geschonden dan dat van de meesten van hen en hier geldt het niet, dat gedeelde smart halve smart is.

De moeder neemt de handen van haar dochttertje en zegt, dat ze deze doorn in het vlees moet leren dragen. Vader en moeder hebben haar de weg gewezen en de Heiland heeft gezegd, dat Zijn last licht is.

Aleid kalmeert. Het snikken wordt minder. Haar hoofd, dat ze in wanhopig geschrei had verborgen in moeders schoot, leunt nu tegen Annemie's knie. Haar handen zijn nog als in gebed samengevouwen.

„Voor dit ogenblik is de storm gelegd,” denkt moeder, „maar hij zal weer opsteken. Hoevele malen zal ze met dit fijngevoelige kind de aanvallen van vertwijfeling moeten uitvechten?”

De schemer valt, het vuur verlicht zwak het damasten behang.

„Het is hier leeg,” zegt Aleid. „Leeg en mooi.”

En om het kind af te leiden van haar eigen verdriet, geeft Annemie haar geheim prijs. Het geheim van de sierlijke kamer, die stuk voor stuk haar kostbare inhoud moest afstaan voor de behoeften van het gezin.

„Met het eerste stuk betaalde ik de grafsteen voor je broertjes en zusje, die tegelijk met jou ziek werden. Jij had al zo wel kunnen sterven en . . .”

„En ik lééf, mijn alderliefstste moeder en ik vestig alleen de blik op de zwarte dingen van het leven. Fij toch!”

„En jij leeft, mijn engellief,” zegt Annemie en ze drukt haar kind nog eens warm in haar omhelzing.

Aleid springt op en zegt, dat ze nu rap naar de keuken moet.

„Van lanterfantten komt het Sylvestermaal niet op tafel en we moeten ons nog wat opknappen ook.”

„Verpoos u hier nog wat, moederlief.”

Annemarie toeft nog even in haar geliefde Hepplewhite-stoel. Ach, welk een schok moest ze vandaag doorstaan. Nu haar kind weggegaan is, houdt ze haar masker niet langer voor. Een traan lekt langs haar wangen. Ze vouwt de handen en zendt naar haar Heiland een woordenloos gebed.

Het „ach waarom?” van haar dochttertje klimt nu op in haar eigen hart. Ze geeft het door aan haar Heiland zonder opstandigheid en zonder een antwoord te verlangen.

Op haar beurt kijkt ze nu rond in haar lege kamer.

„Ik heb in mijn leven lichte en duistere tonelen bewandeld, Heere Jesu,” stamelt ze, „maar Gij zijt zo aangenaam geweest voor mijn hart. De zegeningen waren zo vele en zou ik morren onder mijn tegenheden?”

Het wordt een gezegende Oudejaarsavond.

De kerkgang door de zacht knisterende sneeuw en de maanverlichte nacht, het samen zitten in de kerkbank, waar Jacobus nu met hen luistert naar de preek van dominee Voorhagen.

En daarna het weggaan onder het zachte orgelspel door de haag

van mensen, die op boerse manier zonder woorden, maar met een warm hart wachten tot de domineesfamilie vertrokken is.

En dan het costelijke maal, waarbij Coosje mag opblijven en over zijn toeren heenkomt en wil hebben, dat Jacobus, die zulke constige spelletjes kent, conijntjes zal toveren uit zijn mouw, gelijk de tovenaar van wie vader vertelde.

Moeder bestraft hem, maar Jacobus zegt, dat hij het guitigste drommeltje is, dat je met ogen zien kunt.

Om twaalf uur wensen ze elkaar duizend zegens toe en dan buigt vader zich over de oude Bijbel met de koperen sloten.

Hij leest uit de Psalmen de negentigste Psalm.

„Een gebed Mose, des Mans Gods.

Heere God, Gij zijt onze toevlucht voort ende voort. Eerdan de bergen wierden ende de aarde ende de waereld geschapen wierden, zijt Gij God van eeuwigheid tot eeuwigheid. . . .

Een jaar wisselt — eeuwen wisselen. . . .

Onze leeven duurt tzeventig jaar, wanneer het hoog komt, zo zijn 't tachtig jaar, ende wanneer 't kostelijk geweest is, zo iszet moeite ende arbeid geweest, want het vaart snel weg als vloogen wij daarvan. . . .

Ende de Heere onze God zij ons vriendelijk ende vordere het werk onzer handen bij ons.

Ja, het werk onzer handen wilde Hij doch vorderen. . . .”

HOOFDSTUK XXVII

Het is kort na middernacht, als het gezin zich ter ruste begeeft.

Annemie en Lodewijk zijn onder de indruk van het vergankelijke dezer aardse dingen, maar ze kunnen het nieuwe jaar ingaan met het troostvolle denkbeeld, dat de Heere God hen vriendelijk nabij zal zijn.

„Wilt ge mijn gevoelens weten?” zegt Lodewijk zacht, als Amieke na haar vertoef bij het raam ijselijk koud in bed komt. „Ik heb zo gedacht, dat dat heimwee van Aleid maar een wassen neusje was om ware zaken te verbergen.”

Annemie weifelt, maar ze geeft het geheim van haar kind niet prijs. Ze kan niet uitspreken — zelfs niet tegen Lodewijk — de smadelijke woorden van de lompe kwajongen, die in haar hart branden.

„Ach die kinderen,” zegt ze.

„Je verlangt sterk om te slapen, hè?” plaagt Lodewijk. „Moet je niet toeluisteren naar de geheimen, die onze hennen vannacht te fluisteren hebben? We kunnen nu hun gekakel verstaan.”

„Neen,” zegt Annemie en ze neemt Lodewijks schertsende toon niet over. „Neen, ik wil niet weten, wat er op de dag van morgen gebeuren zal. 't Is goed, dat de toekomst voor ons verborgen is.”

„Is het wèl met je, Annemie?” vraagt Lodewijk in een plotselinge onrust.

„Geef maar acht op het hanengekraai, dan zul je horen, dat ik zo wèl ben als een kip,” schertst ze.

De volgende dag schrijft ze in haar dagboek:

„Nieuwjaarsdag 18. .

Weer een jaar voorbij. Weer een woelig jaar voor ons vaderland, een goed jaar voor ons gezin.

Ach, wat nestelt een mens zich vast op deze aarde. Het komt me ongelofelijk voor, dat dit leven, dit geruste leven, niet altijd zal voortduren in mijn geliefde pastorie.

En toch. . . . gisteren heb ik gemerkt, hoe spoedig er verandering kan komen. Er is maar een kleine oorzaak nodig om zo een groot ongeluk te veroorzaken. Mijn kind, mijn Aleid, is een volwassen wezen geworden. De schuldeloze blijheid is uit haar ogen verdwenen en ze zingt niet meer onder haar werk.

Och, dat tierelieren zal wel terugkomen, maar ze zal nooit meer zo kinderlijk en schuldeloos blij kunnen zijn.

Jacobus is vertrokken. Hij was voor dag en dauw verdwenen en hij heeft afscheid genomen met een brief.

„Mijn vertrek lijkt op een staaltje van onwellevendheid,” schrijft hij. „Maar o zwaarigheid, als ik wacht tot vier man me willen overreden om mijn tente hier voorgoed op te slaan! Ach, wat hebbe ik dit huis met zijn bewoners lief gekregen in die luttele dagen. We waren zo vriendelijk bijeen. Ik moet nu verder reizen. Er moet een gouverneursplaats gevonden worden om aan geld te komen voor mijn verdere studie. Ik ben al op de goede weg geraakt met de kleren, die u me schonk. Een kurassier, die gedrongen werd in het leger van Napoleon te dienen, wordt toegejuicht in deze dagen”

Lodewijk vindt, dat Jacobus recht heeft. Hij moet toch ook zijn kreupele voet eens aan een chirurgijn laten zien, zei hij. Een aanstaande hoogleraar met een manke voet maakt geen goede vertoning.

„Je geeft hem een treffelijke plaats in je gedachten,” vind ik.

„Niet te treffelijk,” zei Lodewijk. „Er schuilt een groot redenaar in Jacobus en het zou jammer geweest zijn, als zijn vertoef hier langer had geduurd.”

„Een jonge hulpprediker zou hier anders van pas komen,” plaagde ik.

„Omdat mijn preken in de klis raken?”

„Omdat je je met je flerecijn maar moeilijk op een paard hijst, mijn alderliefste man.”

Och, het was maar een kluchtig grapje. Lodewijk is nog in de kracht van zijn leven. Geve God, dat we nog vele jaren in onze dierbare pastorie mogen wonen.

En dan hope ik, dat de alwijze God me in één slag mag neervellen. Ik hebbe de moeite en de doodsnood van Duifje gezien en ik ben geen heldin.

Als Lodewijk deze regels las, kreeg ik een sermoen. Hij zou zeg-

gen, dat ik maar éénmaal stervensgenade van node zal hebben en dit zal zijn in mijn stervensure.

Wat kan ook een Christen 't moeilijk hebben met deze zaken.

Naar ik hoop, krijg ik nu ook van mijn andere zwervers weer eens een berichtje, dataangenaam is voor mijn hart. De postverbinding is wel beter geworden, nu de storm in Europa zich gelegd heeft. Wij hebben het waagstuk bestaan Geziena een pakket te zenden."

HOOFDSTUK XXVIII

Mijn Heer hooggeachte Vader, mijn alderliefste Moeder,

Hartelijk dank ik U voor het liefderijke present, dat U me toezond. Ik schreide van ontroering, toen ik de zilveren luiermand uitpakte. Ach, wat was die me bekend. Hij is het geschenk, dat mijn lieve Moeder kreeg van Opoe en Opa van Batenburg, toen ze van ons lieve Keejetje in de kraam moest.

Moeder vertelde me, dat ze er recht zuinigjes op was en het maar een hortje gebruikt heeft. Later zwierf het kleine tenen mandje altijd over de vloer. U zei dan, dat dat betere vertoning maakte bij het nederige huisraad dan het zilveren mandje, dat ik nu ontvangen mocht. Weet Moeder nog wel, dat het een plaatsje kreeg in de groene kamer?

Ja Moederlief, U had recht. In mijn rijkelijke huis past dit sieraad ook beter. Van moi Luitje hebben we ook een geschenk, maar o fij, wat hadden we er een pret om. We lachten niet om het bewijs van haar liefde en toegenegenheid. Neen, zulke lomperds zijn we niet. We hadden pret om het kluchtje dat ze schreef. Ze zond me namelijk ettelijke meters goudlaken, omdat ze vreze had, dat we hier geen degelijk Hollands goed zouden kunnen bemachtigen.

Eilieve, die moi Luitje. Ze moest eens een kijkje nemen op de

markt hier. Wat daar al niet te krijgen is! Kant, die even mooi is als onze Vlaamse kant. Schotels en vazen van porcelein en dan natuurlijk de spijzen die ze hier lekker vinden, zoals rijst, gedroogde vis, cocosnoten.

U moest me naar de markt zien gaan met de slaven, die de pajong boven mijn hoofd houden. Recht deftigjes, hoor! De slaven dragen ook een ellemaat; er is geen Chinees, die niet zal proberen je op een meter een centimeter of tien te kort te doen. Wij hebben nu in 't geheel tien slaven. Dat zal Vader wel niet lusten. Wat kon hij razen als de een of andere koopman, die zijn schaepjens op het droge had, zich veroorloofde zo'n mahonie jongetje achter op zijn koets te nemen.

Zacht wat, Vaderlief, in de eerste plaats brengen we onze slaven nooit naar Holland mee. Ze zouden al evengoed de bruy krijgen van de kou als de Hollanders van de hitte hier. Mijn fichu's moet ik wel viermaal per dag verwisselen en met de fluwelen japon, die ik bij de doop van de kleine Annemie droeg, kan ik alleen pronken in de avonden, als de grootste hitte voorbij is.

U informeerde me hoe ons huis er uitziet. Wel, het lijkt danig veel op een Hollands huis, hoor. En het is bij mij een zetregel zo omstreeks Maart schoonmaak te houden.

Ge hebt mis, Moederlief, als ge denkt dat ikzelf met dweil en bezem in de weer ben, maar wel moet ik zorgen dat de onnutte zwarte viesneusjes in de hoeken en gaten komen. Ze zijn soms een volmaakt afbeeldsel der vadsigheid.

Ze schrobden de plavuizen zo, dat er vegen en strepen op te zien zijn en dan is Vrouwe Geziena er om ze eens een lesje te geven. Ik ontzie me in zo'n geval niet eens een reepje zelf te doen. Costelijk zag dat er uit en mijn vingers jeukten om de hele vloer maar voor mijn rekening te nemen, maar het is ons vanwege onze staat niet geoorloofd het ernstig drok te hebben.

O, ik hoor Moeder al informeren, of ik dan niet naar Holland verlang?

Dat erken ik, engellief. Als het verlangen me te sterk wordt, ga ik in de avond wat wandelen met Pieter. Als ik dan op één van de bruggetjes sta, kan ik me inbeelden, dat ik in Amsterdam ben op één van de grachten. Maar . . . eilacie, laat ik niet mijn neus ophalen: de stank is zo verpestend, dat we maar weer gauw naar ons huis gaan.

Van het geborduurde gaas en de sluier van mijn trouwjapon heb ik gordijnen laten maken voor ons ledikant. Het groene sits, dat we in Holland er voor gebruikten, zou te zwaar zijn.

Ben ik nu niet een aardig snapstertje geweest en heb ik U niet zo'n grote brief geschreven? Wat mijzelf betreft: het kraamkloppertje ligt klaar. Hopenlijk mag het dit keer een jongske gelden, dan zullen we met plezier de kandeel en de muisjes uitdelen. Moeder vroeg, of er geen uitzicht was, dat we naar het vaderland scheep zouden gaan. Wij hebben opinie, dat dat niet gauw zal zijn, mijn liefde. Wij kunnen pas naar Holland komen, als we er zeker van zijn, dat we daar niet op bescheiden voet zullen moeten leven. Ik wil dan evenveel duiten hebben als de Van Batenburgs. Pieter verdient heel veel. Behalve zijn tractement heeft hij veel emolumenten, maar het zal nog wel even duren, voor het zo ver is. We hebben hier een rijke staat te voeren.

Weest Gode bevolen. Groet mijn broertje en zusje recht hartelijk. Is Cornelis al weergekeerd in Holland? Doe ook hem de complimenten van Pieter en mij. Ik ben meer dan ooit

Uw dienaress en dochter
Geziena.

Mijn hoogstgeëerde Vader, mijn tederbemindste Moeder,

Ik hoop, dat U deze brief in dezelfde welstand ontvangen zult, als waarin ik schrijf. Ik haast mij een antwoord te zenden op Vaders brief.

Neen Vader, ik ben niet in dienst van een landverrader. Dat zou mijn eer te na zijn. Het zit zo: De Heer Van Eghen, die ik als

secretaris dien, is inderdaad uitgeweken, omdat hij Patriot was. De Franse inval in Holland achtte hij dan ook een bevrijding. Dit had hij gemeen met veel landgenoten. Hij heeft evenwel ingezien, dat de soldaten, die naar Holland gezonden werden, niet meer waren dan een troep onnutte broodeters, die ons land wilden verfransen en het plunderen.

In die jaren heeft mijnheer dan ook geen rol willen spelen in Holland. Hij heeft een statig stilzwijgen bewaard en geen voet over de grens gezet.

Is de Heer Van Eghen nu geen diep beklagenswaardig wezen? In Holland wordt hij gezien als een verdoemelijk schepsel, dat met de vijand geheuld heeft en mag dies niet meer in Holland komen. Ik vrage U, is er dan geen berouw mogelijk?

In Frankrijk kan hij zijn ware aangezicht nooit tonen, omdat hij dan als balling uitgewezen zou worden. Het is hem niet vergund te arbeiden aan de opbouw van zijn dierbare vaderland. Urenlang kan hij uit het venster staren.

Hoe kan ik deze man in de steek laten? Het zou ook een dom stukje van me zijn. Na de zeven magere jaren, die ik zwervende langs 's Heeren wegen doorbracht, bekomen mij deze vette jaren wonderwel. Ik ga nu gekleed in fluweel en zijde en in vertrouwen: de Heer Van Eghen heeft kind noch kraai op de wereld. Soms noemt hij mij: mijn zoon. Is het te verwonderen, dat mijn gedachten uitgaan naar de bezittingen, waarvoor geen erfgenaam is? Zal ik me niet zo geliefd kunnen maken, dat dat costelijk gelletje in mijn laatje komt? Er zal geen derde deel meer over zijn van wat hij had. Het geknoei met de assignaten heeft hem heel wat gekost.

O, ik wil Uw goed hart niet bedroeven, Moederlief en ik verlang sterk om U te zien, maar zou het U voldoen, als ik nu naar Holland reisde? De Heer Van Eghen is al oud. Kan ik hem in deze omstandigheden alleen laten? Zou het niet heel dwaas zijn deze mooie kans niet te achten?

Ik kan niet weerkeren, voor de balling Van Eghen naar Holland kan komen of . . . voor ik in de rechten kan treden van de Heer Van Eghen.

Annemie zit in haar stoel en leest en herleest de brieven van haar kinderen, die kort na elkander gearriveerd zijn.

Met een weemoedige scherts schrijft ze in haar dagboek:

„Lodewijk en ik hebben getracht het gebod des Heeren op te volgen en onze rijkdom aan de armen te geven. Lodewijk gewillig. Ik dikwijls met onwil in mijn hart.

Mijn kinderen hebben het zo druk met het najagen van rijkdom en macht, dat ze nauwelijks tijd vinden belangstelling te tonen voor hun huis. Lodewijk zei, toen hij de brieven gelezen had, dat hij hoopte, dat ze naast het jagen naar aardse schatten ook hun ziel veilig zouden stellen.

We hebben hun de weg gewezen, Vader, zei ik en dan moeten we maar terugtreden.

Terugtreden, ook als je arme hart tot berstens toe klopt van verlangen naar de kinderen, die geen rust hebben voor ze de hoogte bereikt hebben die je zelf verlaten hebt.”

HOOFDSTUK XXIX

Aleid heeft een dichterlijke natuur. Dat betekent niet, dat ze verzen maakt als Van Merken en dicht voor de waereld.

Ze leest wel graag de gedichten van deze beroemde vrouw en ze luistert met plezier naar het kluchtige verhaal van moeders bezoek aan De Rijp, waar moeder de schrijfster bezocht, die zo excentriek was, dat ze niet eens naast de kerk begraven wilde worden.

In Scheveningen hadden wat nieuwlichters een kerkhof gesticht, dat ver van de kom van het dorp lag en dat ze Ter Navolging hadden genoemd. Daar was Betje Wolff op haar verzoek ter aarde besteld.

Aleid schrijft op de achterkant van vaders preekblaadjes haar mijmeringen. In de winter ziet ze de schoonheid van de barre naaktheid van de Vêluwe. In de zomer bejubelt haar pen de ruige pracht van de hei in haar nuancering van lila tot het diep violet van de rouw.

Moeder vindt de ongekunstelde niet afgemaakte verzen en bundelt ze in een rol, die ze met een lintje omwikkelt en dan in de la van de commode legt. Ach, wat moet het goede hart van mijn kind bedroefd zijn door de houw van die steedse kwajongen, denkt ze.

Het moederhart krimpt na twee jaar nog ineen, als ze zich die Oudejaarsdag indenkt, waarop haar kind zo gehavend terugvluchtte naar de pastorie. Aleid gaat weer even rustig als voorheen haar weg, maar haar onstuimige levensvreugde is niet meer weergekeerd.

Dat wil niet zeggen, dat ze niet meer blij kan zijn. Aleid is een natuurkind en zolang ze op de pastorie tussen de haren kan leven. . . .

Moeder Annemie heeft het alles weer overpeinsd tijdens haar middagrust, toen haar jachterig kloppend hart, geprangd door de overmatige hitte, haar het memento mori toeriep.

Op zulke ogenblikken peinst ze over Aleid en Coosje, die nu als Latino-scholier naar Amsterdam vertrokken is.

Nu is ze in slaap gevallen en merkt niet, hoe de dreigende wolken zich samenpakken aan de einder.

Aleid kijkt zonder vrees naar de onweerskoppen. Als kind van de natuur, dat van vader heeft geleerd dat haar leven in Gods hand is, wacht ze onbeschroomd op het losbarsten van het geweld.

Haar vader trekt de gemeente door, maar over hem maakt zij

zich niet ongerust. Hij en zijn goedaardige klepper, die hij nu niet meer behoeft te lenen van de boeren, zullen wel een onderdak vinden als de bui losbarst.

Maar de bui barst niet los. Hij zwenkt na wat felle bliksem-schichten af en laat alleen een striemende hagelbui achter.

Aleid staat in de open deur en kijkt naar de witte hagelkorrels, die maar klein zijn dit keer en niet zo groot als de duiveneieren uit de sterke verhalen van de Veluwse boeren.

Maar dan verdwijnt het guitige lachje op haar gezicht. Ze luistert naar het naderend hoefgeklepper. Haar geoeffend oor herkent de draf van Bruno. Heeft vader dan niet geschuild in dit hondse weer?

Maar dan ziet ze tot haar ontzetting, dat vaders paard zonder berijder is. Het is niet op hol, maar het hinnikt en is onrustig als het voor de pastorie stilstaat.

Aleid jacht zich naar binnen. Ze heeft moeders cape gegrepen en als ze die omgeslagen heeft, keert ze het paard en klimt als een ruiter op zijn rug. Haar rokken hinderen haar, maar de rijkunst is ze wel machtig.

Bruno, die alweer gekalmeerd is, nu hij geleid wordt door een mensenhand, begrijpt wat er van hem gevraagd wordt. Hij draaft terug, het heidepad over, dwars door het bos langs het paadje, dat zo heerlijk beschut ligt onder de eeuwenoude bomen.

En daar, waar het paadje eindigt, ligt dominee Voorhagen.

Aleid stijgt af en knielt bij haar vader. Hij is doorweekt van de regen, maar niet buiten kennis. Wanneer Bruno's vochtige snuit zijn voorhoofd beroert, draait hij zijn hoofd om.

„Vaderlief, wat is er? Heeft Bruno u afgegooid?”

„Nee, dat niet, mijn kind. Het is me niet recht duidelijk wat er gebeurd is. Ik was aanvankelijk wat duizelig en steeg af en daarna . . . neen, gevallen ben ik niet.”

„Zoudt u te paard kunnen zitten, vadertje?”

„Ik weet het niet, mijn kind. Ik loop liever. Vertel me eens, hoe je hier zo juist op tijd verzeild raakte.”

Naast een klappertandende vader gaat Aleid en het paard volgt.

„Dus moeder is niet geschrokken?”

„Vader moest zich eens wat meer om zichzelf bekommeren,” maant Aleid. „U is niet meer in uw edelste jaren en die duizeligheid. . . .”

„Dat onwel-zijn kwam van de warmte, kind. Als ik me in droge kleren gestoken heb, ben ik weer zo wel, dat ik kan gaan zien, of boer Kraayenbrink mijn troost niet behoeft. Hij was gisteravond hard ziek.”

Moeder, die gewekt is door het regengekletter en opgestaan is, kijkt verwonderd naar haar man en dochtertje.

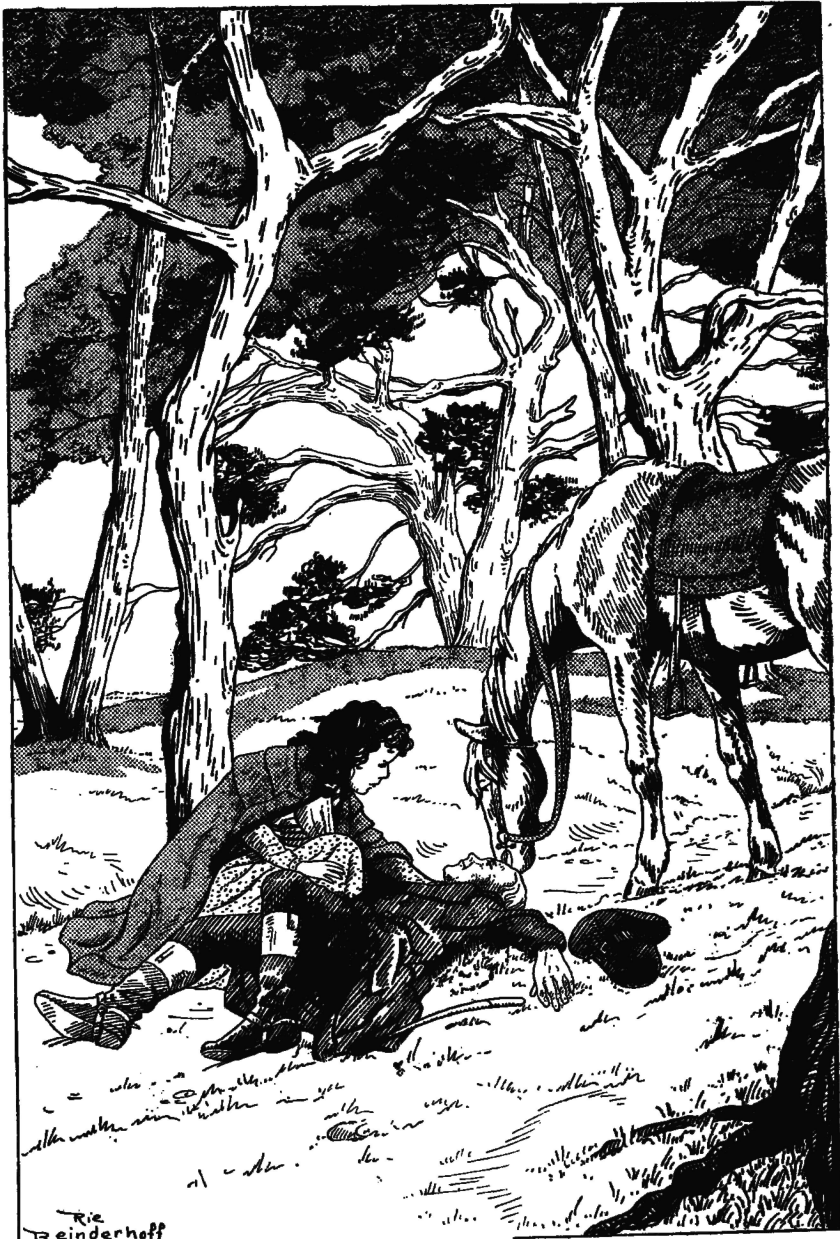
Aleid legt haar vlug uit wat er gebeurd is. Annemie weet op haar beurt te handelen. Ze geeft haar man droge kleren en zet kruidenthee. Ze staat er op, dat hij naar bed gaat. Boer Kraayenbrink moet dan maar teren op al de troostwoorden, die hij jarenlang van dominee gehoord heeft. Haar man moet warm worden, door en door warm. Het onweer heeft de grootste hitte weggezogen. Lodewijk streeft niet tegen.

„Slaap zal medicijn voor je zijn,” zegt Annemie.

Is de man met de wildemansmanieren, die in deze nacht zo ijsselijk lacht, alsof hij door de duivel bezeten is, haar kalme Lodewijk? Annemie vraagt zich dit af, wanneer ze naast z'n sponde zit. Aleid loopt het heidepad naar het dorp om de dokter te halen. Bang is ze niet. De omgeving is haar zo vertrouwd en in de korte zomernacht wordt het niet helemaal donker.

De dichterlijke natuur van Aleid doet haar vaak peinzen over leven en dood en de weemoed om het vergankelijke grijpt haar dikwijls en onder alle omstandigheden.

Zo staat ze alleen op de hei en kijkt op naar de met sterren bezaaide hemel en bidt. „Heere, nú nog niet. Ik heb nooit weer gemurmureerd over mijn geschonden gezicht, ik heb het leven aan-

vaard zoals het kwam uit Uw hand. Dit vraag ik nu van U: spaar vader, ik kan hem nog niet missen en ik wil hier blijven. Vaders dood zou ons verdrijven van hier, Heere. Ik kan nog niet weggaan, nu nog niet."

Zo praat ze met God en presenteert de rekening van haar leven. Ze doet het in het kinderlijke geloof, waarin haar vader haar heeft opgevoed. Waarom zou een gelovig kind niet op deze manier met zijn Vader in de Hemel mogen praten? Was dat dan het privilege van de Oud-Testamentische gelovigen?

De heemeester gaat met haar mee. Brommend en knorrend op de dorpelingen, die hem maar bij nacht en ontij uit zijn bed rammeien bij ieder pijntje dat ze voelen, tuimelt hij zijn bed uit. Als hij dan het domineesdochtertje ziet, grijpt hij zijn kleren bijeen en informeert wat er gaande is. De fles met bloedzuigers gaat mee en een tas met instrumenten en kruiden ook.

Met grote passen baant hij zich een weg dwars over de heide. Waarom zouden ze eerst het paadje zoeken? Dat was tijdverlies. Aleid probeert hem bij te houden. Was de tocht niet zo triest, ze zou rap een lach klaar gehad hebben om dat nachtelijke tafereeltje. Een joffer, die op een paar muiltjes telkens haar fladdercape moet losmaken uit de greep van de ruige heidestruiken en tegelijk de ongeduldige vragen moet beantwoorden en de sermoenen moet aanhoren, waarmee de dokter haar begrauwt. Was haar vader duizelig geworden? Was dat seldrement een wonder?

„Bij mijn zolen, wie zou het harden om jaar in, jaar uit te preken en op een klepper bij nacht en ontij zo'n uitgebreide parochie van veeleisende boeren voor z'n rekening te nemen? Hoe bitter zal het hem opbreken, dat hij mijn waarschuwingen in de wind geslagen heeft."

„Is vader dan bij u geweest?" vraagt Aleid verschrikt. De dokter lacht spottend.

„Dominee Voorhagen, die bekommerd zou zijn over zijn lichaam.

Ha, ha. Nee meisje, ik vond mij genoodzaakt hem bij zijn jas te grijpen, als ik hem bij de boeren vond, waar hij vaak doornat uitdampte voor hij verder trok."

Wanneer het zwak verlichte venster van de pastorie in zicht komt, zwijgt de man en versnelt zijn pas.

„Zo rustig ligt ons huis daar,” peinst Aleid. „Eén en al vrede. En binnen moet moeder alle krachten inspannen om vader in bed te houden.”

De toestand is niet gewijzigd. De heelmeester stelt een uitgebreid onderzoek in.

„Een longontsteking aan beide kanten. Hij zal een gestel als een paard moeten hebben om het te halen,” zegt hij ruw.

Ach, die dokter. Hij is eigenlijk zo weekhartig en goedaardig als een meisje. Hij flapt die woorden er alleen maar uit om zijn eigen angst te verbergen.

Hij zet zijn bloedzuigers en geeft kruiden en zegt, dat hij de volgende dag terugkomen zal.

„Zal vader weer beter worden, dokter?” vraagt Aleid.

„Heintje Pik mag het weten. Ik kan het pas over negen dagen zeggen,” gromt de man. „We zullen de crisis moeten afwachten, als hij die tenminste beleeft. Maar als hij beter wordt, joffertje, dan zal hij kalmer aan moeten doen, dat verzeker ik je.”

Is Lodewijk wat gekalmeerd na het aderlaten? Is hij afgemat na de wilde koortsrazernij? Zijn onrust is niet bedaard, maar hij blijft nu gewillig liggen.

Annemie zit naast zijn bed en luistert naar de gejaagde stem, die hijgt en fluistert. Prevelend doorleeft hij zijn jaren en toont zijn vrouw de diepste roerselen van zijn trouwe ziel.

Aleid, die mede heeft willen waken, is in slaap gevallen.

Annemie weet tijd te vinden haar naar bed te brengen. Ze ontkleedt haar, alsof ze een kind was.

Teruggekeerd op de slaapkamer, zet ze zich weer neer. Haar handen zijn ineen geklemd. Tranen rollen over haar wangen. Hoe

zwaar valt het haar deze ongewilde biecht aan te horen. Hoe zwaar en hoe zoet.

Lodewijk zit met haar in de trekschuit. Hij peinst in de eenzaamheid van zijn kamer over zijn ontwaakte liefde.

„Amieke. . . . een mooie naam. . . . maar ook een opgedrilde joffer. En ze denkt dat die kleren van mij waren. Wat een potsige klucht.”

Zijn handen tasten onrustig over het dekbed.

„Annemie. . . . Amieke. . . . de krul die ik afsneed, waar is ze? Het is het enige dat ik van je heb, en dat ik mag houden. . . .”

Annemie neemt zijn handen tussen de hare en verwisselt later het koudwaterverband om zijn borst.

„Ach,” zegt hij, „je bent zo'n zoet meisje, maar je kunt mijn vrouw niet worden. Luister, luister. . . .”

Hij trekt haar wild naar zich toe en hijgt haar in 't oor: „Zo we niet afstaan alles wat we hebben, kan het niet zijn. . . . het kan toch niet zijn.”

„Het is God bekend, dat we het in ieder geval geprobeerd hebben,” fluistert Annemie zacht voor zich heen.

Ze leert in deze nacht, dat een mens in het diepst van zijn ziel gedachten koestert, die geen ander kent. Ze ervaart, dat het muurvaste geloof van haar man nachten van twijfel heeft gekend. Zijn rotsvaste vertrouwen is bevochten in een strijd met zijn hoogmoedig hart, een strijd die hij nu weer beleeft om ook de overwinning te doorleven.

„Mijn Heere en mijn Heiland. . . . Gij zijt het. . . . Gij zijt het.”

Lodewijk houdt zich niet alleen met geestelijke dingen bezig. Zijn opgejaagde geest vlucht ook terug naar de voorbije jaren.

Annemie krimpt ineen van smart, als hij in zijn koortsdromen stoeit met Keejetje en hop-hop-paardje zijn kleine Dijntje op zijn knie laat rijden. Ze beluistert het verlangen naar zijn oudste dochter en zijn angst om haar eeuwig heil.

„Wat baat het,” waarschuwt hij haar, „of je de hele wereld bezat

en je schade moest lijden aan je arme ziel? En waar je schat is, daar zal je hart zijn, Cornelis.”

Als hij een tijdlang gezwegen heeft, denkt Annemie, dat hij slaapt.

Maar wanneer ze de kaarsen gesnoten heeft en zich over hem heenbuigt, kijkt ze in zijn ogen, die zo rustig zijn, dat ze zich laat misleiden en vraagt: „Voel je je weer wat rustiger, Lodewijk? Je hebt wat gedroomd. Probeer maar wat te slapen. Het zal je versterken.”

„Ja,” zegt hij verdwaasd, „ja Amieke, ik heb gedroomd. Maar het was mij bekend, dat je je meubels liet wegdragen uit je mooie kamer. Ach, wat kon het mijn hart bedroeven, Amieke. Maar wat voldeed het me, dat je op zo'n edele wijze handelde. Je ganse leven is één offerande geweest.”

„God weet, dat die offerande mijn vreugde is geweest, Lodewijk.”

„Amen,” zegt hij en Annemie ervaart met een verwonderde ontroering, dat een liefde rijk kan maken, zelfs in een nacht van ziekte en wanhoop, als die liefde maar gégrond is in die van de Heere Jesu Christi.

HOOFDSTUK XXX

Coos Voorhagen, Latino-scholier, loopt langs de Amsterdamse grachten. Hij voelt zich gewichtig. Hij wil dominee worden, net als zijn vader. Moei Luitje heeft aangeboden, hem om niet de kost te geven.

Om niet?

Alsof het vrolijk gesnap van dat bijdehandte neefje niets betekent in het leven van de kinderloze vrouw! Zij geeft hem er graag kost en inwoning voor en als 't moet, vernieuwt ze ook zijn baretje en

laat hem niet al te lang lopen als zijn buisje wat kaal wordt. En wie kan zo kunstig het palinggraat-patroontje in zijn witkatoenen kousen breien als tante Luitje? Coos Voorhagen kan dagen hebben, dat het verlangen naar de Veluwe groot wordt, maar tante Luitje zorgt bovenstbest voor hem.

Kijk, nu staat ze op de uitkijk. Coos neemt zijn boekentas, die hij aan een riem heen en weer slingerde, keurig onder zijn arm.

Maar tante Luitje let deze keer niet op zijn boekentas. Wat ongerust kijkt ze naar de brief, die tegen de meterhoge glazen pendulestolp aanleunt.

Haar zwager Lodewijk heeft de brief niet verzonden, want dan zou het couvert gesloten zijn met lakken en zegels.

Mejuffrouw Voorhagen staat er met sierlijke letters op de achterkant van de brief geschreven. Aleida Voorhagen... het zou tante Luitje verwonderen, als het zo maar een luchtig babbeltje was met luttele inhoud. De postmeester berekent te veel voor zo'n gewichtig document, dan dat Aleid het perkamentpapier, dat ook al peperduur is, zou vullen met wat ijdel geklap.

„Coos, er is een brief, een brief van huis. Open hem vlug. Hier is een vouwbeen.”

Coosje bekijkt de dingen niet van de donkerste zijde. Hij kijkt met vrolijke ogen naar de brief.

„Tante Luitje, het zijn vast geen zaken van aanbelang, die ze schrijven. Moeder houdt stellig een sermoen om me te zeggen, dat ik niet met de eerste de beste wagen naar huis mag komen,” lacht Coosje zorgeloos. „Omdat er nu een scholier uit Zwolle meegevoerd is door een troep zigeuners, hebben ze thuis rust noch duur. Mij vatten de schoeljes niet, want ik ben te duur in de menage. Ik heb nu ook alweer een honger als een weerwolf. Wat schaft de pot, tante Luitje? Stampot van lammervlees met witte boontjes? Ik ruik al zoiets. Hebt u er mosterd bij?”

„Kijk nu eerst wat je zuster schrijft, jongenlief.”

Maar Coosje, het studentiekoze Latino-scholiertje, toont nu zijn

ware aard. Een klein jongetje is hij met grote-mans-manieren. Wanneer hij de brief gelezen heeft, laat hij hem op de grond vallen en verbergt zijn hoofd als een klein wicht aan de brede borst van moei Luitje, die al meekrijt, voor ze weet wat er aan de hand is.

„Zulk een schok. Om Godes wil, mijn kind, was is er voor zwaarigheid?”

„Vader is ziek,” snikt Coos. „Erg ziek, heel erg ziek. Longontsteking aan twee kanten. De crisis heeft hij doorstaan, maar nu is hij zo zwak. Wekenlang zal hij rust moeten hebben voor hij de ziekte te boven is.”

Moei Luitje, die erger tijding verwacht heeft, brengt de linten van haar muts in veiligheid voor de tranen van haar neefje en roept: „Fij Coosje, is 't anders niet? Een dominee, die eens een maand of wat op zijn lauweren moet rusten, omdat hij ziek is geworden. Ik ken een leraar, die van de ene ziekte in de andere kwakkelt.”

Maar Coosje heeft geen lust te luisteren naar de wijldropige verhalen van moei Luitje. Berg je maar, als die met haar verhalen over herders en leraars aankomt.

„Wat zwaarigheid, of de boeren hun dominee moeten missen,” klaagt Coosje. „Dat is 't ergste ook niet, maar vader zal niet kunnen rusten, als hij weet dat zijn werk niet gedaan wordt. Wie zal vader vervangen?”

„Je vader is even zo wel te vervangen als ieder ander, Coosje,” leraart moei Luitje. „Weet je nog wel van die winter, toen je zus Aleid zo rap uit Amsterdam verdwenen was?”

Er klinkt nog spijt in tante Luitje's stem, maar Coosje hoort dat niet. Hij slaat zich op de knie en roept: „Jacobus! Die kan vader vervangen. Hij woont in Amsterdam. Ik ga zoeken tot ik hem vind.”

„Onkel Bontekoe zal zijn woonplaats wel opzoeken, domoor. Of wilde je alle straten en grachtjes doorpluizen tot je hem vindt?”

Wil je me somwijlen met het lammervlees laten zitten? Ik heb nog peldegarstenbrij ook.”

Het kost onkel Martijn niet veel moeite de jonkman te vinden.

Jacobus Terpstra, die nog maar pas zijn studie beëindigd heeft en nu al beroep op beroep krijgt, is overal bekend. Hij kan praten en preken als pater Brugman. Ja, maar dat verhindert Coosje niet naar hem toe te stappen.

Jacobus woont in een eenvoudige buurt en Coosje treft hem aan in het pothuis van de woning, gezellig babbelend met de schoenmaker, die hem huisvest. Hij mag dan een redenaarstalent hebben, de manieren van zijn deftige ambtsbroeders heeft hij nog niet overgenomen.

Hij is door de wolken heen als hij Coosje ziet. Hij herkent hem direct en maakt een diepe buiging voor hem.

„Zulk een eer, Coosje. Een Latino-student op bezoek te krijgen! Vertel me rap, hoe het thuis gesteld is.”

Coosje geeft Aleids brief aan Jacobus en o vreugde, hij hoeft niets meer te vragen. Jacobus zegt: „Het is mijn roeping naar de Veluwe te gaan. Daar zal ik tijd vinden te overpeinzen voor welke deftige predikantsplaats ik feitelijk geschikt ben. Ik vertrek voor een maand of wat en je vader is geholpen.”

De schoenmaker trekt van schrik zijn pikdraad stuk en roept: „Ge moogt zo geleerd zijn als Jut, meneer, maar nu raas je of je dronken bent. Het zou een slecht stuk zijn je kansen hier te versmijten en als boerendominee op een dorp te gaan hokken.”

„De Heilige Franciscus predikte wel voor de vogels,” grapt Jacobus. „Ik vertrek morgen naar de Veluwe en Coosje. . . . wel, die gaat met me mee.”

„En mijn school dan?” zucht Coosje. „En de lessen?”

„Ik ga subiet met je rector praten. Over twee weken hebben we een schoolsluiting en ik geef je thuis zoveel Grieks en Latijn te slikken, dat je na de vakantie alle jongens de loef afsteekt.”

„Weer een Voorhagentje, dat rep-je, spoed-je naar huis gaat,”

bromt moei Luitje, als ze haar kleine neef de rugzak aangespt. „Wees maar niet misnoegd op hem,” zegt Jacobus. „Het is mijn drijven. Ik wil zo graag alle pastoriebewoners weer bijeen zien.” Coosje glimt van pret. Twee wandergesellen, die samen op stap gaan. Hij zit naast zijn grote vriend en luistert naar de gesprekken, die deze houdt met de karrevoerders, die zo vriendelijk zijn hen voor niets mee te nemen. Een kreupele kan niet zo gauw uit de voeten komen!

Het vangt aan met grollen en grappen — jawel — maar langzamerhand leidt Jacobus het gesprek in ernstiger banen. Dat kost niet veel moeite. Over kennis der waarheid valt er in de lage landen niet te klagen. Er zijn er maar weinigen, die niet nauwkeurig op de hoogte zijn met de geestelijke stromingen in Noord en Zuid.

De koppen lopen warm en de harten worden koud bij verschil van mening, maar dan plaatst Jacobus zijn vraag midden in het debat: „Wat dunkt u van Jesu Christi? Neemt Hij een plaats in je leven in en is Hij je redding straks in je stervensure?”

En hoe loopt het gesprek dan verder? Soms worden de trekken plotseling van een harde stugge geslotenheid. Wat verbeeldt die jonkman zich wel? Hij is nog niet eens droog achter de oren. Wat kan hij weten van leven en sterven?

Soms vertelt Jacobus dan van de doodsnoed, waarin hij verkeerde, toen hij in de donkere gruwelmachten in sneeuw en ijs kroop langs de afgrond van de dood.

Soms hoeft hij daar niet van te reppen. Dan vindt het ene kind van God zonder moeite het andere.

Zo gaat de tocht van Amsterdam naar de Veluwe. Van kar tot kar met een onderdak in een vreemde boerenhoeve, waar Jacobus ook al niet zwijgt over zijn Meester, omdat hij niet zwijgen kan. Later kruipen de wandergesellen samen in een bedstee, nadat ze zich ontkleed hebben, terwijl de stemmige boer en boerin bij de haard zitten. Wat zou het ook! Je kunt niet verwachten, dat de

boerin om wat valse schaamte van een vreemde sinjeur haar heul zoekt op de deel en dan . . . het linnen is schoon en heerlijk fris en als je de bedsteedeuren wat aantrekt, deert het licht van de kaarsen je ook niet meer.

Tegen de tijd dat de boerin haar grove bovenkleden uittrekt om het nachtijk over de dikke gebreide borstrok te trekken, dan snurken de trekkers in de bedstee al van wonder en geweld.

Zo komen zij moe en bezweet op de Veluwe aan. Aleid is de eerste, die hen verwelkomt, als tenminste de zwiigende handdruk en de snok in de keel een welkom genoemd mogen worden. Het weerzien daar binnen is roerend. Coosje wordt zo hartelijk omhelsd, dat zijn baret over de grond rolt. Simone, die geen kans krijgt zijn uitbundigheid te tonen, sleurt het petje naar buiten om daar zijn hondenvreugde af te reageren.

De nieuwbakken dominee wordt stemmiger begroet. Het wordt gewaardeerd dat hij zo rap van zijn medeleven blijk geeft.

Maar dan presenteert hij zich als de tijdelijke plaatsvervanger van dominee Voorhagen, als ze hem tenminste willen accepteren. Als ze hem willen . . . ? Lodewijk heeft de roep al gehoord, die van hem uitgaat. Een hoogleraar in de dop! Zal die geneigd zijn een ouwe boerendominee uit de zorgen te helpen?

„Wanneer de kerkeraad me hebben wil, ben ik zelfs van plan hier hulpprediker te worden,” zegt Jacobus koppig. „Ik heb nu gehoord, dat één man het hier niet af kan.”

's Avonds, als de zieke veilig weggeborgen ligt achter de saaien gordijnen en als Coosje al zijn Latino-waardigheid heeft laten varen en naar bed is gebracht als een klein-klein jongetje, toeft Annemie onder de lage linde voor haar deur en roept haar gast ter verantwoording.

„Wat deed je hierheen komen, Jacobus?” vraagt ze. „Je mag niet langer blijven dan hoognodig is. Ik wil je goede hart niet bedroeven, maar dacht je dat we je offer konden aanvaarden?”

„Een offer?” herhaalt Jacobus. „Laat me mijn masker afleggen.

Ik zie, dat ge mij niet kent. Er zijn jaren voorbijgegaan, waarin ik vaak in mijn droefheid bittere tranen heb geschreid. Had God me dan niet een helder hoofd geschonken, zodat de studie me gemakkelijk viel? Werd ik niet toegejuicht? Ach ja, maar dit alles voldeed me niet. Ik was bedroefd, omdat ik altijd alleen was. De goede God heeft me niet veel gelaten. Is het dan te verwonderen, dat mijn hart altijd weer trok naar mijn pleisterplaats op de Veluwe, waar ik ontvangen was met zoveel liefde?" „Maar in dat geval heb je weergaloos lang gewacht met terugkomen," plaagt Annemie. „Ik was recht toornigjes, dat je zo helemaal niet kwam opdagen."

„Er zijn joffers, die de gastvrijheid zo betrachten, dat ze er aan te gronde gaan," pareert Jacobus. „Die moet je uit de vingers blijven om hen te helpen, maar nu ik er ben, neen, nu raakt u me niet meer kwijt."

„Je komst is een verhoring van mijn gebed, jongen," zegt Lodewijk, als hij bleek en zwakjes in zijn tuintje zit en ziet, hoe Jacobus ijverig in de weer is om de plichten in de parochie waar te nemen.

Of de kerkeraad Jacobus wil hebben als hulpprediker? Ze herinneren zich nog wel de kerstpredicatie, die hij eens gehouden heeft. Ze twijfelen er niet aan, of de Hollandse steden zullen weer komen met hun beroepen op hem, wanneer ze horen waar hij gestoven is.

De Hollandse heren kómen ook met hun beroep en als Jacobus weigert, zeggen ze dat hij zijn licht niet onder een korenmaat mag zetten.

Een licht onder een korenmaat?

„Mensenzielen zijn hier en in het trotse Amsterdam," zegt Jacobus. „Wie zal zeggen, waar de korenmaat staat, die het licht van het Evangelie zal verdonkeren?"

Er volgt een heerlijke nazomer op de pastorie. Lodewijk keert langzaam tot het leven terug. Het is, of deze gedwongen rust

hem voorgoed gescheiden heeft van de periode van zijn leven, waarin hij werkte en geen tijd vond om zich te verpozen.

„Lodewijk is een oud man geworden,” denkt Annemie. „Hij zal nog wel kunnen werken, maar de stuwkracht is er uit.”

Hij heeft nu veel tijd om zich aan haar te wijden en ze voelt het als een opnieuw opbloeiend geluk.

Coos zwerft over de Veluwe en zoekt alle plaatsjes op, die hem zo vertrouwd waren en Aleid. . . .

Aleid wandelt met Jacobus over de hei en wijst hem de weg.

Als Annemie de stralende, naar Jacobus opgeheven ogen ziet, krimpt haar hart ineen van wee. Aleid, die Jacobus lachend haar grote broer noemt en wier vaal gezichtje overglansd is door het groot geluk van een jonge liefde.

De herfst verglijdt en de winter komt. Vaak moet Jacobus de slee duwen, waarin zijn lieve gids heeft plaatsgenomen. Hij is zo dom als een wezeltje, als het er om gaat zich te oriënteren.

Annemie overweegt, of ze zal spreken met de jongeman, maar een blik op zijn open en eerlijk gezicht weerhoudt haar.

En dan komt in het voorjaar de brief uit Amsterdam. De brief, die hem zo gelukkig maakt, dat Annemie onzeker vraagt, of hij goede tijding te melden heeft.

„Heel goede tijding, joffer. Ik wilde nu graag korte tijd verlof hebben en als ik weerkeer. . . . wel, dan kan het vriezen en het kan dooien. Ik moet weg om mijn geluk te beproeven.”

„’t Is als een bliksemstraal,” denkt Annemie.

Wat kan ze doen? Aandringen op openhartigheid mag ze niet. De jongeman, die anders zijn hart op de tong draagt, zal heus wel een reden hebben dit geheim te bewaren.

Jacobus vertrekt lachend en Annemie ziet hem na met een pijnlijk kloppend hart. Ze begrijpt dat het nu haar taak is, haar kind voor te bereiden op de slag die komen gaat.

Ze loopt de trap op naar haar ontlusterde groene kamer en wacht tot Aleid bij haar komt.

Is haar gezichtje versmald na Jacobus' vertrek of verbeeldt Annemie het zich maar?

„Aleid,” vraagt moeder en de vraag is rechtstreeks, omdat ze voortkomt uit de angstige spanning, „Aleid, heb je enige gedachte, waarom Jacobus' hart de drang om naar Amsterdam te gaan, niet kon weerstaan?”

Aleid kleurt fel, maar ontwijkt moeders blik niet.

„Hij is vertrokken om zijn geluk te beproeven, moeder.”

Ze herhaalt dus Jacobus' woorden, maar voegt er aan toe: „Nu zullen we moeten afwachten, wat dat wil zeggen.”

Er valt een pauze. Aleid is naar het raam gegaan en haar vinger tekent op de bewasemde ruiten.

Annemie gaat naar haar toe en slaat de arm om haar heen. Daar op het raam geeft haar kind argeloos haar geheim bloot. De initialen A.V. en J.T. zet ze dooreen. Niet één maal, steeds weer met wijde krullen en halen, maar voor moeders oog zo goed te herkennen.

„Aleid,” zegt Annemie, „Aleid, ik wil je goed hart niet bedroeven. Heb je er wel eens over gedacht, hoe je toekomst zal zijn?”

Aleids toekomst!

„Ik heb jullie en ik blijf bij jullie, zolang ik leef.”

„Wij zijn mensen van een dag, Aleid,” maant Annemie. „Je hebt het aan vader gezien. Je hebt evenwel een zuster, die je stellig niet in de steek zal laten.”

Aleid bijt op haar onderlip tot het bloed er uitperst. Teren op de zak van haar zuster. Leven van de gunsten en gaven van de familie. . . . Het is geen aanlokkelijk toekomstbeeld.

„Moeder, laat me hier blijven op de pastorie. . . . Ik wil. . . . ik zal. . . . Jacobus. . . .”

Het is of ze die naam smartelijk aanroept om hulp.

„Jacobus zal trouwen, soetje. Wellicht is hij vertrokken om zijn soetelief te vragen,” kerft Annemie verder.

„Moederlief. . . .”

De klagende kreet bevestigt Annemie's vermoeden. Er zal nu of later een recht groot verdriet het leven van haar kind binnensluipen.

„Het kan vriezen, het kan dooien,” heeft Jacobus gezegd.

Voor Aleid zal 't vriezen!

Een barre winter zal voor haar aanbreken.

Aleid staart uit het raam. Tranen lekken op haar halsdoekje. Ze veegt met de vlakke hand over de ruit. De initialen verdwijnen.

„Het is wonderlijk,” denkt Annemie, „dat je je eigen leven wel in Gods handen durfde leggen, maar dat je zelf zou willen vechten, als het om je kind gaat.”

„Moederlief,” zegt Aleid en de wilde onbeheerste smart is uit haar stem verdwenen, „moederlief . . . bid Jacobus, of ik op de pastorie mag blijven . . . later . . . ik ben zo bang om de wereld in te gaan.”

„Wat weet Aleid van de ijselijk harde wereld?” denkt Annemie. Ze kreeg één striem en ze kon terugvluchten naar moeders hart, maar straks . . . straks, als ze berooid achter zal blijven en geen plekje ter wereld haar eigen huis zal kunnen noemen . . .

Ze wil hier blijven op de pastorie. Hoelang zal Jacobus de roepstem van de gemeenten in de grote steden weerstaan en wat zal hij voor een vrouw kiezen? Een heerszuchtige prij of een verwend soetje? Hij kan ook een voorbeeldige huisvrouw nemen en dan zal Aleid voor haar ogen het geluk kunnen zien bloeien.

Aleid slipt onhoorbaar weg uit de kamer. Annemie weerhoudt haar niet.

„Heere God,” bidt ze, „Lodewijk en ik hebben getracht Uw wil te doen. We hebben het niet gedaan om een beloning, maar wees niet misnoegd op ons . . . mijn arm hart kan de aandrang niet weerstaan om uitkomst voor mijn kind te smeken.”

„Maar dan wil ik toch een beloning,” onderhoudt Annemie zichzelf. Ze leunt tegen het damast van de muur, de weelderige restanten van haar costelijke kamer.

„Hebbe ik niet alles lijdelijk geofferd, Heere God?”

Een kind, dat zijn Vader ter verantwoording roept?

„Vader, vergeef het me als ik kwalijk bid. Ik ben vol bekommering over mijn kind.”

Ze zet zich in haar Hepplewhite-stoel, die haar moede rug steunt. Daar vindt Lodewijk haar en hij zegt blij: „Ik voel me recht behaaglijk. Ik heb vandaag met vermaak weer een uur te paard gezeten. Als Jacobus me lichtelijk terzijde staat, zal ik met Godes hulp nog jarenlang kunnen werken en hier wonen.”

„En waar zal Jacobus dan zijn honk vinden?” vraagt Annemie zonder een vleugje vreugde.

„Bij ons natuurlijk of wilde je hem de deur uitzetten?”

„Hij is toch vertrokken om een bruid te vragen?” zegt Annemie en er is mishagen in haar stem. Wat zijn mannen toch blind en kortzichtig, denkt ze.

„Wat zwarigheid, vrouwlief. Als de bruid er is, zullen we verder zien. Liefde woont in het kleinste stulpje en zo'n stulpje zetten de boeren rap in elkaar.”

Annemie zwijgt. Ze kan geen luchtige praat aanhoren, als het gaat om dingen, die het leven van haar kind zo nauw raken.

Aleid heeft zich met hoofdpijn te bed begeven. De ouders missen haar. Het wordt een stille langwijlige avond in de pastorie.

HOOFDSTUK XXXI

Jacobus is teruggekeerd op de Veluwe en heeft het geheim van zijn afwezigheid ontsluit. Een bruid?.... Een vrouw?....

Jacobus zit als een beeld van verwondering om die veronderstelling.... Zijn voet! Hier, het was zijn voet, zijn arme bevoren vlerk!

Ach, wat had het hem gespeten, dat die voet hem verhinderd had zich bij het leger te scharen en mee naar Waterloo te trekken. Als Napoleon het waagde van Sint Helena te glijpen, dan kon hij nu van de partij zijn. Een beroemd dokter had er zoveel aan gekerfd, dat hij niet meer hup-één, hup-twee door het leven hoefde te gaan. Jacobus rekt zich blij en overmoedig uit.

„Ik zal geen getekende zijn, moeder Annemie.”

Zijn woorden striemen Aleids moeder als een zweepslag. Ze krimpt ineen onder zijn luchtige spot en ze besluit haar waarschuwend onderhoud met Jacobus niet langer uit te stellen. Ze zal vrijuit met hem spreken.

Zij vindt de woorden als ze samen wandelen in de ontluikende tuin.

Lodewijk is de parochie ingegaan en Aleid doet stil en droevig de huishouding.

Jacobus vertelt van Coos, die hem zo trouw bezocht in het Gasthuis en van moei Luitje, die kwam aanschommelen met de lekkerste beetjes.

Midden in het oprakelen van deze beuzelingen legt moeder Annemie haar hand op Jacobus' arm.

„Jongelief,” zegt ze, „om te komen daar ik wezen wil, je zult je zekerlijk vandaag of morgen een bruid kiezen. Wat ik je bidden mag, doe dat gauw. Er is voldoende ruimte in de pastorie om apart te wonen. Aleid . . . Aleid zal lichtelijk wennen aan de nieuwe omstandigheid, als we nog bij haar zijn. En later . . . later . . . zo het mogelijk is . . . Ach Jacobus, laat haar hier wonen bij jou en je vrouw. Je bent zo een uitmuntend man en zij . . . ach, ze is een wijs en verstandig hartje.”

Jacobus' lach klinkt Annemie voor de eerste keer hard en onaangenaam in de oren.

„Aleid . . . moederlief . . . ze zal hier gaarne blijven willen, bij ons . . . bij mij.”

„Heb je een vrouw op het oog, Jacobus?”

De jonge dominee lacht niet meer. Hij heeft een ernstig gezicht, als hij zich naar Annemarie toewendt en zegt: „Of ik een vrouw verkoren heb, moeder? Bent u van opinie, dat een man zo lang met Aleid kan omgaan zonder onder haar bekoring te komen? Ik heb in 't ronde gezien en met verschillende vrouwlieden verkeerd, maar waar vind ik een vrouw als Aleid?”

„Jongenlief. . . mijn jongenlief.”

In haar stem is de jubel, maar haar handen tasten langs haar gezicht met een vragende blik.

„Aleid heeft ogen als juwelen,” zegt Jacobus, „en. . . ach, hoe kort heeft een vrouw maar een huid als een perzik? Mag ik Aleid

nu vragen, of ik de man van haar verkiezing ben, moeder Annie?"

„Ga . . . ga gauw,” zegt Amieke.

Uit hoe grote nood gaat haar kind verlost worden!

Jacobus vindt Aleid in de moestuin. Ze plukt rupsen van de blaren en blijft gebogen staan als ze voetstappen hoort.

„Hoe vaart ge, mijn liefde?” zegt Jacobus en hij vat de kleine bezige hand, die ruw is van het werk in de pastorie.

Ach, wat geeft het argeloze natuurkind zich bloot. Ze kent de manieren en kneepjes van de elegante wereld niet. Ze vraagt eenvoudig: „Wie is het, Jacobus?”

„Jij bent het, mijn engelief. Wie zou het anders kunnen zijn? Je bent mij dierbaarder dan mijn leven. Ben ik ook de man van jouw verkiezing?”

„En ik dacht”

Jacobus laat Aleid niet uitspreken. Hij vertelt haar, dat hij eerst naar Amsterdam is gegaan, omdat hij zijn aanzoek wilde doen zonder „lamme vlerk”.

„Ik heb lang genoeg geduld moeten oefenen en kijk nu eens, of het de chirurgijn gelukt is?”

Maar Aleid wil niet kijken.

„En ik dacht, dat je naar Amsterdam was gegaan om een vrouw te vragen”

„Ja, ja, zo'n modepop met een rok zo sluik, dat een vrouw wel een stengel lijkt en liefst opgestoken haren en een hoofd als een moesaapje,” spot Jacobus.

Verzalgd laat Aleid zich koesteren in de sterke jonge armen, onbespied als ze zich waant in de stille moestuin. Ze ontdekt telkens nieuwe aspecten.

„Ei Jacobus, ik mag nu hier zeker blijven wonen in dit huis, dat me zo lief is.”

„Ja Aleid, maar je moet er geen rekening op maken, dat je er even lang mag plakken als je vader en moeder. Hoelang zal ik

de roepstem van de wereld weerstand kunnen bieden? Ik ben niet zo lijdelijk als je vader. Ik heb een vechtersaard. Zou je niet in Amsterdam willen wonen. . . . ik meen later. . . . veel later.”
„Amsterdam. . . . ach, Amsterdam.”

„Ik ben bij moei Luitje geweest en heb met haar over jou gesproken. Ze vertelde me van je plotselinge heimwee naar de pastorie. Ze dacht, dat je me nooit zou willen volgen naar de stad. O, je wordt rood, mijn liefde. Heeft moei Luitje het goed gezien?”

Aleid verbergt haar gezichtje tegen de schouder van Jacobus en vertelt hem, hoe de lompe vlegel haar wondde.

Jacobus balt de vuisten.

„Nooit zal iemand het meer wagen je te beledigen, mijn hartje. En àls ze het wagen. . . . o, als ze het wagen!”

De ernst en de verontwaardiging duren niet lang. Ze lachen daverend om de rupsen, die van de gelegenheid gebruik gemaakt hebben om de gehaarde benen te nemen.

Her en der kruipen ze en beginnen weer rustig hun gestoorde maaltijd.

En Aleid en Jacobus bukken zich en stoten hun hoofden en omhelzen elkaar en gaan zo helemaal op in het wisselen van hun eerste kussen.

Ze komen niet uitgeschaterd over de vlucht van de rupsen en Jacobus vraagt: „Vertel me eens, Aleid, hoe je de gevangen rupsen vernietigde. Ik ben er recht nieuwsgierig naar. Ik heb — moet je weten — gezien, hoe je een muis behandelde, die in een val was geraakt. Je gaf hem een liefderijk maal van spek en kaas en. . . .”

„En Coos bracht hem later naar het veld,” vult Aleid aan. „Voor de rupsen liet Coos een oude versleten muts achter, Jacobus. Ik moest hem beloven, dat ik de slachtoffers weg zou brengen naar de hei. Ik werd soms wee, als ik die wriemelende massa moest dragen.”

Onbespied is het minnende paar ondertussen niet gebleven. Annemie staat voor het raam van haar groene kamer en drinkt de vreugde van de jonge gezichten.

Tot Lodewijk thuiskomt en zacht de deur opent. Ze keert zich naar hem om.

„O Lodewijk, heb je 't heuglijke nieuws gehoord?”

„Ik meen het gezien te hebben, Amieke. De jongelieden waren zo verdiept in elkaar, dat ze zelfs Bruno's hoefslag niet hoorden. Ik ben maar in huis gegaan en”

„En je wist onmiddellijk, dat ik mijn heul gezocht had in mijn groene kamer?”

„Je plaats van offerande en van gebed,” zegt Lodewijk.

Annemie buigt het hoofd en vult aan. . . . „En de plaats van bittere opstandigheid. Hier heb ik God gedachtig gemaakt aan Zijn plicht tegenover mij en in plaats, dat Hij mij strafte, heeft Hij mijn zondige gebeden verhoord.”

„Onze Heere Jesu Christi weet wat maaxsel we zijn, Amieke. Hij is zeer lankmoedig.”

Maar dan heeft Annemie ineens geen tijd meer om langer te dromen. Ze glipt naar beneden en spreidt over de ovalen tafel haar mooiste linnen en Lodewijk legt een knappend vuurtje in de haard aan. Het is wat kil in huis.

Er worden heel wat meer kaarsen aangebracht dan nodig zijn en uit de kelder wordt een fles fonkelende wijn gehaald.

Het wordt een heerlijk feest, dit verlovingsmaal. De dis is niet rijk en de spijzen zijn niet overvloedig. Een schotel hutspot van rundvlees met rode en witte wortelen en een sla van eieren met gesneden rookvlees.

Neen, de spijzen zijn niet rijkelijk, maar de dank aan God vervult de harten. De pastoriebewoners ervaren, dat alle dingen hun toegeworpen werden, nadat ze het Koninkrijk Gods en Zijn Gerechtigheid gezocht hadden.

Een verloving in de pastorie . . . het glazen huis van het dorp.
„Een bruidsschat brengt Aleid niet mee,” heeft Lodewijk lachend
gewaarschuwd, „maar de boeren zorgen voor huwelijksgaven.”
Ze laten het vlas, dat op hun magere gronden niet wil tieren, van
heinde en ver komen.

Het weefgetouw snort in de keukens van de lage boerenhoeven
en de geweven stukken worden naar de pastorie gebracht. Ieder
maar enkele ellen goed, doch samen vormen die stukken weefsel
een berg glanzend linnen, waarvan Aleid en Annemie lakens en
ander huishoudgoed naaien en dat versieren met het fijnste bor-
duursel.

De gemeenteleden vullen ook de kelder van het jonge paar en
zeggen, dat ze maar zo gauw mogelijk moeten gaan trouwen. Ze
zijn er dan van verzekerd, dat Jacobus nog wel een poosje hun
predikant zal blijven, samen met de goede oude dominee.

Ja, ja, maar dan moet de pastorie-ruimte verdeeld worden. Oud
hoort bij oud en jong bij jong, houdt Annemie koppig vol en ze
staat er op, dat de meubels verdeeld worden over de grote lage
kamers van de pastorie.

De jongelieden krijgen de benedenverdieping en het oude
domineespaar gaat naar het bovenhuis.

Zo wordt dan op een stralende zomerdag het huwelijk van
Jacobus Terpstra en Aleid Voorhagen bevestigd in de kleine kerk
op de Veluwe.

Andere tijden, andere zeden. Aleid hoeft niet meer te vluchten
zoals de schuchtere Annemarie voor de opdringerige bruilofts-
stoet, die haar naar het slaapvertrek wilde geleiden. Het jonge
bruidspaar kan in alle rust en vrede zijn huis betrekken.

De geschiedenis herhaalt zich. Weer draagt een jonge dominee
zijn bruid over de drempel.

Geslachten komen – geslachten gaan.

Boven in het omhmelde bed rusten Lodewijk en Annemie. Ze

hebben zich discreet teruggetrokken en gezegd, dat ze te moe waren om lang op te blijven.

Te moe? Annemie drukt haar hand op haar bonzende hart en zegt: „Als ik deze nacht heenging, Lodewijk, zou ik van geluk gestorven zijn.”

„Blijf bij me, Amieke. Blijf nog wat bij me,” zegt Lodewijk met ontroerde stem.

„Zo God het wil,” zegt Annemie. „Maar mijn taak is nu ten einde.”

„Onze taak is nooit ten einde, zolang God ons op de aarde laat,” denkt Lodewijk. „We worden pas afgelost, als we niet meer nodig zijn.”

Zo liggen ze en voelen met vreugde in het hart toch al de weemoed om de vergankelijkheid der dingen, die een mens bijblijft, zolang hij leeft en werkt.

HOOFDSTUK XXXII

Annemarie staat voor haar commode à tiroir. Ze trekt de laden open en bekijkt de kleertjes, die hier bijeen gebonden liggen.

Beneden gaat Aleid rond. Haar hoge heldere stem zingt een lied: „Nu zijt wellecome”.

Een kerstlied in de zomer! Het lievelingslied van moeder, omdat zij de melodie en de woorden gebonden weet aan die kerst-avond lang geleden.

Misschien zingt Aleid het, naast haar Heiland, ook het kindje toe, dat in haar groeit en dat al geborgen wordt in Gods ontferming, eer het ter wereld is.

Annemie, haar gerimpelde handen rustend op de reliquieën in de

lade, blikte terug op haar leven. Dat doet ze dikwijls in deze tijd. Als de tred trager wordt, is er de behoefte zich om te wenden en de afgelegde weg af te schouwen.

Het is een goede gewoonte. In het aangezicht van de eeuwigheid moet men de rekening opmaken.

Annemie heeft nooit hartstochtelijker naar het eigen kind verlangd dan naar dit kindje van Aleid.

„Als ik dit kind van mijn kind in de armen gehouden heb,” mijmert ze, „zal ik als de oude Simeon zeggen: Heere, na het beleven van deze zaligheid ben ik bereid te gaan.”

Zal haar hart, haar broze hart, dat zijn werk zo moeizaam verricht, het volhouden tot die gezegende dag?

Ze schudt het hoofd en gewend als ze is te bidden met open ogen, zegt ze met een wijze glimlach: „Nee Heere, ik vraag het U niet meer. Ik durf niet meer. Ik heb mijn leven lang niets gedaan dan vragen. Wat heb ik U ooit teruggegeven?”

Teruggegeven? Ze denkt aan haar kinderen, die ver weg zijn en die zij naar menselijke berekening niet meer zien zal. Geziena's gemaal is nog altijd bezig zijn schapjes op het droge te brengen. En Cornelis?

Zijn heer voelde zich zo goed, dat hij weer een reis naar het Zuiden van Europa ging ondernemen en Cornelis wilde blijkbaar zijn broodheer geen dag uit het oog verliezen voor en aler de buit binnen is.

Annemie trekt haar stoel voor de ladenkast en als ze de papieren en het schrijfgereedschap klaargelegd heeft, gebruikt ze het bovenblad van de commode als schrijfbureau. Ze gaat een brief schrijven aan Geziena.

Ze schrijft: . . . „Je zuster Aleid is zo gelukkig als een mens maar zijn kan en wij zijn het met haar. Je trouwcadeau heeft ze ontvangen. . . .”

Annemie wacht even en denkt glimlachend aan de saterkop van zwart ebbenhout, die Lodewijk weggeborgen heeft, omdat hij

bang is, dat Aleid er te veel naar zal kijken, nu ze haar kindje verwacht.

„Je schreef, dat jij net zoveel van deze beuzelachtige weelddingen kunt kopen, als je maar wilt, want je hoort nu bij de fijne wereld en dat vind je costelijk, mijn kind. Je neemt je leven in dat zweterige land dan maar op de koop toe.

Het is wel, vergader je schatten. Er staat nergens geschreven, dat het niet geoorloofd is. Maar weet, dat aardse rijkdom geen werkelijke rijkdom is. Waar ons hart is, Geziena, daar zal ook onze schat zijn.”

Ze wil verder gaan, maar het fel kloppende hart belet haar nu iedere bezigheid. De zandkoker heeft in haar hand. Ze bestrooit de natte inkt en schudt het hoofd.

Lodewijk moet de brief aan haar dochter maar afmaken. Hij moet ook Cornelis schrijven.

„Ik moet mijn krachten sparen,” denkt Annemie en ze gaat naar het raam waar ze Aleid kan zien, die bezig is bloemen te binden en groenten te garen.

Annemie beleeft de geboorte van haar kleinkindje.

„Een Aleid in 't klein,” grapt Lodewijk en 't is waar, Aleid heeft met dezelfde grote bruine ogen en het donkere haar in de wieg gelegen.

Het is de wieg, waarin Annemie en Aleid zelf ook gelegen hebben.

„De kringloop der geslachten,” denkt Annemie en ze kijkt naar de gebloemde gordijnen, die het effen groene bekleedsel nu hebben vervangen.

Aleid heeft, volgens de moderne opvattingen, haar kind niet meer het bakerpak aangetrokken. Annemie heeft wel de belofte, dat Aleid het kindje tijdens de doop stevig zal verpakken. Annemie kan dan tenminste het troostvolle denkbeeld koesteren, dat geen buitenlucht het tere lichaampje kan beroeren.

Lodewijk doopte op Aleids verzoek zelf zijn kleinkind.

Een tweede Keejetje in de pastorie.

De koster wenst de gelukkige ouders duizend zegens toe, maar trekt een bekommerd gezicht. Men moet couragie hebben om een kind te vernoemen naar een jonggestorven voorgangstertje.

„Haar leven is in Gods hand,” heeft Aleid gezegd, toen de koster voorzichtig een toespeling maakte op zo'n gevaarlijke naamgeving.

„En dit kind zal minder bedreigd worden dan mijn Keejetje,” denkt Annemie. „Men fluistert dat er een serum is uitgevonden, dat de ijselijke ziekte kan uitdelgen.”

Nu Heere, laat Uw dienstmaagd gaan . . .

Annemarie denkt weer aan die woorden, als ze het oude dorpskerkje verlaten om naar huis te rijden. Ze moet Lodewijks arm nemen om steun te hebben.

„Ben je niet al te lustig? Is het te veel voor je geweest, Amieke?” vraagt haar man bezorgd.

„Ja Lodewijk, te veel aan geluk,” knikt Annemarie.

„Houd je nu een paar dagen rustig en blijf op je kamer.”

Annemarie houdt rust en schrijft in haar dagboek:

„Vandaag las ik in een gelukkige weemoedige stemming mijn dagboek. Een gebrekkig samenraapsel van wat gedachtenissen en gebeurtenissen. Een schilderij, dat niet uit de grondverf gehaald is.

Nogmaals, als een mens van geluk kan sterven, dan zou ik het zijn. God heeft me welgedaan”

Het dagboek heeft geen slot. Lodewijk Voorhagen schreef er met zijn forse maar nu bevende letters onder:

„Gisteren overleed mijn geliefde vrouw Annemarie aan een hartkramp. Ze stierf in mijn armen.

Haar leven was Christi. Haar sterven gewin.

Het moge mij vergeven worden, dat ik aan haar uitdrukkelijke

wens om haar Hepplewhite-stoel en de commode à tiroir te verkopen om haar begrafenis te verzorgen, niet voldoe. Liever hadde ik dan mijn boekenkast geofferd, waarvoor haar lieve handen de groen saaien gordijnen nog zelf naaiden.”

Enige dagen later voegde Lodewijk er aan toe:

„Het was niet nodig huisraad te offeren. Mijn parochianen droegen mijn geliefde ten grave. De steen van haar kinderen dekt ook haar graf.

Mijn vrouw . . . mijn Amieke.

God sta mij bij in mijn eenzaamheid.”

